21.312-2.

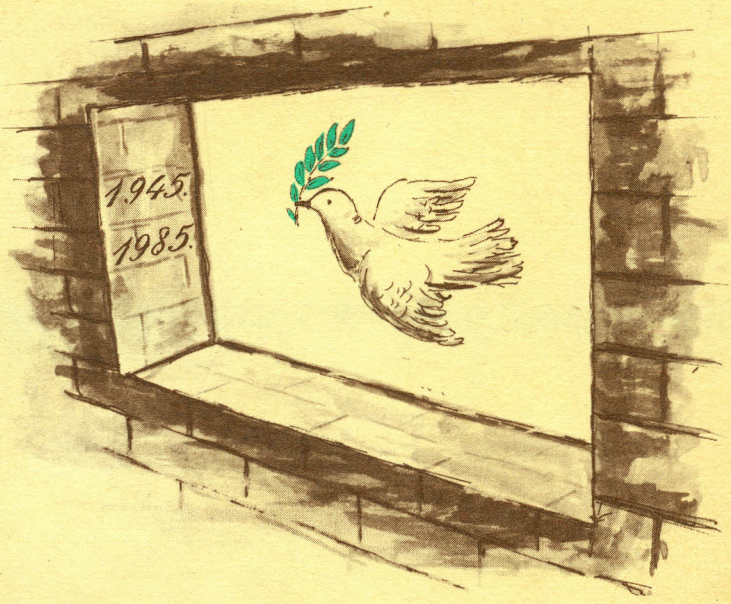

EVANGÉLIKUS NAPTÁR 1985

EVANGÉLIKUS NAPTÁR

AZ 1985. ÉVRE

Felelős szerkesztő és kiadó:
DR. KÁLDY ZOLTÁN

ISSN 0531-8173

Engedély száma: Á. E. H. 43 131/1984. – 20 000 példány

A címlapot *Dénes Pál*, az illusztrációkat *Mezősiné Tóth Ágota* készítette

Evangélikus Gimnázium
21.312-2.
Könyvtár
L
2007

Széchenyi Nyomda, Győr 84. K–313
Felelős nyomdavezető: Nagy Iván igazgató

Előszó

Evangélikus Naptárunk ezidei vezérszava az „ország". Országunk a földön és országunk a mennyben.

Ebben az évben ünnepeljük földi országunk, magyar hazánk felszabadulásának negyvenedik évfordulóját. Hálával emlékezünk meg róla, hogy a gondviselő Isten kegyelméből a rombadőlt földi ország romjain, a háború mérhetetlen szenvedései és nyomorúsága után új élet sarjadhatott. És hogy népünkkel együtt egyházunk is magára talált és új úton indulhatott el a jövő felé!

De ebben az esztendőben is – mint egész földi útunkon – beragyogja életünket a „másik országnak" – az Isten Országának – a fénye és reménysége. Két ország polgárai vagyunk, mi keresztyének. Földi országunké, amely Isten teremtő akaratából lett az otthonunkká, hazánkká. És mennyei országunké, amely felé Krisztus keresztje és feltámadása által reménységgel tekintünk.

Mindkét ország drága nekünk!

Földi országunk, földi hazánk, amelyet Isten gondviselő szeretetéből és ránk vonatkozó, személyes rendeléséből kaptunk. Mi keresztyének, ezt az országot és ezt a népet éppúgy Isten drága ajándékának tekintjük, mint az édesanyánkat vagy a gyermekünket. Ezt az országot – Magyarországot – mint földi otthonunkat naponként a gondviselő Istennek köszönjük meg.

A negyvenéves évfordulón most arra emlékezünk, milyen gyötrelmes mélységeket járt végig országunk népe a második világháborúban. Hogyan hullott százezrek vére, hogyan dőlt romba a régi ország és hogyan kezdődött el népünk új történelmi életszakasza itt a Duna partjain. Akik végigéltük azokat a szörnyű éveket, szeretnénk elfelejteni minden szörnyűséget: a temetetlen holtakat az útszéleken, bombák robbanását békés otthonok falai között, gyermekeink jajkiáltását, a sárgacsillagos halálmeneteket, Dunába hullott, büszke hídjainkat. De nem szabad felejtenünk! Újra meg újra emlékeznünk kell, honnan jöttünk, honnan indult el ez a mai, békés és virágzó ország! És tanuljunk szívből hálát adni érte – együtt a mindennapi kenyérrel!

Ez a hálaadás azonban a keresztyén, hivő ember számára mindig erkölcsi feladatokat is jelent. Hálánkat népünkért, országunkért, földi otthonunkért tevékeny, hűséges és önzetlen, mások javát szolgáló szeretetben kell élnünk. A földi országunkért való hálaadás szüntelen küzdelem és fáradozás mások javáért, mindennapi kenyeréért. Küzdelem az erkölcsi rossz, a bűn mindennapi formája ellen a magunk és mások életében. Népünk, országunk élete az a terület, ahol a hivő emberek tartoznak szolgálatukat végezni a legjobban, ami nékik adatott! Nem üres szó, hanem tevékeny, segítő emberi magatartás szeretetből! Ez a keresztyének igazi hálaadása ezen a negyvenéves évfordulón.

Ebben a történelmi példák fellege vesz körül bennünket. Róluk szól Naptárunk is: II. Rákóczi Ferenc, Dietrich Bonhoeffer, Remete László és mások példájáról, hogyan kell szeretni földi országunkat és élni érte, szívvel és cselekedetekkel.

Ebben a földi országunkért, földi otthonunkért végzett szolgálatban Isten Országa fénye, végső reménysége erősít napról napra bennünket. Amikor a gondviselő Isten kezéből vesszük és szeretetben másoknak szolgáló élettel köszönjük meg földi országunkat, ugyanakkor egy pillanatra sem feledkezhetünk meg róla: „ha földi sátorunk összeomlik, van Istentől készített hajlékunk... örökkévaló mennyei házunk" (2Kor 5, 1). Jézus Krisztus személyében, a Szentlélek munkájában már belépett, jelen van ebben a földi világban Isten Országa. De ezzel együtt reménységgel várjuk ennek az örök, mennyei Országnak, Isten Országának a végső eljövetelét is, ahol majd Isten lesz minden mindenekben (1Kor 15, 28).

Hálás szívvel tekintünk vissza ennek a Naptárunknak a lapjain is a Lutheránus Világszövetség VII. Nagygyűlésére hazánkban, Budapesten, amely a keresztyén reménység jegyében tanácskozott az elmúlt nyáron és Isten Országának a földi életünket átható, megújító erejére tanított.

Az Isten Országa és a földi hazánk, országunk iránti szeretet a keresztyén ember számára egybetartozik. Így imádkozunk naponként: „mert Tied az ország". Istené mindkét ország, ezért Néki köszönjük meg mindkettőt: országunkat itt a földön és örök hazánkat a mennyben!

Nagy Gyula

KÁLDY ZOLTÁN PÜSPÖKÖT 25. PÜSPÖKI JUBILEUMÁN KÖSZÖNTI

Miklós Imre államtitkár

Nagy Gyula püspök

Bartha Tibor református püspök

a közgyűlés

JANUÁR

Napok	Naptár	Napi igék	
1. hét: Újév – Kol 3, 17			
1. Kedd	Újév	Lk 4, 16–21	Zsolt 8
2. Szerda	Ábel	2Móz 2, 1–10	Lk 3, 1–14
3. Csütörtök	Benjámin	Ézs 43, 16–19	Lk 3, 15–20
4. Péntek	Leona	2Kor 6, 14–16	Lk 3, 21–22
5. Szombat	Simon	Zsid 13, 8–9b	Lk 3, 23–28
2. hét: Vízkereszt – 1Jn 2, 8			
6. Vasárnap	Vízkereszt	Mt 2, 1–12	Zsolt 9, 1–17
7. Hétfő	Attila	Jn 8, 12–16	Lk 4, 1–13
8. Kedd	Szörény	2Kor 4, 3–6	Lk 4, 14–21
9. Szerda	Marcel	1Jn 2, 7–11	Lk 4, 22–30
10. Csütörtök	Ágota	Róm 16, 25–27	Lk 4, 31–37
11. Péntek	Melánia	Jn 1, 15–18	Lk 4, 38–44
12. Szombat	Veronika	1Jn 2, 12–17	Lk 5, 1–11
3. hét: Vízkereszt utáni 1. vasárnap – Róm 8, 14			
13. Vasárnap	Ernő	Mt 3, 13–17	Zsolt 4
14. Hétfő	János	Józs 3, 5–17	Lk 5, 12–16
15. Kedd	Lóránt	Jn 3, 22–30	Lk 5, 17–26
16. Szerda	Gusztáv	Róm 8, 14–17	Lk 5, 27–32
17. Csütörtök	Antal	Mt 4, 12–17	Lk 5, 33–39
18. Péntek	Piroska	1Kor 1, 25–31	Lk 6, 1–11
19. Szombat	Sára	Jn 5, 19–24	Lk 6, 12–19
4. hét: Vízkereszt utáni 2. vasárnap – Jn 1, 17			
20. Vasárnap	Fábián, Seb.	Jn 2, 1–11	Zsolt 3
21. Hétfő	Ágnes	Jer 14, 2–9	Lk 6, 20–26
22. Kedd	Artúr	Jer 17, 13–17	Lk 6, 27–36
23. Szerda	Zelma	Mt 19, 3–9	Lk 6, 37–42
24. Csütörtök	Timár	5Móz 4, 5–13	Lk 6, 43–49
25. Péntek	Pál	Róm 3, 19–22	Lk 7, 1–10
26. Szombat	Vanda	Zsid 12, 12–15a	Lk 7, 11–17
5. hét: Vízkereszt utáni utolsó vasárnap – Ézs 60, 2			
27. Vasárnap	Lotár	Mt 17, 1–9	Zsolt 40
28. Hétfő	Károly	2Móz 34, 29–35	Lk 7, 18–23
29. Kedd	Adél	Jn 12, 34–41	Lk 7, 24–35
30. Szerda	Mártonka	Jn 1, 43–51	Lk 7, 36–50
31. Csütörtök	Virgília	2Móz 13, 20–22	Lk 8, 1–15

Teremtő Istenünk! Te vagy a kezdet és a vég. Kezedből indul el a világ, az élet és a népek sorsa. Minden új esztenő megújult kegyelmedet hirdeti és megtérésünkre való türelmes szeretetedről tanúskodik. Napról napra Te gondoskodsz rólunk, szabadításunk Istene, és taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs és értelmes szívhez jussunk. Ámen.

FEBRUÁR

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Péntek	Ignác	Jn 7, 25–30	Lk 8, 16–21
2. Szombat	Karolin	Jel 1, 9–18	Lk 8, 22–25
6. hét: Hetvened vasárnap – Dán 9, 18			
3. Vasárnap	**Balázs**	Mt 20, 1–16a	Zsolt 18, 1–20
4. Hétfő	Ráchel	1Sám 15, 35b–16, 13	Lk 8, 26–39
5. Kedd	Ágota	Róm 9, 14–24	Lk 8, 40–56
6. Szerda	Dorottya	1Móz 6, 9–22	Lk 9, 1–9
7. Csütörtök	Tódor	Róm 4, 1–5	Lk 9, 10–17
8. Péntek	Aranka	1Móz 7, 17–24	Lk 9, 18–22
9. Szombat	Abigall	1Kor 3, 5–10	Lk 9, 23–27
7. hét: Hatvanad vasárnap – Zsid 3, 15			
10. Vasárnap	**Elvira**	Lk 8, 4–8 (9–15)	Zsolt 19
11. Hétfő	Bertold	5Móz 32, 44–47	Lk 9, 28–36
12. Kedd	Lídia	Mt 13, 31–35	Lk 9, 37–45
13. Szerda	Ella	Mk 11, 15–19	Lk 9, 46–50
14. Csütörtök	Bálint	Zsid 3, 12–4, 1	Lk 9, 51–57a
15. Péntek	Áldáska	Zsid 6, 4–8	Lk 9, 57b–62
16. Szombat	Julianna	Ézs 28, 23–29	Lk 10, 1–16
8. hét: Ötvened vasárnap – Lk 18, 31			
17. Vasárnap	**Donát**	Mk 8, 31–38	Zsolt 15
18. Hétfő	Konrád	Ám 5, 21–24	Lk 10, 17–20
19. Kedd	Zsuzsanna	Préd 7, 13–14	Lk 10, 21–24
20. Szerda	Álmos	Hós 4, 1–6	Lk 10, 25–37
21. Csütörtök	Eleonóra	2Móz 32, 1–6. 15–20	Lk 10, 38–42
22. Péntek	Gerzson	2Kor 7, 8–13a	Lk 15, 1–10
23. Szombat	Alfréd	Dán 5, 1–30	Lk 15, 11–32
9. hét: Invocavit – Böjt 1. – 1Jn 3, 8			
24. Vasárnap	**Mátyás**	Mt 4, 1–11	Zsolt 6
25. Hétfő	Géza	Jak 4, 1–10	Lk 16, 1–13
26. Kedd	Sándor	Róm 6, 12–14	Lk 16, 14–18
27. Szerda	Ákos	Jak 1, 12–18	Lk 16, 19–31
28. Csütörtök	Elemér	2Kor 6, 1–10	Lk 17, 1–10

Gondviselő Atyánk! Te vagy a szeretet Istene. Tudod, hogy teremtményedet támadja és rontja a bűn. Ne hagyj elesnünk a kísértésben. Mentő szereteted óvjon, védjen és a kísértések tüzéből megerősített hittel vezessen ki minket. Ámen.

MÁRCIUS

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Péntek	Albin	Mt 16, 21–27	Lk 17, 11–19
2. Szombat	Lujza	Zsid 2, 10–18	Lk 17, 20–37
10. hét: Reminiscere – Böjt 2. – Róm 5, 8			
3. Vasárnap	Kornélia	Mk 12, 1–12	Zsolt 25
4. Hétfő	Kázmér	Zsid 11, 8–10	Lk 18, 1–8
5. Kedd	Adorján	Jn 8, 21–30	Lk 18, 9–17
6. Szerda	Alpár	2Kor 13, 3–6	Lk 18, 18–30
7. Csütörtök	Tamás	1Móz 14, 17–20	Lk 18, 31–43
8. Péntek	Zoltán	Gal 4, 12–20	Lk 19, 1–10
9. Szombat	Franciska	1Móz 45, 1–15	Lk 19, 11–27
11. hét: Oculi – Böjt 3. – Lk 9, 62			
10. Vasárnap	Olimpia	Lk 9, 57–62	Zsolt 10
11. Hétfő	Aladár	1Pt 1, 13–21	Lk 19, 28–40
12. Kedd	Gergely	Mk 9, 38–41	Lk 19, 41–48
13. Szerda	Krisztián	Mk 14, 43–52	Lk 20, 1–8
14. Csütörtök	Matild	Jer 20, 7–13	Lk 20, 9–19
15. Péntek	Nemz. ünn.	Mk 8, 10–21	Lk 20, 20–26
16. Szombat	Henrietta	2Tim 4, 1–5	Lk 20, 27–40
12. hét: Laetare – Böjt 4. – Jn 12, 24			
17. Vasárnap	Gertrúd	Jn 12, 20–26	Zsolt 16
18. Hétfő	Sándor, Ede	Jn 6, 23–29	Lk 20, 41–44
19. Kedd	József	Jn 6, 55–65	Lk 20, 45–21, 4
20. Szerda	Hubert	Mk 14, 53–65	Lk 21, 5–19
21. Csütörtök	Benedek	5Móz 8, 2–3	Lk 21, 20–28
22. Péntek	Katalin	Jn 10, 17–25	Lk 21, 28–38
23. Szombat	Brúnó	2Kor 4, 11–15	Lk 22, 1–6
13. hét: Judica – Böjt 5. – Mt 20, 28			
24. Vasárnap	Gábor	Mk 10, 35–45	Zsolt 22, 1–22
25. Hétfő	Zsolt	Zsid 7, 24–27	Lk 22, 7–23
26. Kedd	Erika	Zsid 8, 1–4. 6–13	Lk 22, 24–30
27. Szerda	Hajnalka	Mk 14, 66–72	Lk 22, 31–38
28. Csütörtök	Gedeon	Zsid 9, 11–22	Lk 22, 39–46
29. Péntek	Jónás	Jn 11, 47–54	Lk 22, 47–53
30. Szombat	Izidor	Zsid 9, 15. 24–28	Lk 22, 54–62
14. hét: Palmarum – Virágvasárnap – Jn 3, 14–15			
31. Vasárnap	Árpád	Jn 12, 12–19	Zsolt 22, 23–32

Jézus Krisztus! Te vagy a mi Reménységünk, Rád várunk. Amint egykor szeretteddel eljöttél a világba, jöjj el a mi gyümölcstelen életünkbe is. Amiképpen megtisztítottad Isten templomát, tisztítsd szívünket is Isten Szentlelkének templomává, amely feléd tárja ajtaját és Téged dicsér örökké. Ámen.

ÁPRILIS

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Hétfő	Hugó 2Móz	2Móz 12, 1.3–7.11–14. 21–28	Lk 22, 63–71
2. Kedd	Áron	Jn 12, 27–33	Lk 23, 1–12
3. Szerda	Keresztély	Mik 3, 9–12	Lk 23, 13–25
4. Csütörtök	**Felsz. ünn.**	Jn 13, 1–5	Lk 23, 26–32
5. Nagypéntek	**Vince**	Jn 19, 16–30	Lk 23, 33–49
6. Szombat	Cölesztin	1Pt 3, 18–22	Lk 23, 50–56
15. hét: Húsvét – Jel 1, 18			
7. Húsvétvas.	**Herman**	Mk 16, 1–8	Lk 24, 1–12
8. Húsvéthétfő	**Lídia**	Lk 24, 13–35	1Kor 15, 12–20
9. Kedd	Erhardt	1Kor 5, 7–8	Lk 24, 36–49
10. Szerda	Zsolt	2Tim 2, 8–13	Lk 24, 50–53
11. Csütörtök	Leó	1Kor 15, 19–28	Kol 1, 1–8
12. Péntek	Gyula	1Kor 15, 35–49	Kol 1, 9–14
13. Szombat	Ida	1Kor 15, 50–58	Kol 1, 15–20
16. hét: Quasimodogeniti – 1Pt 1, 3			
14. Vasárnap	**Tibor**	Jn 20, 19–29	Zsolt 20
15. Hétfő	Tass	1Pt 1, 22–25	Kol 1, 21–23
16. Kedd	Rudolf	Róm 13, 12–14	Kol 1, 24–29
17. Szerda	Enikő	Jn 17, 9–19	Kol 2, 1–7
18. Csütörtök	Ilma	1Pt 2, 1–10	Kol 2, 8–15
19. Péntek	Kocsárd	Jel 7, 9–17	Kol 2, 16–19
20. Szombat	Tivadar	1Móz 32, 22b–32	Kol 2, 20–23
17. hét: Misericordias Domini – Jn 10, 11. 27–28			
21. Vasárnap	**Csilla**	Jn 10, 11–16	Zsolt 23
22. Hétfő	Anzelm	5Móz 18, 15–19	Kol 3, 1–4
23. Kedd	Béla	Mt, 26, 31–35	Kol 3, 5–11
24. Szerda	György	Jn 21, 15–19	Kol 3, 12–17
25. Csütörtök	Márk	1Pt 5, 1–4	Kol 3, 18–4, 1
26. Péntek	Ervin	Zsid 13, 12–16	Kol 4, 2–6
27. Szombat	Arisztid	Jn 10, 27–30	Kol 4, 7–18
18. hét: Jubilate – 2Kor 5, 17			
28. Vasárnap	**Valéria**	Jn 15, 1–8	Zsolt 28
29. Hétfő	Albertina	Gal 4, 22–31	Jóel 1, 1–15
30. Kedd	Katalin	Róm 1, 18–25	Jóel 2, 12–17

Megváltó Urunk! Te vagy a feltámadás és az élet. Kereszténységünkben mi is meghaltunk a bűnnek, hogy élhessünk Neked. Engedd megismernünk feltámadásod erejét, a reménységet és az igazságot. Taníts minket az új életben járni és az odafelvalókkal törődni. Ámen.

MÁJUS

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Szerda	**Munka ünn.**	2Kor 4, 16–18	Jóel 2, 18–27
2. Csütörtök	Zsigmond	Gal 6, 14–18	Jóel 3, 1–5
3. Péntek	Irma	Gal 5, 1–6	Jóel 4, 1–3. 10–21
4. Szombat	Flórián	Jn 16, 16–23a	ApCsel 1, 1–14
19. hét: Cantate – Zsolt 98, 1			
5. Vasárnap	**Gottfried**	Mt 11, 25–30	Zsolt 45
6. Hétfő	Frida	Jak 1, 17–21	ApCsel 1, 15–26
7. Kedd	Napóleon	Jel 15, 2–4	ApCsel 2, 1–13
8. Szerda	Gizella	Jn 6, 66–69	ApCsel 2, 14–24
9. Csütörtök	Gergely	Mt 21, 18–22	ApCsel 2, 25–36
10. Péntek	Ármin	1Kor 2, 6–10	ApCsel 2, 37–41
11. Szombat	Ferenc	1Sám 16, 14–23	ApCsel 2, 42–47
20. hét: Rogate – Zsolt 66, 20			
12. Vasárnap	**Pongrác**	Jn 16, 23b–28. 33	Zsolt 30
13. Hétfő	Szervác	1Kir 3, 5–15	ApCsel 3, 1–11
14. Kedd	Bonifác	Jak 5, 16–18	ApCsel 3, 12–16
15. Szerda	Zsófia	Mt 6, 5–15	ApCsel 3, 17–26
16. Csütörtök	**Mennyb. ünn.**	Lk 24, 50–53	Zsolt 47
17. Péntek	Bánk	Jel 1, 4–8	ApCsel 4, 1–12
18. Szombat	Erik	Dán 7, 9–14	ApCsel 4, 13–22
21. hét: Exaudi – Jn 12, 32			
19. Vasárnap	**Buda**	Jn 15, 26–16, 4	Zsolt 27
20. Hétfő	Bernát	Ézs 41, 8–14	ApCsel 4, 23–31
21. Kedd	Konstantin	Lk 12, 8–12	ApCsel 4, 32–37
22. Szerda	Júlia	Lk 8, 26–30	ApCsel 5, 1–11
23. Csütörtök	Dezső	Jn 7, 37–39	ApCsel 5, 12–16
24. Péntek	Eszter	Zsid 11, 32–40	ApCsel 5, 17–33
25. Szombat	Orbán	Ézs 41, 17–20	ApCsel 5, 34–42
22. hét: Pünkösd – Zak 4, 6			
26. Pünkösdv.	**Fülöp**	Jn 14, 23–27	Zsolt 118, 1–14
27. Pünkösdh.	**Helga**	Mt 26, 13–19	Zsolt 118, 15–29
28. Kedd	Emil	1Sám 3, 1–14	ApCsel 6, 1–7
29. Szerda	Keve	Gal 3, 1–5	ApCsel 6, 8–15
30. Csütörtök	Janka	Ef 4, 11–16	ApCsel 7, 1–16
31. Péntek	Angéla	Zak 4, 1–14	ApCsel 7, 17–29

Szentháromság Isten! Magasságban és szentségben lakozol, de az alázatosakkal is. A titkok a tieid, a kinyilatkoztatott dolgok pedig a mieink. Taníts minket arra, hogy titkaidat alázatos lélekkel, a kinyilatkoztatott igét pedig hivő szívvel fogadjuk. Ámen.

JÚNIUS

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Szombat	Tünde	Ez 36, 22a. 23–28	ApCsel 7, 30–53
23. hét: Szentháromság ünnepe – Ézs 6, 3			
2. Vasárnap	**Anna**	Jn 3, 1–8	Zsolt 29
3. Hétfő	Ildikó	Jn 4, 19–26	ApCsel 7, 54–8, 4
4. Kedd	Kadocsa	Zsid 2, 1–4	ApCsel 8, 5–25
5. Szerda	Fatime	Ef 4, 1–6	ApCsel 8, 26–40
6. Csütörtök	Norbert	Ézs 44, 21–23	ApCsel 9, 1–9
7. Péntek	Róbert	Ef 1, 3–14	ApCsel 9, 10–19
8. Szombat	Medárd	1Tim 3, 16	ApCsel 9, 20–31
24. hét: Szentháromság utáni 1. – Lk 10, 16			
9. Vasárnap	**Félix**	Lk 16, 19–31	Zsolt 13
10. Hétfő	Margit	5Móz 6, 4–9	ApCsel 9, 32–43
11. Kedd	Barnabás	Jer 36, 1–32	ApCsel 10, 1–20
12. Szerda	Virág	Jn 5, 39–47	ApCsel 10, 21–33
13. Csütörtök	Tóbiás	Jer 8, 8–11	ApCsel 10, 34–48
14. Péntek	Vazul	Jer 15, 10. 15–21	ApCsel 11, 1–18
15. Szombat	Jolán	Préd 12, 1–8	ApCsel 11, 19–30
25. hét: Szentháromság utáni 2. – Mt 11, 28			
16. Vasárnap	**Jusztin**	Lk 14, 16–24	Zsolt 18, 21–51
17. Hétfő	Laura	Jn 4, 4–14	ApCsel 12, 1–17
18. Kedd	Arnold	Mt 10, 7–15	ApCsel 12, 18–25
19. Szerda	Gyárfás	1Kor 14, 1–3. 20–25	ApCsel 13, 1–12
20. Csütörtök	Rafael	Mk 6, 32–44	ApCsel 13, 13–25
21. Péntek	Alajos	1Jn 3, 13–18	ApCsel 13, 26–41
22. Szombat	Paulina	Jer 3, 14–17	ApCsel 13, 42–52
26. hét: Szentháromság utáni 3. – Lk 19, 10			
23. Vasárnap	**Zoltán**	Lk 15, 1–7	Zsolt 32
24. Hétfő	Iván	Lk 1, 57–67. 76–80	ApCsel 14, 1–7
25. Kedd	Vilmos	Bir 10, 6–16	ApCsel 14, 8–20a
26. Szerda	János, Pál	Mk 2, 13–17	ApCsel 14, 20b–28
27. Csütörtök	László	2Móz 25, 17–22	ApCsel 15, 1–12
28. Péntek	Levente	2Móz 32, 30–34	ApCsel 15, 13–35
29. Szombat	Péter, Pál	Jn 6, 37–40	ApCsel 15, 36–16, 5
27. hét: Szentháromság utáni 4. – Gal 6, 2			
30. Vasárnap	**Pál**	Lk 6, 36–42	Zsolt 7

Szentlélek Úristen! Építs be minket Isten szent gyülekezetébe. Vezérelj el minket minden igazságra. Serkents minket, hogy teremje életünk a szeretet, öröm, békesség, béketűrés, hűség, szelídség és mértékletesség gyümölcsét. Ámen.

JÚLIUS

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Hétfő	Tibold	Jn 8, 3–11	ApCsel 16, 6–15
2. Kedd	Ottokár	Jak 1, 19–25	ApCsel 16, 16–24
3. Szerda	Kornél	1Pt 3, 8–17	ApCsel 16, 25–40
4. Csütörtök	Ulrik	Róm 12, 17–21	Fil 1, 1–6
5. Péntek	Emese	Róm 15, 1–7	Fil 1, 7–11
6. Szombat	Ézsaiás	Ézs 30, 18–22	Fil 1, 12–26
28. hét: Szentháromság utáni 5. – Ef 2, 8			
7. Vasárnap	**Cirill**	Lk 5, 1–11	Zsolt 1
8. Hétfő	Teréz	Mt 19, 27–30	Fil 1, 27–2, 4
9. Kedd	Veronika	Róm 13, 8–10	Fil 2, 5–11
10. Szerda	Amália	1Kir 19, 19–21	Fil 2, 12–18
11. Csütörtök	Lili	Gal 1, 11–24	Fil 2, 19–30
12. Péntek	Izabella	Jn 1, 35–42	Fil 3, 1–11
13. Szombat	Jenő	Mt 13, 47–52	Fil 3, 12–16
29. hét: Szentháromság utáni 6. – Ézs 43, 1			
14. Vasárnap	**Eörs**	Mt 28, 16–20	Zsolt 26
15. Hétfő	Henrik	5Móz 7, 6–12	Fil 3, 17–21
16. Kedd	Zalán	Gal 3, 26–29	Fil 4, 1–9
17. Szerda	Elek	1Pt 2, 2–10	Fil 4, 10–23
18. Csütörtök	Frigyes	Mk 16, 14–18	ApCsel 17, 1–15
19. Péntek	Emília	Tit 3, 3–7	ApCsel 17, 16–34
20. Szombat	Illés	Jel 3, 1–6	ApCsel 18, 1–22
30. hét: Szentháromság utáni 7. – Ef 2, 19			
21. Vasárnap	**Dániel**	Jn 6, 1–15	Zsolt 21
22. Hétfő	Mária Magd.	Zsid 9, 1–12	ApCsel 18, 23–28
23. Kedd	Lenke	2Móz 19, 3–8	ApCsel 19, 1–22
24. Szerda	Krisztina	Jn 6, 30–35	ApCsel 19, 23–40
25. Csütörtök	Jakab	Jel 7, 9–17	ApCsel 20, 1–16
26. Péntek	Anna	Jn 6, 47–51	ApCsel 20, 17–38
27. Szombat	Olga	Jel 19, 6–9	ApCsel 21, 1–14
31. hét: Szentháromság utáni 8. – Ef 5, 8b–9			
28. Vasárnap	**Ince**	Mt 5, 13–16	Zsolt 11
29. Hétfő	Márta	Róm 6, 19–23	ApCsel 21, 15–26
30. Kedd	Judit	Jak 2, 14–26	ApCsel 21, 27–40
31. Szerda	Oszkár	Jel 10, 1–11	ApCsel 22, 1–22

Atyánk a Jézus Krisztus által! Magasztalunk Téged a bűnbocsánat drága ajándékáért, hogy bocsánatot nyertünk és bocsánatot nyújtottunk. Bocsánatod által istenfiúságot nyertünk, megbocsátásunk gyümölcseként testvéri szíveket ajándékoztál nekünk. Töltsd be szívünket a megbocsátás lelkével. Ámen.

AUGUSZTUS

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Csütörtök	Péter	Mt 12, 33–37	ApCsel 22, 23–30
2. Péntek	Lehel	Jn 9, 1–7	ApCsel 23, 1–11
3. Szombat	Csilla	Jel 14, 14–20	ApCsel 23, 12–35
32. hét: Szentháromság utáni 9. – Lk 12, 48			
4. Vasárnap	**Domonkos**	Mt 25, 14–30	Zsolt 14
5. Hétfő	Vajk	1Kir 3, 16–28	ApCsel 24, 1–21
6. Kedd	Berta	Péld 8, 12–21	ApCsel 24, 22–27
7. Szerda	Ibolya	1Pt 3, 1–6	ApCsel 25, 1–12
8. Csütörtök	László	1Tim 4, 12–16	ApCsel 25, 13–27
9. Péntek	Emőd	Mt 13, 44–46	ApCsel 26, 1–23
10. Szombat	Lőrinc	Jer 1, 11–19	ApCsel 26, 24–32
33. hét: Szentháromság utáni 10. – Zsolt 33, 12			
11. Vasárnap	**Tibor**	Lk 19, 41–48	Zsolt 33
12. Hétfő	Klára	Róm 11, 1–15	ApCsel 27, 1–12
13. Kedd	Ipoly	Neh 4, 1–15	ApCsel 27, 13–26
14. Szerda	Özséb	1Kir 21, 1–16	ApCsel 27, 27–44
15. Csütörtök	Mária	Jer 7, 1–15	ApCsel 28, 1–10
16. Péntek	Ábrahám	Jn 2, 13–22	ApCsel 28, 11–16
17. Szombat	Anasztáz	Mt 23, 34–39	ApCsel 28, 17–31
34. hét: Szentháromság utáni 11. – 1Pt 5, 5			
18. Vasárnap	**Ilona**	Lk 18, 9–14	Zsolt 17
19. Hétfő	Huba	Mk 9, 33–37	3Móz 1, 1–9
20. Kedd	**Alkotm. ünn.**	1Sám 17, 38–51	3Móz 8, 1–13
21. Szerda	Sámuel	Mt 21, 28–32	3Móz 8, 14–30
22. Csütörtök	Menyhért	Gal 2, 16–21	3Móz 9, 1–24
23. Péntek	Farkas	2Sám 16, 5–14	3Móz 10, 1–11
24. Szombat	Bertalan	1Jn 4, 1–6	3Móz 16, 1–22
35. hét: Szentháromság utáni 12. – Ézs 42, 3			
25. Vasárnap	**Lajos**	Mk 7, 31–37	Zsolt 119, 1–8
26. Hétfő	Róza	Mk 8, 22–26	3Móz 19, 1–5. 9–18
27. Kedd	Szilárd	Mt 12, 9–21	3Móz 19, 31–37
28. Szerda	Ágoston	Jak 5, 13–16	4Móz 9, 15–23
29. Csütörtök	Lilla	Mt 9, 27–34	4Móz 10, 11–36
30. Péntek	Rózsa	Mt 8, 14–17	4Móz 11, 1–20
31. Szombat	Erika	Mk 5, 22–24. 35–43	4Móz 11, 21–35

Mennyei Atyánk! Magasztal lelkünk, mert betöltöd az éhezőt javakkal. Testünk táplálására földi kenyeret, lelkünk üdvösségére mennyei kenyeret ajándékoztál nekünk. Kérünk, rendeld ki számunkra a mindennapi kenyeret, és teríts asztalt a Te országodban. Ámen.

SZEPTEMBER

Napok	Naptár	Napi igék	
36. hét: Szentháromság utáni 13. – Mt 25, 40			
1. Vasárnap	Egyed	Lk 10, 25–37	Zsolt 119, 9–16
2. Hétfő	Rebeka	2Sám 9, 1–11	4Móz 12, 1–16
3. Kedd	Hilda	5Móz 24, 17–22	4Móz 13, 1–3. 17–33
4. Szerda	Rozália	2Móz 22, 20–26	4Móz 14, 1–25
5. Csütörtök	Viktor	Mk 3, 31–35	4Móz 14, 26–45
6. Péntek	Zakariás	Mt 6, 1–4	4Móz 17, 16–26
7. Szombat	Regina	Jer 22, 13–19	4Móz 20, 1–13
37. hét: Szentháromság utáni 14. – Zsolt 103, 2			
8. Vasárnap	Mária	Lk 17, 11–19	Zsolt 119, 17–24
9. Hétfő	Ádám	Ézs 40, 15–26	4Móz 20, 22–29
10. Kedd	Erik	Gal 5, 16–23	4Móz 21, 4–9
11. Szerda	Teodóra	1Krón 29, 9–21a	4Móz 21, 21–35
12. Csütörtök	Szabolcs	2Móz 18, 1–12	4Móz 22, 1–20
13. Péntek	Ludovika	Mk 1, 40–45	4Móz 22, 21–41
14. Szombat	Szerénke	1Móz 28, 10–19a	4Móz 23, 1–15
38. hét: Szentháromság utáni 15. – 1 Pt 5, 7			
15. Vasárnap	Enikő	Mt 6, 25–34	Zsolt 119, 25–32
16. Hétfő	Edit	1Kir 17, 7–16	4Móz 23, 16–30
17. Kedd	Hajnalka	1Tim 6, 6–11a	4Móz 24, 1–25
18. Szerda	Titusz	Péld 30, 5–9	4Móz 27, 12–23
19. Csütörtök	Vilma	Gal 5, 25–26. 6, 1–10	Lk 11, 1–13
20. Péntek	Csendike	1Móz 2, 4b. 9. 15	Lk 11, 14–28
21. Szombat	Máté	1Kir 17, 1–6	Lk 11, 29–36
39. hét: Szentháromság utáni 16. – 2Tim 1, 10			
22. Vasárnap	Móric	Jn 11, 1. 3. 17–27	Zsolt 119, 33–40
23. Hétfő	Tekla	Mk 6, 14–29	Lk 11, 37–44
24. Kedd	Gellért	Jób 5, 17–26	Lk 11, 45–54
25. Szerda	Kleofás	Zsid 12, 4–11	Lk 12, 1–12
26. Csütörtök	Jusztina	Róm 4, 18–25	Lk 12, 13–21
27. Péntek	Laborc	Ézs 49, 14–21	Lk 12, 22–34
28. Szombat	Vencel	Jak 1, 2–12	Lk 12, 35–48
40. hét: Szentháromság utáni 17. – 1Jn 5, 4			
29. Vasárnap	Mihály	Mt 15, 21–28	Zsolt 103
30. Hétfő	Jeromos	Zsid 11, 1–7	Lk 12, 49–59

Szentséges Isten! Magasztalunk Téged, hogy bepillanthatunk törvényed tükrébe. Belőle tanuljuk megismerni szentséges arcodat és bűnös lényünket. Taníts minket szent orcád előtt félelemmel leborulni, bűneinktől pedig menekülni. Ámen.

OKTÓBER

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Kedd	Malvin	Zsid 11, 17–22	Lk 13, 1–9
2. Szerda	Petra	1Jn 4, 4–11	Lk 13, 10–17
3. Csütörtök	Helga	Ézs 49, 7–13	Lk 13, 18–21
4. Péntek	Ferenc	Zsid 11, 23–31	Lk 13, 22–30
5. Szombat	Aurél	Jn 9, 35–41	Lk 13, 31–35
41. hét: Szentháromság utáni 18. – 1Jn 4, 21			
6. Vasárnap	**Brúnó**	Mk 12, 28–34	Zsolt 34
7. Hétfő	Amália	Mt 5, 17–22	Lk 14, 1–14
8. Kedd	Etelka	1Tim 1, 5–9a	Lk 14, 15–24
9. Szerda	Dénes	Ef 6, 1–9	Lk 14, 25–35
10. Csütörtök	Gedeon	Jak 2, 1–8	Ez 1, 1–14
11. Péntek	Fenyőke	Róm 14, 19–15, 3	Ez 1, 15–26
12. Szombat	Miksa	Jak 2, 8–13	Ez 2, 1–3, 3
42. hét: Szentháromság utáni 19. – Jer 17, 14			
13. Vasárnap	**Kálmán**	Mk 2, 1–12	Zsolt 5
14. Hétfő	Helén	2Móz 34, 4–10	Ez 3, 16–21
15. Kedd	Teréz	Mik 7, 18–20	Ez 3, 22–27
16. Szerda	Gál	Jn 5, 1–16	Ez 4, 1–8
17. Csütörtök	Hedvig	1Móz 15, 1–6	Ez 7, 1–13
18. Péntek	Lukács	2Móz 15, 22–27	Ez 7, 23–27
19. Szombat	Luciusz	Júd 20–25	Ez 8, 1–13
43. hét: Szentháromság utáni 20. – Mik 6, 8			
20. Vasárnap	**Irén**	Mk 10, 2–9	Zsolt 119, 41–48
21. Hétfő	Orsolya	2Kor 3, 3–9	Ez 8, 14–18
22. Kedd	Előd	2Móz 18, 13–27	Ez 10, 1–22
23. Szerda	Gyöngyi	Mal 2, 13–16	Ez 11, 14–25
24. Csütörtök	Salamon	Filem 1–22	Ez 17, 1–24
25. Péntek	Blanka	1Tim 3, 1–13	Ez 18, 1–3. 20–32
26. Szombat	Dömötör	1Tim 5, 4–8	Ez 20, 1–17
44. hét: Szentháromság utáni 21. – Róm 12, 21			
27. Vasárnap	**Szabina**	Mt 5, 38–48	Zsolt 119, 49–56
28. Hétfő	Simon	1Kor 9, 13–18	Ez 20, 30–44
29. Kedd	Jenő	2Kor 10, 1–6	Ez 33, 1–9
30. Szerda	Farkas	Mt 10, 34–39	Ez 33, 10–20
31. Csütörtök	**Reform. ünn.**	Mt 5, 2–10	Ez 33, 21–23. 30–33

Jézus Krisztus Urunk! Áldott légy azért, hogy a megrepedt nádat nem töröd el és a pislogó gyertyabelet nem oltod ki. Evangéliumod tüzével új élet lángját gyújtod bennünk, evangéliumod hatalmával megmented a veszendőt. Ne engedd, hogy véka alá rejtsük a Tőled kapott tüzet. Ajándékozz meg a bizonyságtétel lelkével. Ámen.

NOVEMBER

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Péntek	Marianna	Jn 15, 9–17	Ez 34, 1–16
2. Szombat	Achilles	Tit 2, 1–10	Ez 34, 23–31
45. hét: Szentháromság utáni 22. – Zsolt 130, 4			
3. Vasárnap	Győző	Mt 18, 21–35	Zsolt 46
4. Hétfő	Károly	Mt 7, 1–5	Ez 36, 1–15
5. Kedd	Imre	1Kor 5, 9–13	Ez 36, 16–32
6. Szerda	Lénárd	1Sám 26, 5–25	Ez 37, 1–14
7. Csütörtök	Okt. forr. ünn.	1Jn 3, 19–24	Ez 37, 15–28
8. Péntek	Gottfried	Róm 7, 14–25a	Ez 40, 1–5
9. Szombat	Tivadar	2Pt 3, 13–18	Ez 40, 6–16
46. hét: Szentháromság utáni 23. – 2Kor 6, 2			
10. Vasárnap	Luther szül. n.	Lk 17, 20–24	Zsolt 12
11. Hétfő	Márton	Jób 14, 1–6	Ez 43, 1–12
12. Kedd	Jónás	Mt 24, 15–28	Ez 47, 1–12
13. Szerda	Szaniszló	Mt 24, 29–35	Ez 48, 30–35
14. Csütörtök	Klementina	Mt 24, 36–42	1Thessz 1, 1–10
15. Péntek	Lipót	Zsid 13, 1–6	1Thessz 2, 1–12
16. Szombat	Ottmár	Zsid 13, 7–9a	1Thessz 2, 13–16
47. hét: Szentháromság utáni 24. – 2Kor 5, 10			
17. Vasárnap	Jenő	Mt 25, 31–46	Zsolt 69, 1–7
18. Hétfő	Ödön	Jer 8, 4–7	1Thessz 2, 17–20
19. Kedd	Erzsébet	1Móz 19, 12–19	1Thessz 3, 1–5
20. Szerda	Jolán	Lk 13, 6–9	1Thessz 3, 6–13
21. Csütörtök	Olivér	Ézs 1, 10–17	1Thessz 4, 1–12
22. Péntek	Cecília	Jel 2, 8–11	1Thessz 4, 13–18
23. Szombat	Kelemen	Jel 20, 11–15	1Thessz 5, 1–11
48. hét: Az egyházi esztendő utolsó vasárnapja – Lk 12, 35			
24. Vasárnap	Emma	Mt 25, 1–13	Zsolt 69, 31–37
25. Hétfő	Katalin	Ézs 65, 17–25	1Thessz 5, 12–28
26. Kedd	Csongor	Zsid 4, 3–11	2Thessz 1, 1–12
27. Szerda	Tünde	Zsid 12, 22–29	2Thessz 2, 1–12
28. Csütörtök	Stefánia	Mk 13, 31–37	2Thessz 2, 13–17
29. Péntek	Noé	1Pt 4, 12–19	2Thessz 3, 1–5
30. Szombat	András	2Pt 3, 3–13	2Thessz 3, 6–18

Élet fejedelme! Közülünk senki sem él önmagának és senki nem hal önmagának. Ha élünk, Neked élünk, ha meghalunk, Neked halunk meg. Ezért akár éljünk, akár haljunk, a Tieid vagyunk. Ámen.

DECEMBER

Napok	Naptár	Napi igék	
49. hét: Ádvent 1. vasárnapja – Zak 9, 9			
1. Vasárnap	**Elza**	Mt 21, 1–9	Zsolt 24
2. Hétfő	Aranka	Hab 2, 1–4	Zak 1, 1–6
3. Kedd	Olívia	Mik 2, 1–5. 12–13	Zak 1, 7–17
4. Szerda	Borbála	1Móz 49, 8–10	Zak 2, 1–9
5. Csütörtök	Vilma	Jn 18, 33–38	Zak 2, 10–17
6. Péntek	Miklós	Jer 23, 5–8	Zak 3, 1–10
7. Szombat	Ambrus	Zof 3, 14–17	Zak 4, 1–14
50. hét: Ádvent 2. vasárnapja – Lk 21, 28			
8. Vasárnap	**Mária**	Lk 21, 25–33	1Sám 2, 1–10
9. Hétfő	Emőke	Ézs 26, 1–12	Zak 5, 1–11
10. Kedd	Judit	Ézs 63,15–19;64,1–3	Zak 6, 1–8
11. Szerda	Árpád	Mk 13, 5–13	Zak 6, 9–12
12. Csütörtök	Gabriella	Hagg 2, 1. 3–9	Zak 7, 1–14
13. Péntek	Luca	Mt 24, 1–14	Zak 8, 1–17
14. Szombat	Szilárdka	Ézs 35, 3–10	Zak 9, 9–12
51. hét: Ádvent 3. vasárnapja – Ézs 40, 3. 10			
15. Vasárnap	**Johanna**	Mt 11, 2–6	Lk 1, 68–79
16. Hétfő	Etel	Mt 11, 11–15	Zak 11, 4–17
17. Kedd	Lázár	Mt 3, 1–12	Zak 14, 1–11
18. Szerda	Estike	Ézs 40, 1–8	Mal 1, 6–14
19. Csütörtök	Viola	2Tim 4, 5–8	Mal 2, 17–3, 5
20. Péntek	Csaba	Hós 14, 6–10	Mal 3, 6–12
21. Szombat	Tamás	Ézs 45, 1–8	Mal 3, 13–18
52. hét: Ádvent 4. vasárnapja – Fil 4, 4–5			
22. Vasárnap	**Zénó**	Lk 1, 46–55	Zsolt 2
23. Hétfő	Viktória	2Kor 1, 18–22	Mal 3, 19–24
24. Kedd	Ádám, Éva	Lk 2, 1–14	Tit 2, 11–14
25. Szerda	**Karácsony I.**	Lk 2, 15–20	Tit 3, 4–7
26. Csütörtök	**Karácsony II.**	Jn 1, 1–5. 9–14	Zsid 1, 16
27. Péntek	János	1Jn 2, 21–25	Jn 1, 15–18
28. Szombat	Kamilla	Jer 31, 15–17	Jn 1, 19–28
53. hét: Karácsony utáni vasárnap – Jn 1, 14			
29. Vasárnap	**Dávid**	Lk 2, 25–38	Jn 1, 29–34
30. Hétfő	Anikó	Ézs 63, 7–9	Jn 1, 35–42
31. Kedd	Szilveszter	Lk 12, 35–40	Ln 1, 43–51

Kegyelem Istene! Esztendők végén elénk állítod az új kezdetet jelentő bölcsőt. Ahol emberi utunk elfogyott, Te nyitsz számunkra újat. Légy áldott kifogyhatatlan szeretetedért. Ámen.

A békét adó

3Móz 26, 6

Igénk – sorozatunk nyitányaként – a békét adó Istent hirdeti. Őt juttatja szóhoz, őt láttatja velünk nagy és jó adományai ajándékozójának. A haza és a béke adományozójának is. Olyan Isten Ő, aki nemcsak szól, hanem mindig ad, mindig cselekszik. Szembesít magával. Tágra nyitja szemeinket valóságlátásra. Egyúttal el is kötelez ajándékaival. Igénk alapján a haza és az attól elválaszthatatlan béke szolgálatára.

Minket, akik az evangéliumot valljuk hitünk alapjának, folyton Istenre kell emlékeztetnie ezeknek a szavaknak: ország, béke, haza. Mégpedig úgy, hogy a ráemlékezés során legyen jelen a hitünk, az értelmünk, a szívünk és az akaratunk! Csak így vehetjük komolyan, kellő és illő módon iragalmas, szerető Atyánkat. Csak így válhatunk – túl azon, hogy örvendezünk – igazán hálás, igazán elkötelezett emberekké. Mert végül is ezt sürgeti igénk, az ebben az összefüggésben halaszthatatlan megtéréssel egyetemben. Nagyon fontoljuk meg ezt hazánk és békénk 40 éves jubileumán!

A BÉKÉT ADÓ-ra tekintve okvetlenül legyen jelen a hitünk! Csak a hit tekint úgy Istenre, hogy Őt látja nagynak, jónak, irgalmasnak, megbízhatónak. Olyan valakinek, akire folyamatosan számíthatunk. Hiszen ő mindig szeret, határt szab a gonosznak, mindig ad. Azon túl, hogy hazát adott, azt ezer meg ezer viszontagságon, bűnön-bajon, csapásokon, hűtlenségeken, vereségeken át megtartotta. Azt a II. világháború katasztrójáfa után a békével együtt újra nekünk adta. Kötelezzen ez mindahányunkat Isten iránti töretlen hálára. Ne legyünk feledékenyek hála dolgában! 1985-ben a hálánk legyen emlékezésünk leglelke. Az a hit már nem hit, amelyik nem látja a hálálni valót és nem mozdít hálára.

A BÉKÉT ADÓ-ra tekintve legyen jelen az értelmünk! Csak az tudja okosan számbavenni – egészében és részleteiben –, mit jelent ez a szó: *béke.* Bizony nem üresen kongó szóvirágot jelent, hanem *mindent!* A legtöbbet, tehát magát az életet is. Mindazt is, ami az élethez szükséges. Jelenti a mindennapi kenyerünket, mindnyájunk kenyerét. Jelenti az igazat és a szépet. A tartalmában nemes műveltséget és a szintjében növekvő erkölcsiséget. Jelenti a családot, az örvendetes emberi kapcsolatokat, a jó viszonyt, a jólétet, a védelmet, a biztonságot, a derűt, a jelent és a holnapot. Mindezt hazánkban és azon keresztül adja Isten. Azért a kettőt sohase válasszuk el egymástól. A béke teszi otthonunkká hazánkat mindazzal együtt, amit részleteiben jelent.

A BÉKÉT ADÓ-ra emlékezve legyen jelen a szívünk! Senki sem lehet hálás, kitartóan hűséges és boldog hazafi érzelmi töltés nélkül. A megfelelő érzelmi töltés tartja melegen, megfelelő hőfokon a hazaszeretetünket és a népünk iránti szeretetet. Az köt oda hazánkhoz elszakíthatatlan szállal. Közvetve a békét is ez teszi igazán drágává. Megment az inagadozástól, a hűtlenségtől, az elhidegüléstől, az elidegenedéstől. Száműzi

a sovinizmust, mert az már nem a nemes érzelem, hanem a rontó fanatizmus körébe tartozik. A nemes hazaszeretet érzelme jól érti és megérti más népek hazaszeretetét. Nem felejti, kicsoda és mit akar Isten. Az egészséges érzelmi töltés nemcsak hajlik tehát a békére, nemcsak akarja, hanem éli is, félti is azt, mint a szemevilágát.

A BÉKÉT ADÓ-ra emlékezve okvetlenül legyen jelen az akaratunk! Ez segít minket áldozatos helytállásra. Az akarat vállal, az akarat mozdít és cselekszik. Gyarapítja és gazdagítja a kapott ajándékot. Kiragadja a békét az elméletek fogságából – néha már temetőjéből –, és visszahelyezi a mindennapi élet közepébe. Az akarat határt szab a féktelen önzésnek és az indokolatlan igényeknek. Felszámolja a felelőtlen kényelmet, és mederbe szorítja a cselekvést és a vágyakat. Megtart a hűségben nehézségek között is, és nem tűri a lazítást veszedelmek és kísértések idején sem.

Áldott a békét adó Isten! Tartsa meg továbbra is, áldja meg ezután is, amit megadott és megtartott. Áldja meg, tartsa meg embereken keresztül és ha kell, azok ellenére is!

Szabó Gyula

Dolgos emberek

Haggeus 2, 4

Haggeus próféta szavai annakidején olyan embereknek szóltak, akiknek helyzete nagyon sokban hasonló volt a mi 40 évvel ezelőtti helyzetünkhöz. Bibliaolvasó és a Biblia népeinek történetét ismerő ember nem tudja úgy olvasni annak a kornak történetét és az akkor elhangzott prédikációkat, próféciákat, hogy ne ismerjen fel sok párhuzamosságot a maga életének, hazája sorsának vonásaival. Egy nagy háború, súlyos esztendők múlása után ott álltak lerombolt fővárosuk, Jeruzsálem üszkös falai között. Voltak köztük olyanok, akik még teljes szépségében ismerték ezt a várost, és talán át is élték az ostromot, és voltak, akik már csak szüleik elbeszéléséből tudtak arról, hogy itt valamikor virágzó város állott. És nagyon sokan csüggedten meredtek a romokra, csak a „régi szép időkre" emlékeztek, és reménytelennek látták a helyzetet. De voltak olyanok is, akik vállalni akarták a város és az egész ország újjáépítését. Mindez kitűnik Ezsdrás és Nehemiás könyvéből, valamint az akkor élt két próféta, Haggeus és Zakariás iratából. Azért aki igazán meg akarja érteni Haggeus idézett mondását, annak el kell olvasnia ezeket a bibliai könyveket.

Bizonyos, hogy azok voltak a legnehezebb helyzetben, akik magukat szívük mélyéig Istenhez, az ÚRhoz tartozónak vallották. Nem volt mindegy, hogy ők mit képviseltek a sok kétségeskedő vagy reménykedő ember között. Az említett iratokból kitűnik, hogy akkor mindenki ezeket az embereket nézte, vagy segítséget várt tőlük, vagy gúnyolta őket, de érezhették, hogy nagy felelősség nehezedik rájuk. Ilyen helyzetben szólalt meg Haggeus, és mondta: dolgozzatok, mert én veletek vagyok! – így szól a Seregek URa. Nem kisebb dolgot mondott ezzel, mint azt, hogy Isten azokkal van (mondjuk így: azoknak a pártján van), akik dolgoznak, nem pedig azokkal, akik reménytelenül legyintenek, hogy semmi értelme itt a munkának, vagy akik máshonnan, „külföldről" várják a nehéz helyzet megoldását. Ez a régi prófécia azt juttatja kifejezésre, hogy a dolgos emberek valósítják meg Isten akaratát.

Az is fontos, és ez ebből az egyetlen mondatból is kitűnik, hogy a felhívás megszólította „az ország egész népe". Hogy pedig ez nem véletlen megszólítás, azt az is mutat-

ja, hogy nem egy vezetőt nevez meg, hanem kettőt: Zerubbábelt, az ország politikai vezetőjét, és Jósua főpapot, a hivők gyülekezetének vezetőjét: most mindenkinek dolgoznia kell, építeni az új házakat, az új falakat. Mindenkinek: azoknak is, akik élni, lakni akarnak ebben az országban, és azoknak is, akik számára elsőrendű fontosságú a hit, az imádság, az istentisztelet, az Isten igéje, mert erre való hivatkozással nem lehet elhanyagolni, vagy pláne fölöslegesnek tartani az újjáépítés munkáját. Olyan idő volt ez, amikor a próféta nem a rosszul vagy képmutató módon végzett istentisztelet miatti dorgáló prédikációt mondta, hanem csak egyetlen mondanivalója volt: dolgozzatok! Olyan idő volt ez, amikor a hivőknek különösen is meg kellett mutatniuk, hogy a becsületes, célratörő munka Isten akarata, hogy Isten minden ember javát és békés életét akarja.

Igaz, sok eltérés volt a mi helyzetünk és a régi júdeaiaké között. Mégis értjük ebből az egyetlen prófétai mondatból, azt ami nekünk szól. Akik 40 esztendővel ezelőtt is felismerték, hogy nem mindegy, mit képvisel az egyház, mit képviselnek a hivő emberek, akik össze tudtak fogni mindenkivel, aki városainkat és hazánkat nagy reménységgel kezdte újjáépíteni, azok a következő nemzedéknek is továbbadták, továbbadják Isten akaratát: akik az Istenéi, azoknak példát kell mutatniuk életükkel, azoknak dolgos, becsületes embereknek kell lenniük, olyanoknak, akik mindenkivel együttmunkálkodnak, aki csak az emberek javát szolgálja.

Muntag Andor

Fogyó nép

„Így szól a Seregek Ura: ...Házasodjatok, szülessenek fiaitok és leányaitok! Házasítsátok meg fiaitokat, és adjátok férjhez leányaitokat! Szüljenek azok fiúkat és leányokat! Szaporodjatok és ne fogyjatok!"

Jeremiás 29, 6

Hideg, szeles februári napon a zsúfolt sárbogárdi vasútállomás peronján csatlakozásra vártunk. Késett a pécsi vonat, és hosszúra nyúlt a várakozás. Másfél éves fiam elfáradt a topogásban, fázott is, nyűgös lett, ezért karomra vettem.

– A nagyapa öröme! – szólított meg valaki, talán csak azért, hogy egy kis időűző beszélgetésbe kezdjen.

– Ez a fiú apai öröm! – válaszoltam.

– Hm! – öltött bizonytalan kifejezést a meglepődés, miközben tüzetesebben szemügyre vett az utastárs.

– Van, aki korábban kezdi, van, aki későbben – hangzott a megértő helybenhagyás.

– Olyan is van, aki időben elkezdi, de nem hagyja abba – folytattam a témát. A hirtelen beálló csend azt gyaníttatta velem, hogy nem volt elég világos a szavam, ezért hozzáfűztem:

– Ez a fiú nyolcadik gyermek a családban.

– Hány feleségtől?

– Egytől – feleltem –, s nem is az utolsó, mert éppen azért vagyunk útban, hogy meglátogassuk Budapesten a most született kilencediket és boldog édesanyját.

– Miért kell, hogy szaporodjon a nép? – közelíti meg új oldalról a tárgyat érezhetően támadó éllel az idegen.

– Azért, hogy amikor maga is meg én is már munkaképtelenek leszünk, még mindig legyen, aki dolgozni tud, megteremti a kenyerünket, tetőt húz fel a fejünk fölé, tudományt művel és országot épít. Meg azután engem is nyolcadiknak hozott világra az édesanyám, és engem se utolsónak – folytattam, miután hagyott hozzá időt a közben teljesen elhallgató érdeklődő.

Ott nem került szóba, mivel közben a vonat is befutott, de a gyermekáldás kérdését érintő beszélgetésekben mindig megelvenedik előttem a haló porukban is áldott, fáradozó szülők áldozatvállalása és példája, a számomra is megteremtett, felejthetetlen értékű testvéri együttes kötelezése. Ezt most értékelem igazán sokra, amikor a fent jelzett prófétai igéből erőltetés nélkül folyó problémák felvetésekor a mai társadalom felelősei – demográfusok, szociológusok, írók stb. – a lakosságfogyás tényének megállapításakor különösen is a többgyermekes családban felnövők arányszámának csökkenését is figyelik. A csonka család hátránya nemcsak az apa vagy az anya hiánya esetén károsítja a jövendő nemzedéket, hanem a testvér hiányában is. A társadalom legkisebb sejtje: a család csak úgy lehet a közös élet iskolája, ha az valóban teljes, szülők és gyermekek az élet egészére kiható együttese. A testvéri közösség is nevel, sokszor még hatékonyabban, mint a szülői fegyelmezés.

Nem kívánok ma a sokoldalúan taglalt kérdéssel foglalkozni, csupán annak egyházi vonatkozására térek ki. A jeremiási üzenetnek is megvolt a vallási, Isten népét, Isten ügyét érintő indoka. A fogyó nép kifejezés magában foglalja a fogyó gyülekezetek, a fogyó egyháztagok, a fogyó igehirdetők problémáját is.

Néhány napja ünnepeljük feleségemmel és gyermekeimmel házasságkötésünk 41. évfordulóját. Emlékezetbe idéződött, hogy esketési igénk az aznapi vezérige volt: „Az aratnivaló sok, de a munkás kevés. Kérjétek azért az aratásnak Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába." (Máté 9, 37–38). Megfestve, bekeretezve ajándékba is megkaptuk ezt az igét, és azóta is otthonunk falán függ. Nemcsak házasságkötésünk *áldó igéjeként, hanem mint gyermekáldás-vállalásunknak és gyermekeink egyházi szolgálatba indulásáért folyó imádkozásunknak is állandó ösztönzője.*

„Szülessenek fiaitok és leányaitok", hogy legyen kiket elkérnetek igehirdetőkül, „munkásokul az Úr aratásába!"

Csepregi Béla

Ami becsületbeli dolog

1Thessz 4, 11

Csak a felelősségel, hűségesen végzett munka biztosítja otthonunk, társadalmunk, népünk és az emberiség boldog életét, békés jövőjét.

Hangos, hajszolt világunkban Isten előtt csendben lenni és csendesen munkálkodni, ez a keresztyén ember feladata ebben a világban, „A munka Istentől kapott feladat, Isten rajta keresztül ad áldást és boldogságot nekünk és embertársainknak." (Luther)

Keresztyének a szeretet és a felelősség munkás tevékenységében élnek. A szeretet próbája az, hogy legyőzzük önző énünket, s nem csupán magunkkal törődünk, hanem szívesen és készségesen teszünk valamit embertársainkkért is, tudva azt, hogy mi is rászorulunk mások munkájára. A keresztyén életet nem valamilyen különleges helyen, különleges tettekkel kell megélnünk. Sokkal inkább azon a szerény helyen, ahol Isten kijelölte munkakörünket. A jól elvégzett munkával tanúskodunk arról, hogy Isten szi-

lárd akaratának és jó rendjének ismertük fel földi munkánkat és hivatásunkat. „A világ nem mindig tartja áldásnak a munkát. A hivő emberek azonban úgy munkálkodnak, mint akik tudják, hogy az Isten parancsa és jó rendje." (Luther) Isten nem akar egyetlen tétlen embert sem látni, sem a földeken, sem a gyárban, sem az iskolában sem az irodákban, hanem azt akarja, hogy mindenki hűségesen és szorgalmasan dolgozzon, mindenki hivatása szerint, mert Isten ehhez adja áldását.

Aki Isten előtt állva végzi itt a földön a munkáját, az tudja, hogy földünk nem a Mindenség közepe. Minden brutalitás, amivel a megsemmisülés szélére taszítjuk felelőtlenségünkkel földünket, kizsákmányoljuk és leigázzuk azt, abból a gőgös beképzeltségből fakad, mi vagyunk a föld urai. Itt azt teszünk amit tudunk és akarunk. Miközben az ember építette a maga által elképzelt világot, ahol már nem akart hinni, csak tudni, nem akart engedelmeskedni, csak a szabadság boldogságát élvezni, korunk rádöbbentette arra, felelőtlenségének következménye, hogy milliókat megöl a túltápláltság, míg mások éhenhalnak. 1950 óta a világunk erdőkészletének egynegyedét kivágták. Lassan tönkremegy az ózonréteg, amely a kozmikus sugárzás elől védett minket. Minden tizedik ember depresszióban szenved. Oka: gyökértelennek érzi magát a földön. Egyre inkább tudatosítanunk kell: Isten akaratából vagyunk itt, szeretteinkért és felebarátainkért, népünkért és az embertásainkért való munkával megbízva. Aki a gazdasági életben, a munkahelyén resten elsekélyesedik, aki a mindennapi élet kis feladatait, a munkahelyi munkát, a rendet és pontosságot, a takarékosságot nem tartja fontosnak és elhanyagolja, az ilyen ember karikatúrája a hivő embernek, s embertársainak nem megbecsülését, hanem megvetését és mosolyát váltja ki. A keresztyén élet a hűségesen és becsületesen elvégzett munka által nyeri el hitelét. A munka végzése öröm, mert másokat is örömhöz, boldogsághoz, jövőhöz juttat. „Isten szeme előtt tolvaj és rabló az, aki naplopó és lusta, s nem végzi munkáját, amivel felebarátjának szolgálhatna. Ha nem teszed becsületesen munkádat, Isten nem keresztyénnek, hanem tolvajnak tart, mert felebarátod véres verejtékéből élsz, noha neked kellene adni annak." (Luther)

Isten előtt csendben munkálkodni azt is jelenti: megvédeni az embert az emberrel szemben. Nemcsak tervezői és alkotói vagyunk földi életünknek, hanem gyakran tevékenységünkkel romboljuk Isten teremtett világát. Azt gondoltuk, a tudomány és kutatás szabadsága végtelen. Ma az előtt a kérdés előtt állunk – az atomkutatás és lombikbébi világában –, hogyan tudunk gátat vetni annak az emberi tevékenységnek, amelyik nem az életet szolgálja, hanem az életet pusztítja és földünket égő tűzgolyóvá kész változtatni.

Becsületbeli dolog minden olyan munkát végezni, amely az élet kiteljesedését, védelmét, szebbé, jobbá, boldogabbá tételét szolgálja. Isten dicsőségére és embertásaink javára van.

Dr. Nagy István

Tisztességesen kifelé is

1Thessz 4, 12

Az ország életéhez a tisztesség is hozzátartozik. „Így minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs, mely ha megvész, Róma ledűl, s rabigába görbed". Talán még sokan emlékezünk Berzsenyi Dánielnek e szép, de méginkább fontos és igaz verssoraira (Magyarokhoz). Érdekes és tanúlságos bepillantani az értelmező szótárunkba, mit is mond a tisztességről. Ezt írja: „feddhetetlen, derék, jellemes, erkölcsös magatartás"

Még ilyen szavakat is olvasunk benne: „illemtudó, illendő" életfolytatás. Ebből következik aztán a „megbízhatóság, korrektség". Valamint nagyon fontos, amiről Balassi így ír: „Az jó hírért s az szép tisztességért ők mindent hátra hadnak..." – mindennél fontosabbnak tartják. Életet meghatározó magatartás, Mikes így ír róla: „az ember minden pályán boldogulhat, csak tisztességes legyen". S az illemmel kapcsolatban bizony, hogy hozzátartozna az is, amit Aranynál olvasunk: „amennyi távolt ifjú és leány közt a világi tisztesség kíván, azt tartsd meg". Ugyanennek másik oldala, „gyümölcse", hogy ez az életmód emberekben tiszteletet fakaszt, a jelzett szótárban ezt is olvassuk: „a tisztesség valakinek megbecsült, tisztelt volta, amelyet magatartásával, becsületes életmódjával érdemel".

Lehet, hogy néhány olvasó a fenti sorokat régiesnek találja. Egyrészt ez igaz, de talán elgondolkoztató is, hogy mai irodalmunk mintha kevesebbet írna erről. És lehet, hogy néhányan az egész „Tisztességet" régimódinak, ódivatúnak tartják, egyesek talán még mosolyognak is rajta. S lehet, hogy keveset, nem eleget beszélünk illemről, erkölcsről, tisztességes életmódról. Pedig ha így van, nagy hiba. Mert ma is aktuális, mert ma is minden ország életéhez hozzátartozik, annak bizony „támasza" a tisztességes, erkölcsös családi élet, a tisztes és tiszta házasélet és életfolytatás. Az előző írásban biztos előkerült, de nekem is meg kell mondanom, hogy Pál apostol itt a munkáról ír. Valahogy így: tisztességgel és becsülettel dolgozzatok, így nem szorultok rá senkire. Milyen fontos ez ma is. Meg vagyok győződve, hogy hazánk életéhez, mai gazdasági helyzetünket tekintve különösen is hozzátartozik ez, szinte kiutat mutatva. Ugyanakkor, ha e kettőt együtt nézzük: E sorozat hazánk felszabadulásának 40. évfordulója alkalmából született, benne ez a rész is: tisztességgel kifelé is – akkor az előbbiek hangsúlyozása mellett örömmel mondhatjuk el, hogy felszabadult hazánk négy évtizedes története alatt tisztességet, jó hírnevet szerzett magának nemcsak gazdaságával, hanem nyitott külpolitikájával is. Minderre nemcsak örömmel gondolhatunk, hanem hálát is adhatunk érte Istennek.

A tisztesség hozzátartozik a keresztyén élethez is. Keresztyén életünknek van egy „láthatatlan" része. Senki nem lát közülünk a másik szívébe. A hit, a remény és a szeretet olyan „belső" ügyünk, amit egyedül Isten lát igazán. De a keresztyén életnek van egy másik része is, ami igenis látható. Sőt, ha nem látható, akkor baj van a „belsővel", a hittel, reménnyel és szeretettel is. Ezt a látható részt nevezi Isten igéje, idézett versünk is tisztességes életmódnak. Vigyázat: nem a látszatról van szó. Jaj nekünk, ha már csak a látszatra vigyázunk. Arról van szó, hogy nemcsak a lelkészlakás falai vannak üvegből, hanem minden keresztyén emberé is. Arról, hogy figyelnek, látnak minket. Egy régi mondás szerint „a laikusok bibliája a papok élete". Igaz lehet, de ki kell szélesíteni: a körülöttünk élő emberek „bibliája" sokszor a hivő emberek élete. Mit olvasnak ki belőle, mit látnak benne? Kiolvasható-e életünkből Isten szeretete? Ne takaródzzunk azzal, hogy senki sem tökéletes. Kényelmes álláspont. A bűnbocsánat, Isten megtisztító kegyelme, amit újra és újra kínál Atyánk, bizony hogy tisztességes életre ösztönöz. Amikor Jézus megbocsátott a házasságtörő asszonynak, ezzel bocsátotta el: „eredj el és többé ne vétkezzél". Ezért bizony a keresztyén embernek óvakodnia kell mindentől, ami nem tisztességes, akár a házasság, akár a munka vagy a pénz kérdéséről van szó. Mert Isten országa életének is velejárója, szabálya az illendő, tisztességes, példás élet. S meg ne tévesszen minket a „kifelé" – „kívülállók iránt" kifejezés, hogy ugyanis csak „kifelé" kell arra vigyázni. Ez a kifejezés irányról beszél. Ha a keresztyén ember életének középpontja Isten, akkor életének iránya a másik ember. Más szóval, a tisztességes élet, a másikra irányzott, a másikat figyelemmel kísérő és tartó élet. Vigyázni életemre, hogy a másikat ne romboljam, hanem építsem, szeretettel szolgáljam. Ez a tisztességes élet tartalma. Isten adja, hogy minden magyar evangélikus lelkész és gyülekezeti tag „tisztelendő" legyen.

Keveházi László

A FÖLDRENGÉS SÚJTOTTA BÉKÉSCSABAI TEMPLOM ÚJRASZENTELÉSE

Káldy püspök a békéscsabai lelkészekkel

Kovács Pál igazgató-lelkész köszöntője

A gyülekezet

A vendégek, élükön Miklós Imre államtitkár

A gyülekezet

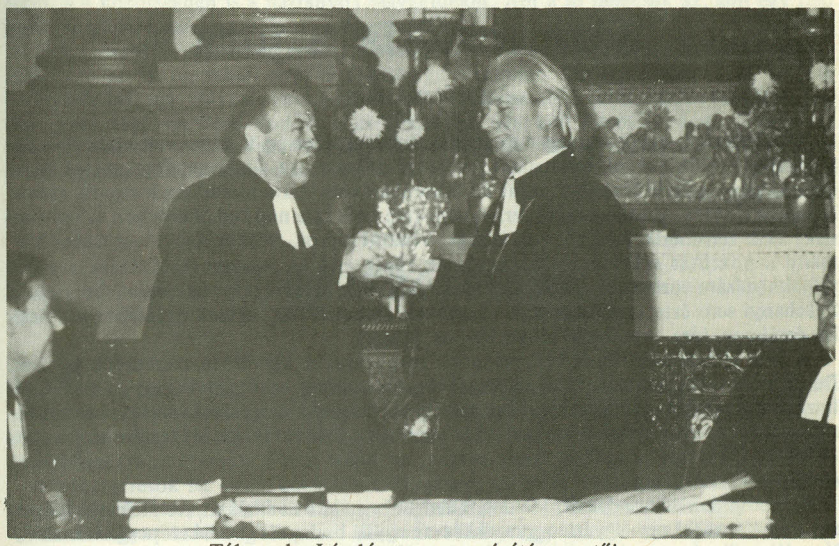

Táborszky László esperes, az építés vezetője

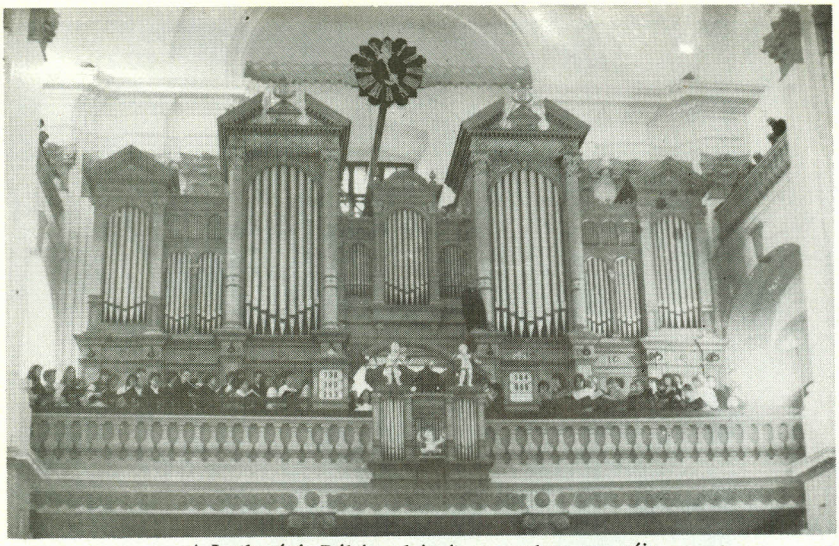

A Lutheránia Békéscsabán és a templom orgonája

Jóra, csakis a jóra

1Thessz 5, 15

Történelmünk egyik legnagyobb alakja, Széchenyi István a „kiművelt emberfők sokaságában" látta hazánk boldogabb jövőjének zálogát. Az általa megfogalmazott igazság ma talán még időszerűbb, mint az ő korában volt. Állva maradni a huszadik század bonyolult, súlyos problémákkal terhes vége felé csak az a nép tud, amelyben sokan vannak, akik felismerik és értik a dolgukat. Viszont akkor, amikor annyi nagyszerű lelemény a pusztítás célját szolgálja, kevésnek tűnik csak az értelem csiszolására, a tudás felhalmozására törekedni. *Tudni kell mindazt, amit tudunk, jóra használni.* Gondolom Széchenyi sem értette másképp. A „kiművelt emberfő" az, akinek tudásához erkölcsileg érzékeny, jóra „kiművelt" szív társul.

A jóra mindenekelőtt el kell szánnunk magunkat. A legtöbben szeretnénk jól élni. De ez a jelentéktelennek tűnő eltérés a fogalmazásban erkölcsi világegyetemeket választ el egymástól. Aki jól akar élni, mindig a könnyebb megoldást választja, azt részesíti előnyben, ami *számára* hasznos. Aki azonban a jóra törekszik, azt szeretné, ha életműve legalább egy lépcsőfok lenne *mások, az utána jövők* számára az emberibb élet emelkedőjén.

Ez pedig sok lemondással, küzdelemmel terhes életút vállalását feltételezi. „Hülye, aki jó" – írta fel egy ügyetlen gyerekkéz az egyik budapesti bérház lépcsőházának falára. Ki tudja, hogy milyen tapasztalatok indították ezt a zsenge szívet a szülők és ta-

nárok „légy jó!" intelmével szembeni dacos ellenállásra. Mindenesetre megsejtett valamit a reá váró élet nehéz választásaiból. Pál apostol is számol a rossz tapasztalatokkal, s tudja, hogy még az egyház népe is hajlamos viselkedését ezekhez idomítani, vagyis „a rosszat rosszal viszonozni". „Amilyen az'adjon Isten'olyan a 'fogadj Isten'" – fogalmazza meg ugyanezt a népi bölcsesség. Ha mások elém vágnak, miért ne törtetnék én is kíméletlenül? Ha mások hanyagul dolgoznak, miért vállaljam én a többletmunkát? Bizony nem könnyű ezzel a kísértéssel szembeszállni, és vállalni következetesen a jót. Ha mégis megtörténik, csoda ez, amelynek gyökerei a lélek ismeretlen mélységeibe nyúlnak. *A keresztyén embert mindenképpen erre indítja Isten felismert és megtapasztalat jósága* (vö. Mt 5, 45!).

Csakhogy a jószándék még kevés. A közismert mondás szerint: „A pokol tornácaihoz vezető út is jószándékkal van kikövezve." A kontár módján tett jó visszájára fordul. Mi tehát az a jó, aminek szenvedélyes megvalósítására int minket az apostol? Ki tesz jót ma népünkkel, az emberiséggel? Ember legyen a talpán, aki a sok egymással gyakran homlokegyenest ellenkező vélemény között el tud igazodni. A hazánk életében negyven évvel ezelőtt bekövetkezett történelmi fodulat a jóról kialakított közmegegyezést is gyökeresen felforgatta. Amiért azelőtt valaki kitüntetést kapott, azt a felszabadulás után titkolnia vagy miatta bűnhődnie kellett. S ha azóta sok mindent másképp ítélünk is meg, *egy új értékrend megszilárdulásától még távol állunk.*

Jó volna, ha az apostol pontosabban körülírná, hogy mi az a jó, amire törekednünk kell. De, azt hiszem, szándékosan nem teszi. Egyrészt, mert felnőttként kezel minket, s szeretne etekintetben is a saját lábunkra állítani. Másrészt azt is tudja, hogy „a jó" korhoz és helyzethez van kötve. Ami jó volt egykor, nem feltétlenül jó ma is. Ami jó egyik embernek, nem bizonyos, hogy használ a másiknak. Némi támpontot azért a mára nézve is kaphatunk Isten igéjéből. *Jó az, ami az Isten által szeretett és legfőbb értéknek tekintett ember ügyét szolgálja.* De nemcsak az egyes emberét, hanem a közösségét, s a közösségben is a hátrányos helyzetűekét. Ám a jó nemcsak az, ami egy nép javát szolgálja, hanem az emberiség nagy családjáét is.

„Nil nocere!" – csak nem ártani! – szól az orvosi etika egyik legfőbb követelménye. Nagy szó az is, ha valaki nem él felebarátai ártalmára. De vajon elég-e ez? Ha sok embernek kell egy súlyos terhet odébbvinnie, a tétlenkedő a többi kárára van. Népünknek, mint negyven évvel ezelőtt, a jövőjéért újra meg kell feszítenie erejét, s ezért az apostoli intésnek csak az felelhet meg, aki *minden tőle telhetőt megtesz* az ember ügyéért az egyházon belül és azon kívül is.

Cserháti Sándor

Pénzszeretők

1Tim 6, 9–10

„Eladó az egész világ!" – énekli Mefisztó, az ördög Gounod Faust c. operájában. „Eladó az erény s a szív..." – folytatja a következő strófában. Ha valóban minden eladó, minden kapható, akkor a sikeres életnek egyetlen titka van: a pénz, a több pénz, a sok pénz.

A pénzszeretők itt élnek közöttünk. Mintha egyre többen lennének. S mi magunk is megfigyelhetjük önmagunkban a meggazdagodás „esztelen és káros kívánságát"!

Ezt a vágyat az ördög ébreszti. Elhiteti velünk, hogy minden csak pénzkérdés. Mi pedig – sem saját kárunkon, sem a másokén – nem tanuljuk meg, hogy mindazt, ami

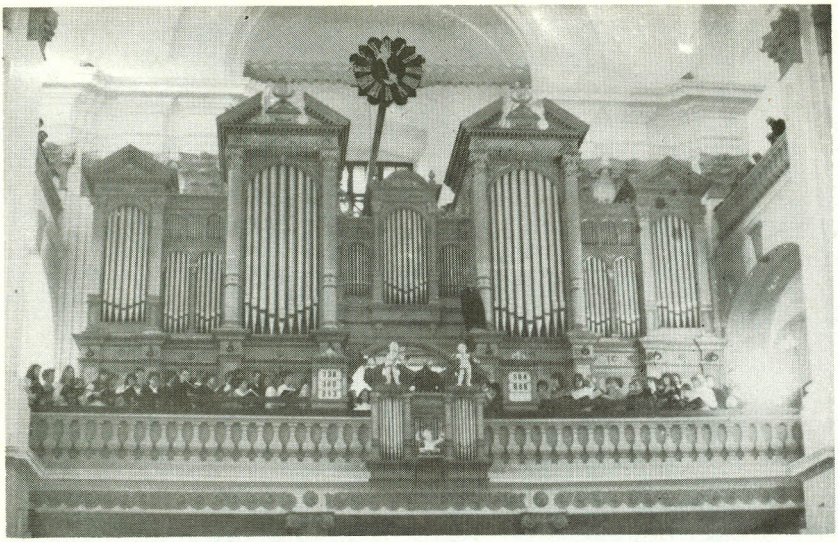

A Lutheránia Békéscsabán és a templom orgonája

Jóra, csakis a jóra

1Thessz 5, 15

Történelmünk egyik legnagyobb alakja, Széchenyi István a „kiművelt emberfők sokaságában" látta hazánk boldogabb jövőjének zálogát. Az általa megfogalmazott igazság ma talán még időszerűbb, mint az ő korában volt. Állva maradni a huszadik század bonyolult, súlyos problémákkal terhes vége felé csak az a nép tud, amelyben sokan vannak, akik felismerik és értik a dolgukat. Viszont akkor, amikor annyi nagyszerű lelemény a pusztítás célját szolgálja, kevésnek tűnik csak az értelem csiszolására, a tudás felhalmozására törekedni. *Tudni kell mindazt, amit tudunk, jóra használni.* Gondolom Széchenyi sem értette másképp. A „kiművelt emberfő" az, akinek tudásához erkölcsileg érzékeny, jóra „kiművelt" szív társul.

A jóra mindenekelőtt el kell szánnunk magunkat. A legtöbben szeretnénk jól élni. De ez a jelentéktelennek tűnő eltérés a fogalmazásban erkölcsi világegyetemeket választ el egymástól. Aki jól akar élni, mindig a könnyebb megoldást választja, azt részesíti előnyben, ami *számára* hasznos. Aki azonban a jóra törekszik, azt szeretné, ha életműve legalább egy lépcsőfok lenne *mások, az utána jövők* számára az emberibb élet emelkedőjén.

Ez pedig sok lemondással, küzdelemmel terhes életút vállalását feltételezi. „Hülye, aki jó" – írta fel egy ügyetlen gyerekkéz az egyik budapesti bérház lépcsőházának falára. Ki tudja, hogy milyen tapasztalatok indították ezt a zsenge szívet a szülők és ta-

nárok „légy jó!" intelmével szembeni dacos ellenállásra. Mindenesetre megsejtett valamit a reá váró élet nehéz választásaiból. Pál apostol is számol a rossz tapasztalatokkal, s tudja, hogy még az egyház népe is hajlamos viselkedését ezekhez idomítani, vagyis „a rosszat rosszal viszonozni". „Amilyen az'adjon Isten'olyan a 'fogadj Isten'" – fogalmazza meg ugyanezt a népi bölcsesség. Ha mások elém vágnak, miért ne törtetnék én is kíméletlenül? Ha mások hanyagul dolgoznak, miért vállaljam én a többletmunkát? Bizony nem könnyű ezzel a kísértéssel szembeszállni, és vállalni következetesen a jót. Ha mégis megtörténik, csoda ez, amelynek gyökerei a lélek ismeretlen mélységeibe nyúlnak. *A keresztyén embert mindenképpen erre indítja Isten felismert és megtapasztalat jósága* (vö. Mt 5, 45!).

Csakhogy a jószándék még kevés. A közismert mondás szerint: „A pokol tornácaihoz vezető út is jószándékkal van kikövezve." A kontár módján tett jó visszájára fordul. Mi tehát az a jó, aminek szenvedélyes megvalósítására int minket az apostol? Ki tesz jót ma népünkkel, az emberiséggel? Ember legyen a talpán, aki a sok egymással gyakran homlokegyenest ellenkező véleményt között el tud igazodni. A hazánk életében negyven évvel ezelőtt bekövetkezett történelmi fodulat a jóról kialakított közmegegyezést is gyökeresen felforgatta. Amiért azelőtt valaki kitüntetést kapott, azt a felszabadulás után titkolnia vagy miatta bűnhődnie kellett. S ha azóta sok mindent másképp ítélünk is meg, *egy új értékrend megszilárdulásától még távol állunk.*

Jó volna, ha az apostol pontosabban körülírná, hogy mi az a jó, amire törekednünk kell. De, azt hiszem, szándékosan nem teszi. Egyrészt, mert felnőttként kezel minket, s szeretne etekintetben is a saját lábunkra állítani. Másrészt azt is tudja, hogy „a jó" korhoz és helyzethez van kötve. Ami jó volt egykor, nem feltétlenül jó ma is. Ami jó egyik embernek, nem bizonyos, hogy használ a másiknak. Némi támpontot azért a mára nézve is kaphatunk Isten igéjéből. *Jó az, ami az Isten által szeretett és legfőbb értéknek tekintett ember ügyét szolgálja.* De nemcsak az egyes emberét, hanem a közösségét, s a közösségben is a hátrányos helyzetűekét. Ám a jó nemcsak az, ami egy nép javát szolgálja, hanem az emberiség nagy családjáét is.

„Nil nocere!" – csak nem ártani! – szól az orvosi etika egyik legfőbb követelménye. Nagy szó az is, ha valaki nem él felebarátai ártalmára. De vajon elég-e ez? Ha sok embernek kell egy súlyos terhet odébbvinnie, a tétlenkedő a többi kárára van. Népünknek, mint negyven évvel ezelőtt, a jövőjéért újra meg kell feszítenie erejét, s ezért az apostoli intésnek csak az felelhet meg, aki *minden tőle telhetőt megtesz* az ember ügyéért az egyházon belül és azon kívül is.

Cserháti Sándor

Pénzszeretők

1Tim 6, 9–10

„Eladó az egész világ!" – énekli Mefisztó, az ördög Gounod Faust c. operájában. „Eladó az erény s a szív..." – folytatja a következő strófában. Ha valóban minden eladó, minden kapható, akkor a sikeres életnek egyetlen titka van: a pénz, a több pénz, a sok pénz.

A pénzszeretők itt élnek közöttünk. Mintha egyre többen lennének. S mi magunk is megfigyelhetjük önmagunkban a meggazdagodás „esztelen és káros kívánságát"!

Ezt a vágyat az ördög ébreszti. Elhiteti velünk, hogy minden csak pénzkérdés. Mi pedig – sem saját kárunkon, sem a másokén – nem tanuljuk meg, hogy mindazt, ami

égen-földön a legfontosabb nem vehetjük meg pénzen. Nem kapható sem az egészség, sem a boldogság, a becsületről, az emberségről vagy az üdvösségről nem is beszélve!

A meggazdagodás vágya kelepce tehát, melyet vesztünkre eszelt ki ősellenségünk. Mire azonban erre rájövünk, már a foglyai vagyunk. Isten igéjéből meg kell tudnunk, hogy nem azért vagyunk boldogtalanok, mert ez vagy az hiányzik életünkből! Ellenkezőleg! Azért vagyunk boldogtalanok, mert a hiányzókért való „hajtásban" félrelökjük felebarátainkat, elhanyagoljuk szeretteinket, eszköznek tekintjük őket céljaink elérésében... Mindenkitől kapni akarunk. Még nem tanultuk meg: „jobb adni, mint kapni!"

A meggazdagodás vágya léprecsal. Rászed: mindenáron pénzt kell szereznünk. Látástól vakulásig dolgoznunk kell. Nincs megállás, nincs ünnep, megy a verkli, a taposómalom. S amit megszereztünk, az sem jelent már örömet. Amit felépítettünk, nem használjuk, nem élvezzük. Legfeljebb dicsekszünk, hogy ennyire vittük. Azt azonban elhallgatjuk, hogy mibe került mindez: rámént az egészségünk, az idegeink, sőt talán még a házasságunk is.

Persze van olyan is, aki a rövidebb utakat szereti. Nem gürcöl a pénzért, van elég másnak, azoktól „szerzi" korszerűen, nagyvonalúan. „Ügyes ember az eszével dolgozik!" S hogy közben összeütközik a törvénnyel? Mindenkit érhet baleset. Az ügyes pedig nem azt szégyenli, hogy vétkezett, csupán azt, ha rajtacsípték.

A meggazdagodás vágya befolyásolja egész életünket. „Minden rossz gyökere a pénz szerelme." Szembeállítja egymással a családtagokat, megmérgezi a házasságot, tönkreteszi a barátságot. Szülőknek szülőtartásért kell perelniük jól kereső gyermekeiket, vitákban taposódik sárba a közös múlt minden szép emléke, s az emberi élet olykor nem ér többet, mint az a néhány forint, ami éppen az áldozat zsebében volt.

Ábránduljunk ki a pénz mindenhatóságából! Világméretű csalás áldozatai vagyunk. A pénz csillogása-csengése gondtalan életet ígér, ehelyett hajszát és örömtelenséget kapunk. Amit megszereztünk, megtartásáért kell remegnünk, s egyszer – talán nem is sokára – itt kell hagynunk. Mennyi örömet szerezhettünk volna vele, ehelyett irigyeket és ellenséget szereztünk magunknak. S közben elkopott a hitünk is, érzéketlen emberekké váltunk.

Az egyéni gazdagodás megvakít, ezért nem látjuk meg a segítségre szoruló felebarátot sem, szükségét pedig képtelenek vagyunk enyhíteni. De nem vesszük észre a minket körülvevő közösségeknek, országunknak gondjait sem. A gazdagok „jómódukban kérkedve néznek szét, szívükben öntelt gondolatok járnak, gúnyolódnak..., az ég ellen is feltátják szájukat..." (Zsolt. 73, 7–9). Elhitetik magukkal: nincs már szükségük sem az Istenre, sem az emberre, rájuk se szoruljon sem ember, sem a társadalom!

Uram! „Se szegénységet, se gazdagságot ne adj nekem!
...hogy jóllakva meg ne tagadjalak..." (Péld 30, 9).

Zászkaliczky Pál

Isten országa közöttünk

Lk 17, 20–21

Negyven éve... romország romemberekkel. Alig maradt ép falu, sértetlen városnegyed. Az anyagi kár számbavehetetlen, hiszen a háborús veszteségeket tetőzte az utolsó hónapokban országos rablóhadjárat fosztogatása. Mindezt meghaladta a személyi veszteség. Haláltáborokból lövészárkokig, szétbombázott óvóhelyektől a véráztatta Duna-partig pusztult népünk.

De maradt – mert mindig marad! – egy csapat az új kezdet mámoros hevével, az új országépítés szent lázával. Negyven év után körvonalaiban kirajzolódik hazánknak évszázadokon át csak álmodott, most egyre meggyőzőbben kialakuló élete. Már tudjuk, mire van szükségünk és mi a dolgunk. De kemény harcot folytatunk azokkal, akik még mindig „romemberek", akár idősek, akár fiatalok. Történelmi, nagyszabású változások nem mindig járnak együtt az ember megváltozásával, személyiségek megújulásával. Országépítésünk folytatása és megvalósítása emberkérdés. Megfelelő „személyi állomány" mostoha körülmények közt is alkotóképes. Viszont elődök verejtékkel, kínnal, vérrel szerzett eredményeit tönkreteheti alkalmatlan, személyi garnitúra. Az építéshez építőkre van szükség, alkotáshoz megszállott művészekre, a „belső rom" eltakarításához bölcs nevelőkre.

Tanulságos Jézus és kortársai beszélgetésére figyelnünk textusunk fényében (Lukács 17, 20–21). A farizeusokat nem lehet képmutatókként elkönyvelnünk. Ugyan nem jól, de halálosan komoly erőfeszítéssel törtek országuk felépítésére. Figyelték a történelmi eseményeket, kutatták az idők jeleit. Egyre türelmetlenebbül tudakolták: mikor jön el végre Isten országa? Nemcsak buktató szándék és csúfolódó gőg volt szívükben. Tulajdonképpen jó a kérdésük, és ezért Jézus jó választ is ad. Számunkra is döntő tanítást nyújt leleplezve két lappangó téves elképzelést, mintha Isten országa megfigyelhetően, kiszámíthatóan jönne el, illetve mintha földünk valamelyik földrajzi pontján valósulna meg. A jézusi kijelentés perdöntő: Isten országának érkezése nem számítható ki és földrajzilag nem rögzíthető. Jelek mindig voltak és lesznek, de nem dátumhoz nyújtanak támpontot, hanem gondolkodásunkat és magatartásunkat szabályozzák. Tehát tilos a számítgatás. Másfelől tilos a hatalomban való gondolkodás, mintha világunk egy részén megvalósulna s onnan kiindulva kerekedne az egész emberiség fölé. Jézus kijelentése állandó készenlétre, szorgos munkára késztet és az egész emberiségben való gondolkodásra akar eljuttatni.

A két téveszme leleplezése és megítélése után elénk tárja a titok nyitját kettős értelemben: Isten országa „közöttetek" van, illetve Isten országa „tibennetek" van. A szöveg kétféle fordítása egyformán lehetséges. De mi a kétféle fordítás jelentése? Ha a „bennetek" értelmét keressük, meglepő szellemi egység rajzolódik elénk. Akár szívbe írottan, akár kőbe vésetten, liturgikus imában vagy kozmikus sóhajtozásban, ökumenikus nyilatkozatokban vagy utcai békemenetben, de ma már mindenki tudja Sri Lankától Angoláig, Latin-Amerikától a skandináv félszigetig, sztyeppék lakóitól Nobel-díjas tudósokig: az Ország megvalósulása az emberiség számára azon fordul meg, hogy világszinten győz-e a béke, az igazság és a szeretet?! Maradéktalan egység a megoldás ismeretében. Miért késik a megvalósulás?! Erre a „köztetek" jelentése válaszol. Isten országa köztetek van, mert Jézus köztünk van. Ő az egyetlen, aki feloldoz a múlt sötét vétkei alól, megszabadít nemzeti traumáktól, s bűnbocsánatával valóban új kezdetet kínál és lehetségesít. Megtanít szeretni, örömmel szolgálni, másokért élni. Kicsi országok és Isten Országa egyaránt a bűnbocsánat bázisán, szolgáló szeretetben épül az élő reménység útján. Az egész kozmosz várja Isten fiainak érkezését!

Balikó Zoltán

„Tartsatok könyörgéseket – minden emberért”

1Tim 2, 1–3

Az élet nehéz helyzeteiben, súlyos egészségi állapotban, a tehetetlenség kínját hordozva gyakran hangzik el egy különös, kissé lemondó, kesernyés mondat: „Itt már csak az imádság segíthet!” Akik ezt mondják, többnyire nem hisznek abban, hogy az imádság valóban segíthet, bármilyen világnézetűek legyenek is...

Pál apostolnak azonban a fent idézett igében egészen más a véleménye erről. Kedves fiatal tanítványához, Timóteushoz írott mindkét levelében a valóságos életre, egyéni és gyülekezeti életre akar tanítani, igyekszik a „hit nemes harcának” minden részletét és területét világossá tenni. Az a meggyőződése, hogy ha Timóteus megszívleli tanácsait, akkor ebből áldás fakad majd mind a keresztyének közösségében, mind abban a társadalomban és világban, amelyben élnek.

E tanácsok közül mi most a közösségben, istentiszteleti keretek között elmondandó imádságokról, könyörgésekről és hálaadásokról gondolkodjunk úgy, mint keresztyén életünk, feladataink és szolgálatunk fontos és szerves részéről.

Imádság – minden emberért, a királyokért és minden feljebbvalóért. – Általában elsősorban azokért szoktunk imádkozni, akiket szeretünk, akik közel állnak hozzánk, hitvesünk és gyermekeink, testvéreink és barátaink imádságait, gyülekezetünk, egyházunk tagjainak imádságait és ők sem a mi imádságainkat. Ennél azonban még sokkal többet jelent a „minden emberért” kifejezés. Olyanokért is imádkoznunk kell, akiket nem ismerünk, akik ezt talán nem is tudják és nem is igénylik, de akik felelősséget kaptak Istentől mások életéért, országokért, népekért, a földön élő emberiségért. Ha így gondolunk országunk és más országok vezetőire, azonnal világossá válik, hogy életünk és szeretteink élete velük is szoros kapcsolatban van és ha hiszünk Isten világot átfogó szeretetében, gondviselésében, akkor tudjuk, hogy ebben ők is döntően fontos szerepet játszanak.

Egy-egy emberéleten belül, különösen is a mi korunkban, többször is érzékeljük, hogy hogyan hat az egyes emberek, kisebb közösségek életére is a nagyobb közösség, a társadalom és az egész világ élete, a nemzetközi helyzet légköre, a veszélyek és törekvések. Ki ne örülne annak, ha egy országban tisztult, jó a légkör van, nyugodt körülmények között, emberhez méltóan élhetnek az állampolgárok? Ugyanakkor kit nem tölt el keserűség és a változtatni akarás vágya ott, ahol mindennek az ellenkezője tapasztalható, ahol félelem és létbizonytalanság, igazságtalanság, nélkülözés és szüntelen nyugtalanság tölti be emberek szívét és életét?! A feljebbvalók számára bölcsességet és a jó megvalósításához való erőt kell kérnünk elsősorban. Ennek az imádságnak meghallgatását Isten nem attól teszi függővé, hogy ők hisznek-e Benne vagy sem, hanem attól, hogy hittel és Jézus Krisztus nevében zörgetnek-e övéi színe előtt és maguk is megtesznek-e minden tőlük telhetőt a jó célok megvalósulásáért! – A krisztusi gyülekezetnek már a legelső nemzedékek életében, amikor még elenyésző kisebbségben voltak, mindent meg kellett tenniük a jövőért, azért, hogy az élet fennmaradjon és az előknek hirdettessék azután is a Jézusról szóló evangélium.

Mennyivel inkább kell nekünk, mai keresztyéneknek, egy alapjaiban veszélyeztetett világban esedeznünk és könyörögnünk mindazokért, akiknek a kezében Istentől kapott hatalom és felelősség van! Amikor ezt tesszük jelenünkért és jövőnkért végzünk felelős

szolgálatot. A békéért és az igazságosságért, a szebb és tisztább életért, amelyben élhet és szolgálhat az egyház is, amelyben gyermekek felnőhetnek, felnőttek dolgozhatnak, idősek készülődhetnek békességgel szívükben a hazatérésre.

Amíg valaki imádkozik, a két keze összefonódik és képtelen azokat fenyegetőleg felemelni. Amíg valaki imádkozik, lélekben Isten előtt áll és képtelen lesz indulatainak vagy közönyösségének rabjává válni. Amíg valaki imádkozik, a Szentlélek segítségével tisztulnak gondolatai, világosabbá válnak teendői. Így lesz az imádság őszinte feltárulkozás, segítségkérés és Isten magasztalása. Keresztyéni szolgálat másokért, sokakért, minden emberért. Az áldásai pedig igénk szerint: nyugodt és csendes élet, kegyességben és tisztességben, Isten jó és kedves akaratának betöltése!

Azon a történelmi évfordulón, amelyet az évben ünnepelünk és abban a jelenben, amelyben oly sok hálaadásra van okunk mind népünk, mind egyházunk tagjaiként, a sokféle keresztyéni teendőink között kerüljön hangsúly e kiváltságunkra: imádkozhatunk népünkért, vezetőinkért, népekért és vezetőikért, embertestvéreinkért, mindenütt e világon. Isten várja és meghallgatja imádságainkat!

Szirmai Zoltán

Szirmai Zoltán pesti esperes és Husz Róbert egyházmegyei felügyelő beiktatása

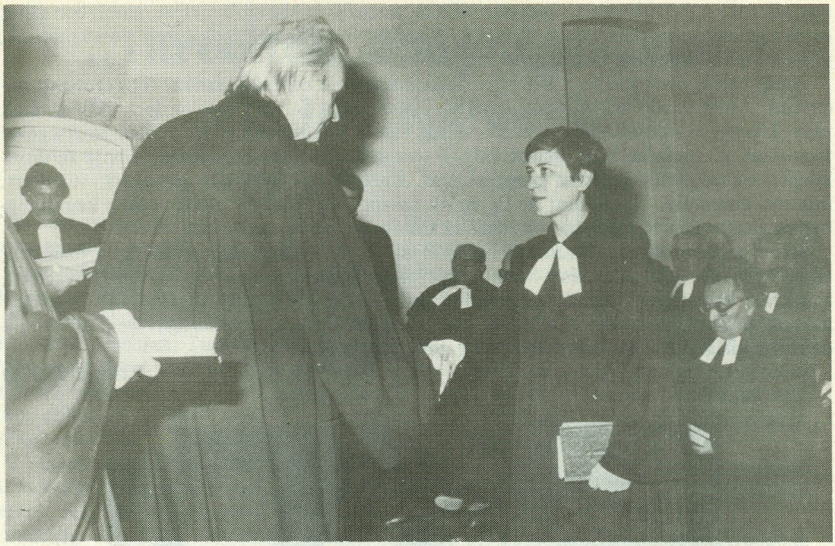

Szabóné Mátrai Mariann beiktatása a Teológus Otthon igazgatóhelyettesi szolgálatába

Dr. Nagy István beiktatása a teológiai tanári szolgálatba

Évfordulók

„Csendesedjetek és ismerjétek el”

EMLÉKEZÉS BUDAPEST FELSZABADULÁSÁRA

Kénytelen vagyok újra elővenni régi, 1945-ös zsebnaptáramat. Ma sem tudom tömörebben, érzékletesebben elmondani Budapest felszabadulásával kapcsolatos élményeimet, mint ahogyan akkor néhány szóval feljegyeztem.

Február 12., hétfő: A Gellérthegy tetején győzelmi zászló lobog. Csend. Nem kelepelnek a géppisztolyok, golyószórók. Megszűnt az aknázás, ágyúzás, bombázás. Hozzákezdtünk a lakások takarításához. Vizet a szemközti házból hoztunk. (Még a harcok idején ásták meg pincéjében a kutat.)

Február 13., kedd: Megkezdték a lakók összeírását. Jelentkezni mentünk az előljáróságra. Istentisztelet tartásának nincs akadálya – közölték.

Február 14., szerda: A templom belül csupa törmelék, por. Ablaküveg sehol. Jönnek a gyülekezet tagjai mindenfelől. Örülnek, hogy áll a templom.

Február 15., csütörtök: Takarítjuk a templomot.

Február 16., péntek: A háztetőn dolgozunk.

Február 17., szombat: Lenyírtuk a pincében hosszúra eresztett szakállunkat. Mindenki felköltözött az óvóhelyről.

Február 18., vasárnap: Zavartalanul tartottuk meg a szokásos három istentiszteletet. Csak a vasárnapra kijelölt igéket olvastuk fel és egy szabadon választott szakaszt a Szentírásból. Imádkoztunk és énekeltünk, de már a templomban. Én a 46. zsoltárt választottam. Szavai végigkísértek a felszabadulás első napjaiban és még azután is. „Isten a mi oltalmunk és erősségünk. Igen bizonyos segítség a nyomorúságban...” „Jákób Istene a mi várunk!” „Csendesedjetek és ismerjétek el...”

Kelenföldi templomunk pincéjében éltem át az ostromot. Már október végén berendeztük az óvóhelyet, a templom alatti pincét. A gyülekezet szeretetotthonának tíz öreg nénikéje szörnyűlködött. Özönlöttek az emberek a fővárosba. Sokan bíztak abban, hogy Budapestet nyílt várossá teszik és megkímélik. Nem voltak illúzióink. Fekvőhelyeket készítettünk. Takaréktűzhelyet állítottunk fel.

Karácsony másodnapján költöztünk a földes, kissé nyírkos óvóhelyre. Fűtöttünk. Háromhónapos kisfiamat ruháskosárba fektettük. Olvasztott hólében fürösztgettük. Tulajdonképpen nagyon szerencsés körülmények között telt el pincei hét hetünk. Mindenki életben maradt. Az épületet több aknatalálat érte, de szerkezetében nem esett kár. A harang három darabra tört és lezuhant, de a megroppant födémgerendák fenntartották. Végén már szűkösen, de az élelem is kitartott.

Minden nap volt áhitat. A gyerekekkel játszottunk. Sokat énekeltünk. Amikor a villanylámpák kialudtak, a templomi gyertyákkal világítottunk. Amikor ezek is efogytak, olajméccsel. A gyülekezet akkori lelkésze, Ordass Lajos, az ellenálló dán lelkésznek – Kaj Munknak – drámáit fordította mécsvilágnál. Én Thurneysen Jakab apostol leveléről írt igehirdetéseiből fordítgattam és egy régi mulasztásomat pótoltam sebtiben: elolvastam apósom, az előző kelenföldi lelkész könyvtárából Marx „Kommunista kiáltványát". Kolozsvári mesterem, Járosi Andor, már 1936-ban mondogatta: Fiúcskák, ezt ismerni kell! Ő nagy teológiai olvasottsága mellett a „Tőkét" is ismerte, pedig nem volt marxista. Ha mindenáron be akarjuk sorolni valahová, a polgári radikálisok közé lehetne.

A felszabadulás izgalmai után az első nagy felszabadító élményünk a csend volt. Elnémultak a fegyverek. A béke csendje puha takaróval fedte be a fővárost. Kint csend. De bent a szívben, az én szívemben is, megmozdult a nyugtalanság. Hogyan lesz tovább? Mi lesz ezután? Akkor még nem sejtettem, hogy jövő felé tartó utunk szétválik majd s ez mennyi gyötrelemmel jár... Az Isten előtti csendben nyugtalanságunkat akkor mégis felülmúlta egy másik érzés, a hála érzete.

Csendesedjetek! – a 46. zsoltár alapján mondtam később első prédikációmat. Belső csendre volt szükségünk, hogy belássuk: nem mi vagyunk a felszabadulás hősei, hanem azok az orosz katonák, akik magyar földön adták életüket. Mi csak részesek voltunk az eseményekben. Részesei sok aggodalomnak, háborús veszteségnek és bajnak. De részesei a szenvedések között megért, sok áldozattal biztosított békének. Annak a különös örömnek, hogy újra munkához láthattunk. A reménységnek, amely akkor éledt szívünkben, amikor megláttuk a gyárkémények felett újra bodrozódó füstöt; amikor először nyithattuk meg otthonunkban a vízcsapot, vagy gyújthattuk meg a lámpát; amikor először mehettünk át hídon a Duna másik partjára.

Csendesedjetek! – figyelmeztetett a zsoltár szava amikor a kietlen, piszkos utcákon jártomban mellém szegődött valaki s ezt kérdezte: Hol volt akkor Isten, amikor ez a sok szörnyűség történt? Pillanatnyi csend után tudtam csak válaszolni: Most nem ez a kérdés. Most nem mi kérdezzük Istent. Ő kérdez bennünket. Már régen kérdezi. Lemészárolt lengyel családok, felperzselt orosz falvak, üldözött hazafiak, származásuk miatt megbélyegzett emberek szenvedésén és halálán, lágerek sóhaján és krematóriumok füstjén át kérdezi: Ádám hol vagy?

Csendesedjetek! – bizony a reménység is csak csendben születik az elbukottak szívében. Mert elbuktunk a második világháború nagy vizsgáján. Az egész keresztyén Európa elbukott. Egy emberöltőn belül két világháború tűzfészkévé váltunk. Elbuktunk minden tantárgyból – ahogy akkor Victor János egy kitűnő előadásában mondta. Hittanból is elbuktunk, pedig abból nem igen buktattak a régi iskolákban. Mégsem osztályismétlésre, újabb háborúra ítélt bennünket Isten, hanem javítóvizsgára küldött. Ez a javítóvizsga az újjáépítés volt.

Mint „romon virág", úgy jelentek meg az újjáépítők. Az újjáépítés volt a mi javítóvizsgánk. Mindinkább kitűnt azonban, hogy ez a vizsga szigorított vizsga. Nem csupán a régit kell újra felépítenünk. Sok helyen a régi maradványokat is le kellett bontani. Egy új társadalomnak, a szocialista társadalomnak építése vált feladatunkká. Sokszor kellett önmagunkkal is megküzdenünk. Olykor azért, mert nagyon hozzánk nőtt a régi. Olykor azért, mert az új építésének a lázában néha azt is lebontottuk, amit tovább lehetett volna építeni.

Negyven év távlatából is csak azt írhatom: belső tusák elméletével mentünk a jövő felé, miként Jákób, amikor átkelt a Jabbók révén. Mi is bicegve mentünk, de szemben a felkelő nappal.

Benczúr László

És újra zengtek a harangok

Az élőket igehallgatásra hívogató, imára, hálaadásra szólongató, a halottakat elsirató és búcsúztató, a veszedelemre figyelmeztető harangok történetéből meg lehetne írni hazánk és benne egyházunk legutolsó évszázadainak történetét is.

Meg lehetne írni, mert a harangokat mocsarak, kutak mélyébe rejtették eleink, elkobozták őket az ellenreformáció vakbuzgó végrehajtói, önkéntes áldozatok voltak a szabadságharc idején, s elvitték őket az első világháborúban, ledobták sokukat a templomtornyokból a másodikban is, hogy fegyvereket készítsenek belőlük. A megmaradtak azért tovább zengtek, hívogattak, szólongattak, sirattak és búcsúztattak – kihagyó harmóniával, mert hiányzottak testvéreik...

A második világháború vége táján azután el kellett hallgatniuk, illetve – egy rendelet parancsa szerint – csak félre lehetett őket verni, ha elhangzott a légiriadó jelmondata. Ekkor már csak riasztottak, rémítő félelmet keltettek, nem teljesítvén évezredes kötelességüket. Pedig lett volna kiket hívogatni: egy végveszélybe, szerencsétlen ország lelkileg is összeomló polgárait, és lett volna kiket siratni: az egyre sokasodó áldozatokat.

A régi hangjukon először hazánk délkeleti részében szólaltak meg: az országunkat felszabadító szovjet hadsereg illetékes hatóságai felszólították, kérték a gyülekezetek lelkészeit, hogy nyissák meg a templomok ajtajait, hogy hívogassák a híveket a harangok is. Egy új kor beköszöntét hirdették az újra felcsendülő, a hazánk sorsában akaratlanul is osztozó hangok: felcsillant annak a reménye, hogy mindent újra lehet kezdeni a lelki–testi–anyagi romokon, hogy valami újat lehet elkezdeni a romok eltakarítása árán és után.

A felszabaduló városokban, községekben és településeken lassan megindult a mindennapinak mondott élet és megkezdődött az állami élet újra való rendezése is. 1944. december 21-én, Debrecenben, a Református Kollégium oratóriumában (ahol 1849-ben a szabadságharc országgyűlése tartotta üléseit) ünnepélyes keretek között összeült az Ideiglenes Nemzetgyűlés és Révész Imre, tiszántúli református püspök imádságával megkezdte munkáját. Első teendője az volt, hogy megválasztotta az Ideiglenes Nemzeti Kormányt, amely elhatározta, hogy fegyverszünetet kér a Szovjetuniótól, rajta keresztül a Szövetséges Hatalmaktól.

Mindeközben betelt országunk fővárosának végzetes sorsa a nyilasterror alatt nyögő és a hónapok óta tartó légibombázások miatt pusztuló Budapestet karácsonykor körülzárták a szovjet csapatok. S hiábavaló volt az ostromló csapatok emberséges erőfeszítése: a várost megóvó fegyverletételre szólítást a náci hadvezetés elutasította, a fehér zászlós parlamentereket pedig legyilkoltatta. A város utcáin elkeseredett harcok folytak ezután, a lakói között nemcsak a fegyverek pusztítottak, hanem a féktelen terror, az éhség és a betegségek is. Ilyen körülmények között 1945. január 15-én előbb Pest szabadult fel, majd február 13-án Buda is. A negyvenkilenc napig tartó harc alatt a főváros épületeinek 74%-a megsérült, 27%-a megsemmisült, több mint harminckétezer lakás romhalmazzá lett és meghalt huszonötezer magatehetetlen polgári személy.

A Dunántúlon a harcok tovább folytatódtak, de a felszabadult országrész már hatalmasan nagyot lélegzett be az igazi szabadság levegőjéből: március 17-én a miniszter-tanács elfogadta a földreformról szóló rendeletet és március 29-én, Puszta-szeren, a honfoglalás utáni első „országgyűlés" színhelyén megkezdődött annak ünnepélyes végrehajtása. Beteljesült a hajdani jobbágyok és az akkori nincstelen parasztok évszázados álma: földet kaptak az oly' sokáig jog- és földnélküliek tíz- és százezrei.

Hazánk területén a régi hangon utolsónak a nemesmedvesi harangocska szólalt meg.

Április 4. volt s ezen a napon felszabadult hazánk, befejeződött számunkra az a háború, amelyet 1941 júniusában hazaáruló vezetők kezdtek el és amelynek végső harcai országunk területén 194 napig tartottak. Vérlázítóan értelmetlenül elpusztult majd' egymillió – köztük hatszázezer zsidó – honfitársunk, romhalmazzá lettek városaink, településeink, megsemmisült a nemzeti vagyon 40%-a, s a lelkekben végbement romlást senki sem mérhette fel: olyan nagy volt ez, hogy okozott sebei máig is égnek bennünk, akik ezekben az években sokat veszítettünk.

Romlás képét mutatta az egyházunk is: meghaltak híveink, megsemmisültek, megsérültek templomaink, épületeink és hitelképtelenné lett azoknak a vezetőinknek szava – ezzel együtt egyházunk szolgálata –, akik kiszolgálták a régi rendszert, igenelték a háborút, megszavazták a zsidótörvényeket, általában: azonosultak azzal, ami embertelenül rossz volt és igazságtalan a Horthy-Magyarországban. Nyomasztó teher volt ez s levetni olyan feladat, amit Isten adott mindnyájunk számára.

Lázas hetek, hónapok és évek következtek ezután: az újraeszmélődés, az újjáépítés időszaka. Az az idő, amikor összefogott minden jóravaló ember, hogy eltakarítsa a romokat, hogy újjáépítsen mindent, ami elpusztult, hogy biztosítsa hazánk, társadalmunk és mindnyájunk szabadságát.

Hazánk és társadalmunk pedig élni tudott ezzel a szabadsággal: „honra leltünk" ebben az új államban. S egyházunk is elindult egy olyan úton, amelyen még sohasem járt és nem is járhatott: új körülmények – ellentmondások, súlyos belső harcok és tusakodások – között kellett megtalálnia szolgálatának azt az új tartalmát és formáját, amelyet csak Isten igéje jelölhetett ki, és amely egyedül biztosíthatott számunkra helyet a társadalmunkban.

Ennek az útratalálásnak jogi alapja a magyar állam és egyházunk között, 1948 december 14-én kötött Egyezmény volt, amelyben az állam kifejezte: „elismeri és minden lehetséges és szükséges eszközzel biztosítja a vallásgyakorlat teljes szabadságát", „az egyházi élet szabad működése körébe tartozónak tekinti az egyház, minden, a fennálló jogszabályoknak megfelelő hitbeli tevékenységét". Egyházunk pedig kijelentette: „A Magyarországi Evangélikus Egyház Isten szentírásbeli parancsának megfelelő istentiszteleti rendtartásban a jövőben is gondoskodik a Magyar Köztársaságért, az államfőért, a kormányért, az egész magyar nép jólétéért és békességéért való könyörgésekről..." s ezzel elismerte Istentől adott felsőbbségnek azt az államot, amellyel jövőbeni sorsa egybekötötte. (Most nincs helyünk arról szólni, hogy az állam az Egyezményben milyen anyagi kötelezettségeket vállalt egyházi életünk helyreállítása érdekében, de annyit el kell mondanunk, hogy egyházunk máig is élvezi az állam bizonyos és szükséges anyagi támogatását, noha ezt az állam csak 1968. december 31-ig vállalta.)

Ez az Egyezmény biztos alapot adott számunkra akkor is amikor egész népünk életében egy olyan rövid, de tragikus korszak következett be, hogy az erre hivatott vezetők visszaéltek a kapott bizalommal, és akkor is, amikor 1956 októberében egy ellenforradalmi kísérlet – amely egyházunkban is jelentkezett – erőszakkal próbálta megsemmisíteni azt a korábbinál igazságosabb rendet, amelyre országunk lakosságának túlnyomó része feltette az életét.

Az ellenforradalom tanúságait – a józan törvényszerűségek figyelembevételével – le kellett vonni, és ezt megtette állami vezetésünk csakúgy, mint egyházi közakaratunk. Államunk és társadalmunk megerősödve került ki a nehéz esztendők nyomasztó helyzetéből: programmá tette azt a szövetségi politikát, amelyet – a szocialista haza közös érdekében – bárki képviselhet (munkájával, hozzáállásával), aki igazán szereti népét, országát, s kívánja azt, hogy a sokszorosan veszélyeztetett világunk békében éljen. Egész egyházunkat, gyülekezeteinket pedig az addig megtett út egy szépségesen keskenyebb szakaszára vezette az a diakóniai teológia, amelynek elindítója és

kiépítője dr. Káldy Zoltán püspök, akinek két rövid mondata mintegy hitvallásszerűen fejti ki mindnyájunk álláspontját: „Jézus Krisztus Úr és Szolga. Egyetlen Úr, akinek csak úgy lehet szolgálni, hogy szolgálunk a felebarátnak, minden embernek."

Hazánk felszabadulásának negyvenedik évfordulóján, mi magyar evangélikusok azért imádkozunk és tevékenykedünk, hogy templomaink harangjai úgy lássák el szolgálatukat, ahogy ez nekik rendeltetett: hirdessék Isten ideig és örökkétartó békességét – békében.

Vámos József

Johannes Bugenhagen

Ötszáz évvel ezelőtt született: 1485. június 24-én, a pomerániai Wollin városában, ahol apja városi tanácsosként élt. Katolikus források úgy tudják, hogy az apa zsidó volt, akit máglyán égettek meg Spandauban. Bár a Középkorban nem tartott olyan hosszú ideig az iskoláztatás, mint manapság, az azért így is figyelmet érdemel, hogy 16 éves korában a greifswaldi egyetem hallgatója és 18 éves korában Belbuck szerzetesi patronálás alatt álló városi iskolájának lett rektora. Képességeire és azok korai méltánylására vet fényt az is, hogy 1509-ben, annak ellenére, hogy greifswaldi egyetemi tanulmányaival nem végzett, Cammin püspöke pappá szentelte és Treptowban a Mária-templom kanonikuskollégiumának vikáriusává tette; vagyis mai fogalmaink szerint egy papokat képező iskolának vezetését bízta reá.

Nagyon eredményesen dolgozott itt, az iskola rövid idő alatt felvirágzott, tudományos színvonala is emelkedett, mivel az oktatásban helyet kapott a humanizmus egyébként is diadalmasan jelentkező hatása. Ennek a hatásnak tulajdonítható, hogy szembe szegült kora hivatalos egyházi felfogásával, a skolaszticizmussal, és érdeklődéssel fordult a meglehetősen háttérbe szorult egyházi atyák nézetei felé. Erős kritikával illetve a papság szabados erkölcsi életét. Bűnbánatot követelt, elutasítva azt a tévhitet, hogy az ember cselekedeteivel kiérdemelheti Isten bocsánatát. Felismerte és nagy hangsúlylyal adta tovább, hogy a felebarát szretete előbbre való, mint az engesztelő szentmiseáldozat.

Természetesnek tarthatnánk, hogy ezeket a „reformátori gondolatokat" Luthertől tanulta. Pedig ez nincsen így. Luthert ezidőtájt még nem is ismerte. Amikor pedig a lutheri iratok elérték kolostori iskoláját, először ő is megrémült, mint rendtársai, de aztán az írások ereje és igazságtartalma reformátorunk egyik legőszintébb hívévé tette. Lelkesen hirdette: „az egész világ vak, csak Luther látja az igazságot!"

De nemcsak hívévé, barátjává is vált Luthernek. Röviddel a nevezetes wormsi utazás előtt érkezett Wittenbergbe, ahol azonnal bekapcsolódott a reformálás munkájába. Újjászervezte a városi iskolát, az egyetemen előadásokat tartott, segédkezett Luther Újtestámentum-fordításánál, segédkönyvet írt lelkészek számára, énekes- és imádságos könyvet adott ki, az úrvacsoravitában hathatósan támogatta a reformátort Zwingli felfogásával szemben, és – természetesen – sokat prédikált, mint 1523-tól Wittenberg városi templomának lelkésze, hogy csak néhány igen fontos részletet emeljünk ki széleskörű szolgálatából.

Életrajzírói azonban mindezek elé helyeznek életműértékelésükben egy olyan tulajdonságot, mely talán első látásra különösnek tűnik: szervezőkészségét. Méltán. Röviden szólva, az ő nevéhez fűződik szinte egész Észak-Németország és Dánia reformációs szellemben történt megszervezése. Fizikai teljesítménynek sem akármi, – gondoljunk

csak a korszak elképesztően rossz útjain való közlekedésre, vagy az állandó és egyre fokozódó háborús feszültségekre! – hogy például 1528 május végétől október elejéig Braunschweigban, 1528 október közepétől Hamburgban, 1530 október végétől 1532 Húsvétjáig Lübeckben, 1534 novemberétől pedig Pomerániában fogadtatta el az új egyházi rendet. Nagyvonalú, ugyanakkor aprólékos munka volt ez. Nem elégedett meg ugyanis prédikálással, vagy azzal, hogy a reformációval rokonszenvező nyilatkozatok hangozzanak el csupán. Istentiszteleti élet, iskolák új szellemű irányítása, tananyag meghatározása, papok szervezeti életének, szolgálati kereteinek kialakítása minden esetben munkájának derekas részét alkotta. Dániában csaknem két évet töltött: 1537 július elejétől 1539 Nagyhetéig. Ez alatt az idő alatt bevezette a „Kirchenordnungot", királyt és királynét koronázott, evangélikus superintendeseket ordinált, újjászervezte az egyetemet, ahol ó- és újszövetségi teológiai előadásokat tartott maga is. Közben visszautasította püspökké meghívását Schleswigbe és egyetemi tanárrá hívását Koppenhágába. Visszatérve Wittenbergbe, szokásos munkája mellett részt vállalt a Biblia revideálásának nagy és nehéz munkájában. Majd újra útnak indult: 1542-ben Holsteinban részt vett a rendsburgi tartományi ülésen, ahol a délnémet hercegségek is elfogadták a reformációt. Nem sokkal később Braunschweig-Wolfenbüttel (1543) és Hildesheim (1544) csatlakozott a reformációhoz, ami szintén az ő fáradhatatlan szorgalmatoskodásának volt nagyrészt a gyümölcse.

Ezeknek a lenyűgöző eredményeknek egyoldalú emlegetése azt a látszatot keltheti bennünk, hogy Bugenhaben minden útja valóságos diadalmenet volt. Ez azonban nincsen így. Braunschweigban például a városok általában szívesen fogadták szolgálatait, nem egy kolostor azonban keményen és kitartóan ellenállt neki. Vagy említhetjük azt a tényt is, hogy pomerániai egyházlátogatása során nem egy helyen olyan ellenséges magatartással találkozott, ami arra késztette, hogy a hercegség vezetőinek meghívása ellenére se fogadja el a cammini püspöki tisztet. A kudarcok látása azonban csak még közelibbé és vonzóbbá teszi alakját előttünk, mert olyan embert mutat fel, aki nem a dicsőséget hajszolta, hanem „megelégedett" azzal, ha szolgálhatott.

Egyébként se volt könnyű élete. Ő, aki Luther legbensőbb baráti körének egyik vezető egyénisége, s reformátorunknak haláláig gyóntatója volt, öreg korában sok – és méltatlan – támadást kapott a „harcos luther-párt" részéről békességre törekvő magatartása miatt. Csalódásai, fájdalma – éppúgy mint megvakulása, vagy elhatalmasodó betegségei, melyeknek az 1558. április 20-án bekövetkezett halála vetett véget – nem tudták megtörni. Bizonyára úgy látta ő is, ahogy mi ma: az igazság győzelméhez nincs szükség fanatizmusra, s az elvhűség nem zárja ki a nyitottságot, a „másik fél" megértésének igyekezetét.

Lucas Cranach megfestette portréját, a képen robusztus alak magasodik a néző elé. Élete és szolgálata mutatja, nem csupán termete volt hatalmas.

id. Magassy Sándor

Heinrich Schütz

Ami messzire van tőlünk, azt kisebbnek látjuk, mint amilyen a valóságban, ami régen volt, azt elhomályosítja számunkra a közbeékelődött idő. Több mint két évszázadon keresztül ez volt a sorsa H. Schütznek is. Pedig – ahogyan Szabólcsi Bence „A zene története" c. munkájában írja – „Schütz a német zene első lángelméje, az első kor-

szakalkotó mester, az első világnagyság, aki a megnyomorgatott és elgyötört föld mélyéből kihajtott, vigasztalás és jóvátétel, igéret és beteljesülés gyanánt."

Most gondolatban kövessük e kiváló ember és nagy muzsikus életútját.

1585. október 8-án született Köstritzben, a Reuss-Gera hercegség egy kis falujában. Ősei között több polgármestert találunk. Édesapja is eljutott eddig a rangig. A család nem szánta muzsikusnak az ifjú Heinrichet, a „véletlen" sodorta e pálya felé. Édesapjának Weissenfelsben vendégfogadója volt. Egy ízben itt szállt meg Moritz, hessen-kasseli őrgróf, aki hallván a 14 éves fiú szép énekét rábeszélte a szülőket, engedjék meg, hogy fiuk az udvari énekkarban énekeljen. A szülők ebbe csak nagynehezen egyeztek bele. A kasseli udvar nemcsak zenében, hanem a szellemi élet minden területén jó iskolának bizonyult az ifjú Schütz számára. Itteni tanulmányait befejezve – szülei akaratából – a Marburgi Egyetem jogi karán tanul. Moritz gróf azonban hajthatatlan abban, hogy Shütz muzsikussá érlelődjön. Ösztöndíjat ajánlott fel arra, hogy Velencében Giovanni Gabriellinél tanuljon. Schütz – megintcsak szülei akarata ellenére – 1609-ben Velencébe utazik. Velence ebben az időben az európai művészeti élet központja. Itt működött Monteverdi, Andra és Giovanni Gabrielli, a festők közül Tiziano, Veronese, Tintoretto. Schütz kemény munkába kezd. Mindent megtanul, ami számára elérhető. Három évi velencei tartózkodásának gyümölcse az „Olasz madrigálok" c. műve. Ez máris valóságos mestermunka. Alfréd Einstein (1880–1952), német származású amerikai zenetudós (Albert Einstein unokaöccse) így méltatja ezt a művet: „...a különleges, a túláradó vált principiummá, a robbanó érzés, a deklamáció, a motívumellentételezés, a harmóniavilág legerősebb, legszabadabb eszközeit állítja szolgálatába."

1613-ban tér vissza hazájába. Szülei ismét csak a jogi pálya felé szeretnék irányítani. Kedvükért be is iratkozik a Lipcsei Egyetemre. Moritz őrgróf azonban utánanyúl és meghívja udvari orgonistának. Moritz őrgróf büszke volt orgonistájára és adandó alkalommal magával vitte Drezdába, a szász választófejedelem udvarába. Schütz itt olyan nagy sikert arat, hogy a választófejedelem nyomban ott is tartotta. A két mecénás évekig vitatkozott azon, kinek a szolgálatában álljon Schütz. Végül a választófejedelem győzött és Schütz Drezdába került. Sorsának minden hányattatása ellenére Schütz ehhez a városhoz kötődött élete végéig.

Schütz műveinek nagy része elveszett a 30-éves háború viszontagságaiban. Csak különféle feljegyzésekből tudunk róluk. Így pontos utalásunk van arra, hogy a reformáció 100 éves évfordulójára (1617) rendezett nagyszabású ünnepségekre Schütz komponált zenét.

1619 nyarán megnősül. Ezt a nevezetes alkalmat „Dávid zsoltárai" című művel ünnepelte. E művet Várnai Péter Schützről írott könyvében így méltatja: „Az a mindent ábrázolni kész és képes módszer, amelyet Schütz e művében követ, már jóval több, mint az olaszok madrigalizmusa. Itt már egy mélységesen hivő lélekkel állunk szemben, akinek számára a szöveg minden mondata, minden szava szent, aki komponálás közben is istentiszteletet tart, aki a bibliai szöveg minden összetevőjét alázattal ülteti át a zenébe." E megállapítások igazát támasztja alá, hogy 1625-ben – felesége halálakor – e munka folytatásában lel vigasztalást és a zsoltárokat kiegészíti a Ch. Becker verseire írt művekkel.

Schütz sokoldalúságát mutatja, hogy operát is ír. Rinuncini, olasz költő szövegére ő írja meg az első német operát. Ennek is „Dafne" a címe, akárcsak az első olasz operáé.

Schütz ellenállhatatlan vágyat érez, hogy újra eljusson Velencébe, zenei magáratalálásának színhelyére. Erre 1628-ban kerül sor. Itt most egészen más zenével találkozott, mint amire első útja alkalmával rátalált. A változást, új művének, a „Symp-

honiae Sacrae" I. részének előszavában így írja le: „...a régi egyházi hangnemeket elhagyják, mialatt a mai füleknek újfajta gyönyörrel kedveskednek." Ez az újfajta „gyönyör" a szólisztikus ének és hangszeres zene előretörését, a harmóniai világ kitágítását jelentette. A 43 éves Schütz ezeket az új hatásokat mind magába szívja. Ezek tükröződnek a már említett „Symphoniae Sacrae" című műben és az azt követő alkotásokban. Ilyenek a „Musicalische Exequiem", a két kötetből álló „Kleine geistliche Concerte", a „Krisztus hét szava a keresztfán" és még sorolhatnánk a gazdag életmű termését.

Isten csodálatos öregséggel áldotta meg. 1672-ben bekövetkezett haláláig állandóan komponál. Már 80. évében jár, amikor megírja a „Karácsonyi oratorium"-ot, a három passiót. De még arra is van ereje, hogy 86. évében befejezze a „Deutsches Magnificat"-ot. Talán az mond el róla legtöbbet, ahogyan élete befejezésére készült. Egyik kedves tanítványát megbízta, hogy írja meg temetési énekét. A tanítvány – Chr. Bernhard – a művet el is készíti. Schütz a 119. zsoltár 54. versét választja ki szöveg gyanánt: „Ének volt rám nézve minden parancsolatod bujdoklásomnak hajlékában."

id. Fasang Árpád

Az Eperjesi Graduál (1635)

Gyermekkoromban elsősorban Bachon és Mozarton keresztül kerültem közel a zenéhez. Ez a horizont az évek során időben előre és visszafelé egyaránt bővült, s így jutottam el egészen a gregorián zenéig. Ilyenfajta zenei, sőt liturgikus horizont-tágításra késztet minket ez az esztendő is, amikor nagy évfordulókra készül a zenei világ. Több zeneszerző, köztük Bach és Handel is 300 évvel ezelőtt született. Hogy Bach, az evangélikus egyházi zene nagy géniusza nem minden előzmény nélkül alkotta liturgikus műveit, a szintén ünnepelt Heinrich Schütz (1585–1672) munkássága is alátámasztja. A nagy évfordulók árnyékában egy magyar nyelvű liturgikus zenei kézirat készítéséről is megemlékezhetünk: az Eperjesi Graduál törzsanyagát 1635-ben jegyezték le. (Az utolsó bejegyzések 1652-ből valók.)

A híres Madarász Márton lelkész vezette eperjesi gyülekezet kántora, a breznóbányai Bánszky Dániel nagy részt vállalt a graduál összeállításában. A 17. század első felében még virágzó eperjesi magyar iskola és egyház használatára készült graduálba olyan tételeket másolt le, melyeket az iskola diákjai az istentiszteleteken énekelhettek. Erre utal a több esetben, különösen az istentiszteleteket nyitó énekeknél, az ún. introitusoknál található *pueri-chorus* (gyermekek-kórus) bejegyzés. A gyülekezet az énekeskönyvből énekelte a kijelölt énekeket, a szorosan vett liturgikus tételeket pedig az iskola diákjai a kórussal váltakozva szólaltatták meg.

Az Eperjesi Graduál igen gazdag tartalmú: az eredetileg mintegy 1000 oldalnyira tervezett kéziratba 609 zenei és szöveges tételt jegyeztek le. Benne a középkorból örökölt, anyenyelvre átültetett gregorián zene, a protestáns korál, az egyházi népének és a többszólamú énekfeldolgozások keverednek liturgikus rendben összeállítva. Ezért a kézirat, bár az eperjesi evangélikus egyház használatára készült, valójában ökumenikus jellegű. A katolikus egyház liturgiáját színező gregorián himnuszok, antifonák,

passiók és egyéb középkori eredetű tételek magyar nyelvű változatban jelennek meg. Több zsoltárfordításhoz Káldy György bibliájából merítettek. Szenczi Molnár Albert zsoltárai közül 16 került be a kéziratba, többnyire a Goudimel-féle többszólamú feldolgozásban, egy évszázaddal megelőzve Maróthy György debreceni törekvéseit. Az Eperjesi Graduálba ugyanakkor Károlyi Gáspár bibliafordításából is több verset felvettek.

A kézirat tartalmát az egyházi esztendő beosztása határozza meg. Az énekek legnagyobb része az esti istentiszteletek, a vesperák liturgiáját gazdagítja, kisebbrészt a főistentiszteletekhez kapcsolódik. Leggazdagabb a nagyhét liturgiája litániákkal, passiókkal, Jeremiás siralmaival, imádságával és egyéb böjti énekekkel.

A graduálban nagy számmal szerepelnek a zsolgárok keretversei, az ún. antifonák (mintegy 250), valamint a főképpen középkori eredetű himnuszok. Tartalmilag az Eperjesi Graduál a leggazdagabb és a legtöbb rétegű kéziratos graduáljaink közül és a többi ilyen típusú énekeskönyvtől eléggé független. Erre utal a csak ebben a graduálban megtalálható több mint félszáz, stílusban igen sokféle többszólamú énekfeldolgozás, valamint a közel kétszáz egyedi egyszólamú tétel is.

Az Eperjesi Graduál teljes zenei és szöveganyaga remélhetőleg még ebben az évben megjelenik. Jó lenne, ha nemcsak a zene- és liturgiatörténészek vagy az irodalmárok forgatnák a kiadványt, hanem a protestáns egyházak életébe is bekerülhetnének a 17. századnak ezek a félretett és elfeledett, de újra gyakorlatba hozható egyszerű, evangéliumi tételei.

Ferenczi Ilona

300 éve született a „zenélő lutheránus"

Legnagyobb evangélikus zeneszerzőnk volt. A passiók, a H-moll mise, a 200 kantáta, a 9 kötetnyi orgonamű, nem említve most világi zenéjét: mindez felmérhetetlen kincse az egyetemes zenekultúrának.

De Johann Sebastian Bach sajátossága mégis az, hogy ez a páratlan zenei lángelme a 18. századi evangélikus egyház szolgálatában töltötte életét. Azt is mondhatnánk, hogy a családi tradíció, neveltetése, az iskolai évek, az egész környezet szinte predesztinálta arra, hogy egyházi muzsikus legyen. Csak egy-két motívumot villantok fel. Ott énekel az eisenachi diákkórusban, hallgatja nagybátyjának a kiváló Johann Christophnak motettáit... mellette ül az orgonapadon, talán lapozza a kottát, vagy huzogatja az orgona nagy regiszterdugóit.

Apja városi zenész, talán ő is az lett volna, de 10 évesen elveszti szüleit, vége az eisenachi idillnek. Orgonista bátyjához kerül Ohrdruffba, tehát már közelebb az egyházi zenéhez. Itt is igen eleven a zenei élet. 15 éves amikor Lüneburgba, a lutheránus zene egyik centrumába kerül. Egyben közelférkőzik a nagyszerű északnémet orgonákhoz és hírneves orgonistákhoz, mint Böhm és Reinken.

Az ősök... Spitta csaknem 200 oldalon írja le ezek életét, kántori és orgonista szolgálatát. A 30 éves háború idején is helyükön maradnak, istenfélelem, önzetlen szolgálat, a templomi muzsikához való töretlen hűség jellemzi őket. Az egyik elődd életújta

(Heinrich Bach) szinte Sebastian gyermekkorát vetíti előre. Apja hegedülni tanítja, de őt az orgona annyira vonzza, hogy vasárnaponként 10 mérföldet gyalogol, hogy orgonát hallhasson. Bach apai ágon hitvallásos, tradicionális kegyességet, anyai ágon viszont személyes, szinte rajongó hitet örökölt. Mindez zenéjében is tükröződik. A 80. kantátában egymást váltják az objektív lutheri hitet képviselő tételek és a meleg, lírai hangú, szubjektív vallásosságú áriák.

Johann Sebastian Bach életéről vajmi keveset tudunk. A legújabb tudományos kutatás összegyűjtötte mindazt, ami Bach írásbeli emléke és kiderült, hogy ez megdöbbentően kevés. Különösen keveset tudunk fiatal koráról. De jelleméről, eszmei mondanivalójáról, hitéről annál többet mondanak fennmaradt zeneművei.

Korabeli szem- és fültanúk szerint játéka lebilincselő volt: „A lipcsei Bach.. megérdemli, hogy csodának nevezzék... mert ha úgy tetszik kizárólag a lábait használja, és eképpen hozza olyan csodálatra méltó izgatott és sebes mozgásba a templom orgonáját, amilyent mások még ujjaik mozgatásával sem tudnak létrehozni." Kár, hogy magnó vagy lemezfelvétel nem őrizhette meg csodálatos rögtönzéseit. Fennmaradt könyvtára, saját Bibliájába írt jegyzetei világosan mutatják teológiai érdeklődését. Luther Márton írásait sokat olvasta. Kantátái, passiói, korálelőjátékai az énekesek és a hangszerek nyelvén prédikálják a lutheri evangéliumot. Zenéje nem öncélú, túlmutat önmagán. Forrása az evangélium, örök témája Krisztus, a Megfeszített és Feltámadott. Belőle merít, amikor kottái fölé írja „Jesu Juva!", „Jézus segíts!"

Miként a keresztyén festészetnek két nagy témája az inkarnáció és passió, úgy Bach zenéjének középpontjában is ezek állanak. Az inkarnáció csodáját hirdetik az újjongó karácsonyi korálelőjátékok, a Karácsonyi oratórium, vagy a h-moll mise megrázó hatású „Et incarnatus"-a. Nagypéntek üzenetét lenyűgözően tolmácsolja a ma embere számára is a János- és Máté-passió.

A cötheni évek kivételével – egyházi szolgálatban áll. Arnstadtban, Mühlhausenban, mint orgonista, Lipcsében, mint kántor a gyülekezetnek muzsikál. Zenéjének éltető eleme, forrása a Luther fordította Biblia és a lutheránus korál. A korál „hidat képez" a zene és gyülekezet között. Prätorius után a 17. század elején háttérbe szorul a korál az egyházi zenében. Schütz alig-alig használ korál dallamot, de Bach újra a középpontba helyezi.

Utolsó évei tragikusak: a rengeteg munka megtámadja szemevilágát. Megszakad a remek fugagyűjtemény, a „Kunst der Fuge", de mikor újra dolgozni tud, végső erejével nem ezt folytatja, hanem egy orgonakorált diktál vejének, melynek szövege: „Íme trónod elé járulok Uram." A kántorlakás besötétített szobájában már a kiszemelt utód próbajátékának hangjai szűrődnek be, – de Bach már másfele néz: Isten elé készül.

Egy kutató Bach egyházi zenéjét eschatologikusnak mondja. Ez a nagy zseni, akinek 20 gyermeke volt, aki benne élt a földi élet realitásában, ismerte a megélhetés naponkénti gondjait, – szíve mélyén egész életében hazakészült, oda, ahol majd szemtőlszembe látja Urát.

300 éve született 1685. március 21-én. Világszerte emlékeznek rá ebben az évben. Halála után a zenei ízlés és stílus más irányt vett, művészetét átmenetileg csaknem elfelejtették. 100 évnek kellett eltelni, míg kezdték újra elővenni és muzsikálni darabjait. Megalakult az első Bach Társaság (1850). Műveit 46 kötetben adták ki. Az 1900 óta működő Új Bach Társaság évkönyveket ad ki, Bach-napokat rendez. Tudósok, kutatók (Spitta, Schweitzer, Terry) hatalmas könyvekben foglalkoznak alakjával. Több film is készült róla. De a letöbbet mégsem a levéltárak sárguló papírjai mondanak róla, hanem 300 év után is friss muzsikája, amely ma is változatlan varázsával vonja bűvkörébe a távoli utódok szívét és lelkét. Mi pedig megköszönjük őt Istennek úgy is, mint a zenélő lutheránust, vagy Söderblom érsek szavaival az „ötödik evangélistát".

Gáncs Aladár

Haendel

1685. Micsoda gazdag esztendő! Két zeneóriás születésének éve. Haendel február 23-23-án Hallében látta meg a napvilágot, és alig egy hónappal később, száz kilométerre tőle március 21-én Bach Eisenachban. Lehetetlen, ha az egyikről szólunk, a másikat ne említsük. Pedig milyen nagy különbség van köztük! Bach soha nem lépte át Németország határait. Haendel pedig fél Európában otthon volt. Három nemzet vetélkedik érte, a német, az olasz és az angol. Kinek a fia volt igazán, melyik nép muzsikáját gazdagította? Sorsuk különbözősége rányomja bélyegét alkotásaikra, s ezzel is magyarázható zenéjük másfélesége.

Haendel pályája német földről indul. A magát sokra tartó és büszke udvari borbély és orvos fiát jobb sorsra szánja, minthogy muzsikus legyen. Zenére ugyan taníttatja, de jogot akar vele végeztetni. Az ifjú jogi tanulmányai mellett tizenhét éves korában már Hallében orgonista. A korán kibontakozó tehetség számára szűk a kis városka: Hamburgba megy. Már nemcsak tanul, de első négy operáját is itt írja meg. Alig múlik el húszéves, Olaszországba utazik, s ott tölt el éveket. Sok jó muzsikust talál, akiktől tanulhat: a két Scarlattit és az olasz opera több jeles egyéniségét. Zenerajongó mecénásokat is, akik lelkesedve karolják fel, adják őt kézről kézre. Visszatérve Németországba nem elégítik ki őt az ott talált lehetőségek. Örömmel veszi a meghívást: Londonba utazik. Egyelőre körülnézni. Hiába kap azonban Hannoverben udvari karmesteri állást, nem tér vissza Németországba. A londoni zenei életben érzi jól magát, amely valóban rendkívül érdekes.

A muzsika viták és összecsapások kereszttüzében áll. Iskolák és irányzatok harcában hol az olasz opera pártolói győznek, hol pedig az angol nemzeti muzsikát kedvelők kerekednek felül. Döntő, hogy az angol király kit kedvel, vagy ki lesz kegyvesztett. És beleszólnak mindenbe a mecénások, az operahallgató polgárság is. A zene a politikai élet függvénye. Egy uralkodóváltozás vagy egy győztes háború is meghatározza, milyen művek születnek.

Haendel e körülmények között él, és alkotja remekműveit. Mikor a közízlés az olasz operát kívánja, akkor azt ír. Negyvenkét opera partitúrája kerül ki keze alól. 1720-tól 1740-ig a londoni olasz operaház vezetője. Az opera „árfolyamától" függ, hogy Haendel dúsgazdag, vagy kölcsönökből él. Az olasz operák iránti rajongást felváltja a tipikusan angol zene iránti vágy. Ez elsősorban az angol nyelvű szövegek igényét jelenti. Haendelnél ekkor kerül előtérbe az oratórium műfaja. A klasszikus témák mellett bibliai történeteket dolgoz fel az angol nyelvű bibliafordítás szövegével. Ugyancsak ekkor keletkeznek nagyszabású zsoltárfeldolgozásai, az „anthemek". A sikeres és ünnepelt komponistát az ellenlábasok meg akarják buktatni. Idegileg, majd fizikailag is tönkremegy. Egy időre megbénul. De gyógykezeltetése sikeres, újra talpra áll. És ekkor, 1742-ben megírja élete legpompásabb művét, a Messiást. Ez az ötvenkét tételes oratórium a Jézus előtti korból elvezet Jézus születésén, működésén keresztül a megváltásig, az ige győzelmén keresztül a diadalmas mennyei Bárány örök uralmáig. A remekül válogatott igéket Haendel úgy dolgzta fel, mint valami hatamas drámát. Krisztus-hitvallás ez, nemcsak szövegében, zenéjében is. Az ige mindent legyőző erejéről szóló rész után szólal meg a „Halleluja", a közkedvelt kórusremek, Haendel legismertebb muzsikája. Az angolok úgy hallgatják e Halleluját, mint mi, magyarok a Himnuszt, felállva.

A Messiáson kívül még egy tucat oratórium születik, mind bibliai témára. Csak néhány közülük: Izrael Egyiptomban, Saul, Salamon, Sámson, Józsua. Nehezen érthetjük

meg, de Haendel ezeket az oratóriumokat nem templomi használatra írta. Egytől egyig színházban adták elő őket, némelyiket díszlettel és kosztümben el is játszották. A huszadik század embere azonban ezeket a műveket egyházi zeneként hallgatja. A Makkabeus Júdás oratóriumának győzelmi himnusza pedig gyülekezeti énekünk lett: „Győzelmet vettél, ó, Feltámadott" kezdettel ismerős a mi számunkra. Csak míg az oratóriumban a győztes vezért ünneplik, addig nálunk a feltámadott Krisztust magasztalja énekünk.

Haendelnek hatvanhat éves korától fokozatosan romlik az egészségi állapota. Megvakul. Háromszor operálják, de eredménytelenül. Többé nem lát. Több művet nem is ír. De az oratórium-előadásokról nem marad el. A halála előtti hétig ott ül az orgonánál, és emlékezetből kíséri oratóriumait. Szokásához híven az előadások szünetében orgonaversenyeiből játszik, és csodálatosan improvizál. 1759. április 6-án még kíséri orgonán a Messiás oratóriumot, de játék közben rosszul lesz. Ágynak dől és végrendelkezik. Azt kéri, hogy a Westminsterben temessék el. És ezt is mondja: „Nagypénteken szeretnék meghalni, abban a reményben, hogy feltámadása napján látom meg jó Istenemet, édes Uramat és Megváltómat." Április 14-én, nagyszombat reggelén tért meg Urához.

Haendelt nem lehet egyházzenésznek tekinteni. Nem templomi muzsikát írt, a színháznak komponált. És milyen csodálatos, hogy oratóriumaival – elsősorban is a Messiással – mégis az Isten igéjét hirdeti, a feltámadott és élő Krisztust prédikálja.

Trajtler Gábor

Hunfalvy Pál 175 éve született

Amikor először emlékeltem a nevét, nagyon tetszett. Nem is arra figyeltem fel, amit róla tanultunk, hanem a nevére. Olyan szépen, magyarosan csengett. Akkor még nem tudtam, hogy a család szepességi származású s német nevű volt, s azt még kevésbé tudtam, hogy mennyire igazán magyar és korszakalkotó volt, amit tett. Az összehasonlító nyelvtudomány vele indult és terebélyesedett igazán. Ami előtte volt, a finnugor nyelvészetnek csak kóstolgatása volt.

Aztán megütötte a fülemet, amikor Kőbányán öreg Majba Vilmos mesélő kedvében így emlékezett: „tudja, engem Hunfalvy Pál hozott Pestre..." Jó szeme volt Hunfalvynak, s megbecsülő szeretet fűzte evangélikus egyházához. Majbáról a maiak derűs adomákat tudnak, pedig Hunfalvynak reá nézve is jó szeme volt. Észrevette az értékeket, s emelte.

Most emlékezünk születésének 175. évfordulójára. Halála 94 évvel ezelőtt következett be.

Élete értékeihez én magam a finn–magyar kapcsolatok kutatásánál kötődtem.

Életének kerete–váza ez: Nagyszalókon született 1810. március 12-én. Iskoláit Késmárkon kezdte az evangélikus gimnáziumban, majd Miskolcon folytatta, mert német anyanyelve mellett franciául már olvasott, de magyarul még nem tudott. Miskolcon elmélyülvén a magyar nyelvben is, Széchenyit, Berzsenyit, Kisfaludyt, Kölcseyt olvasgatta. Két év után visszatért Késmárkra s befejezte filozófiai, jogi és teológiai tanulmányait. Közben az európai nyelveken kívül elmélyedt a görög, a héber és az arab nyelvekben is. Jóval később persze finnül is folyékonyan megtanult s a finnugor nyelvjárásokban is széles körű tudásra tett szert.

23 éves korában a Podmaniczky családhoz költözött Aszódra, Frigyes és Ármin nevelőjeként. A család rendkívüli mértékben szeretetébe fogadta. Érdeklődése egyre jobban a nyelvtudományokra összpontosult. 1838-ban ügyvéddé lett s 1841-ben Bajza József és többek ajánlatára a Magyar Tudományos Akadémia levelező, később rendes tagjává lett. Tudományos értéke egyre nőtt s felsorolni is nehéz volna tisztségeit, tudományos munkásságának hatósugarát. Nevét utca őrzi Budapesten a várnegyedben, de nem tudom példamutató jelképként felvette-e nevét valamely tudományos szervezet, vagy intézmény. Pedig megérdemelné. A jog és államtudomány, s annak oktatása terén kiváló szervezőnek bizonyult. Arra törekedett, hogy a társadalom, az állam létét, feladatát, eszközeit a felnövekvő generáció helyesen fogja fel, méltányolja és értékelje. Előadásait ő, a német anyanyelvű tudós, magyarul tartotta s ebben a tudomány magyarnyelvű terjesztése területén úttörő volt.

Országgyűlési képviselőként az ún. békepárthoz tartozott. Kossuth politikájával jelentős pontokon nem értett egyet. Ezért hányódott a forró évek során Aradon, Szegeden, Békéscsabán, ahol feleségének, Röck Karolinának családjánál húzódott meg. A kiegyezés híve volt s ezzel a nézetével a szabadságharc ideje után segítette az elhordozható megbékélést.

Minden jogi, államtudományi, politikai képzettsége és hatékonysága mellett legjelentősebb eredményeket a nyelvészet területén ért el. Vámbéryval vitázott, aki nyelvünk török eredete felé hajlott. Hunfalvy eleinte a török és finn között kereste nyelvi meghatározottságunkat, de kutatásai hovatovább a finn-ugor gyökér felé vitték. Főleg az igeidőkkel foglalkozott s szorgalmazta a régi magyar igeidők használatát, mely nyelvünk gazdag szépségét mutatja.

1853 óta foglalkozott egyre tüzetesebben a finn és magyar szavak összehasonlításával. Sajnovics kezdeti felismerését messze túlhaladta. Írt is a „megigazított Sajnovics"-ról. Hunfalvy neve és munkássága összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint e téren elődeié, s csak kortársai s némely utóda kutatásai mérhetők hozzá. Megismerkedett a finnen kívül a többi ugor nyelvekkel is. Mordvin, szamojéd, vogul tanulmányokat végzett, sőt a dakota nyelvvel is foglalkozott. 1869-ben hosszabb utat tett a balti tenger melletti tartományokban és Finnországban. Erről forrásmunkának számító kétkötetes könyvet írt „Utazás a Balti tenger vidékein" címen. Benne meleg hangon írt Lönnrotról, a Kalevala gyűjtőjével kötött barátságáról. A latinnyelvű hexameter, amit Lönnrot „hevenyészett", valószínűen hozzá íródott:

„Hungariába hazádba ha megtérsz, vajha sokáig
Fogná még szívedet Suomi s az északi föld!"...

(Képes Géza fordítása)

Hát fogta a szívét. Alig volt korának valamit is számító tudósa, akit ne ismert, akivel ne levelezett volna.

Tanulmányai, könyvei ezen a területen lexikális felsorolásban is hasábokat tesznek ki. A „Barátok, rokonok" c. tavaly mindkét nyelven megjelent könyv, amely finn–magyar kultúrkapcsolatainkat igyekszik feltárni, 29 helyen taglalja és tér vissza Hunfalvy említésére és méltatására. Ennél többször magyarok közül csak Reguly Antallal foglalkozik ez az igen alapos gyűjteményes kötet.

Külön kell rámutatnunk arra, hogy Hunfalvy neve és munkássága evangélikus egyházunkban is rendkívül nagy s méltó a szélesebb megbecsülésre. (János nevű öccse szintén igen kiemelkedő tudós volt, a budavári gyülekezetünk igen tisztelt felügyelője.)

A Luther Társaságnak elnöke volt, s a „budapesti evangélikus főgimnáziumunknak" 25 éven át felügyelője. Számos egyházi ügynek áldásos kezdeményezője és munkása. A fasori gimnázium dísztermének folyosó felőli falán emléktáblát avatott egyházunk az ő tiszteletére. „Ezen tanintézetnek ő volt negyedszázadon túl felügyelője, ő szervezte újra s lankadatlan buzgósággal fejlesztette főgimnáziummá. Lelkesedése lebegjen előttünk példaképül, s a felvilágosodott humanismus, melynek apostola volt, lengje át mindenkor ez intézet csarnokait" – szól az 1892-ből való tábla. Azóta is többször ünnepelték benne a „szepesi erények megtestesítőjét, a magasztos eszmékkel, nemes törekvésekkel hazájáért, egyházáért német szívóssággal, magyar lelkesedéssel dolgozó önzetlen férfiút" – emlékezett róla előadásában Dr. Kliment Jenő tanár 1926-ban. Soha nem lankadó szorgalma, csillapíthatatlan tudásvágya és az eszméért való törhetetlen lelkesedése vezérelte egész életén át.

1891-ben halt meg. Ravatala mellett Gyulai Pál tartott beszédet.

Koren Emil

Győry Vilmos

1838–1885

100 éve halt meg fiatalon, 47 évesen a Pesti Egyház, a Deák-téri magyar evangélikus gyülekezet időrendben második lelkésze: Győry Vilmos.

Rövid életének útvonala így alakult: Győr–Pest, Deák tér–Berlin–Pest, Deák tér–Orosháza–Pest, Deák tér.

Győrött született 1838-ban, ahol édesapja az evangélikus iskola tanítója volt. Vilmos egyetlen gyermek. Külseje megnyerő, sőt szép. Szeme sötét és élénk, haja sötét és göndör. Gondos nevelést kapott, különösen édesanyja tett rá nagy hatást, s így talán öröklés útján is, talán ráhatás útján is, szelíd és érzékeny, gyengéd, kedves és szeretetreméltó ember lett.

Nyolcéves, amikor a család Pestre költözik. Hat gimnáziumi osztályt az evangélikus gimnáziumban végez. A két felső osztályt pedig azért a piaristáknál, mert akkor az evangélikus egyháznak – anyagiak híján – nem volt érettségi vizsgát biztosító iskolája. Kitűnő tanuló, sokat igérő jellem volt Győry Vilmos. Konfirmációjakor deák téri elődje, később apósa, az első pesti magyar evangélikus lelkész, Székács József ezzel a jézusi igével indította a felnőtt keresztyénség útjára: Akinek sok adatik, attól sokat is kívánnak meg.

A pesti közös protestáns teológián folytatta érettségi után tanulmányait. Ezt a főiskolát Székács József és Török Pál református püspök fáradozása hozta létre. Itt tanulótársa volt Győrynek Thaly Kálmán és Zsilinszky Mihály is. Berlinben képezte tovább magát. Majd Székács avatta lelkésszé, aki 1860-ban püspök lett, és egy évet segédlelkészként mellette is töltött Győry Vilmos.

Ezután, 1862-ben a legnagyobb magyarnyelvű gyülekezet, az orosházi választotta lelkészévé. Orosháza Székács József szülőfaluja volt. Ő is iktatta be Győry Vilmost ottani lelkészi tisztébe. Hamarosan még szorosabb szálak fűzték össze Győry Vilmost Székács Józseffel, amikor leányát, Etelkát feleségül vette. Tizennégy boldog évet töltött Orosházán Győry, ahol szerető család és szerető gyülekezet vette körül szolgálata végzésében. Amikor 1876-ban apósa, Székács József halálakor helyére a pesti, deák téri gyülekezetbe hívták, meghatódottan búcsúzik az orosházi gyülekezettől: „Találkozni és elválni, ez mindnyájunk közös sorsa e változékony földi életben. Akármilyen

Podmaniczky Pál 100 éve született

Annak a Podmaniczky családnak volt a sajra, amelynek Frigyes tagjáról néhány oldallal ezelőtt szóltunk. Ennek a Frigyesnek – aki később Budapest európai fővárosi szintre növekedésével alkotó harcosa volt – nevlőjeként élt egy ideig Aszódon Hunfalvy Pál. De Podmaniczky Pál, akiről most születése századik évfordulóján szólunk, nem ennek a nagynevű ágnak közvetlen sarja volt, bár egy gyökről fakadt velük.

Podmaniczky Pál regénybe illőn sanyarú ifjú kor után nőtt egyházunk igen neves alakjává, akinek áldott emléke ma élő lelkészi karunk több mint felének szívében mélyen él.

A másfél éves korában apátlan árvává lett gyermek édesanyját lelketlen emberek minden vagyonából kiforgatták. Annyira, hogy a tanulni vágyó gyermeknek még iskoláit is abba kellett hagynia. Az érettségiig sem juthatott el. Édesanyja, aki katolikus volt, a tizennégyéves fiút elvitte Gyulafehérvárra Majláth püspökhöz, hogy katolikus papot neveltessen belőle. Majláth nem tette meg. A fiú sem akarta, bár ekkor még származásán s a tradíción kívül nem sok kötötte evangélikus egyházához. Mostoha sorsában tudásvágya lankadatlanul égett benne, s küzdelmes úton megszerzett könyveit szalmaszákjába rejtette, s titkon képezte magát. Egész fiatalon már hollandul is beszélt, s hamarosan a német és szlovák szinte anyanyelvi fokon sajátjává lett.

Tizennyolc éves korában merészen bekopogtatott a pozsonyi evangélikus teológia kapuján, ahol csodálatos módon megértésre talált. A mindössze két gimnáziumi osztállyal rendelkező ifjút magántanulónak felvették. Kivételes tehetsége és szorgalma hamar kitűnt. Bár a teológus élet csalódást és lelki válságot váltott ki belőle, döntő lelki fordulata mégis ekkor következett be Schmidt Károly Jenő pozsonyi német lelkész hatására. Szívósan tanult, s az érettségit harmadéves teológus korában tette le. Teológus éveit minden idői késés nélkül zárta. Tanulmányútra Rostockba került. Egy év után már Modorban találjunk Hollerung Károly esperes mellett kápláni szolgálatban. Az öreg esperes hallatlan pontossága, a már csütörtökön kész vasárnapi prédikációi mély benyomást keltettek benne.

Modorban érte 1910-ben a váratlan meghívás a pozsonyi teológia magántanári székébe. Ekkor alig 25 éves volt. A teológia minden szakán előadásokat vártak tőle, s ez hallatlan munkát kívánt. Ennek teljes lelkiismeretességgel eleget tett. Egy év múlva a pozsonyi magyar–szlovák gyülekezet lelkészének hívták. A választáson két szavazattal győzött, s akkor versenytársával szemben alázatosan visszalépett. Ám hamarosan kárpótolta Felsőszeliben a 2 000 lelkes gyülekezet. Ennek papjaként sugárzó eredményeket ért el. Olyan mély lelki megmozdulás indult működése nyomán, aminek a második világháború utáni szétszóratás idején is ízes gyümölcsei voltak. A magyarok áttelepítése során sokan szóródtak szét Szeliből, főleg Dunántúl déli tájaira. Ott sokan derűsen „dupla evangélikusoknak" mondták őket. Miért? „Mert nem elég hogy evangélikusok, még bibliádznak is" – indokolták.

A felsőszeli évek mélyhitű lelkésszé, az igehirdetés és lelkipásztorkodás szerelmesévé edzették. Még pozsonyi magántanárkodása idején került kapcsolatba az akkor protestáns egyházak népét egészségesen mozgató Bethánia-mozgalommal. (Ez később, messze Podmaniczky működése után, sajnos eltorzult és sok vadhajtást termelt.)

Bármily boldog és gyümölcsöző volt is szeli működése, a Pozsonyban megízlelt tanári elhivatás magával ragadta. 1917-ben elfogadta az eperjesi teológia meghívását az újszövetségi tanszékre. bár magántanári vizsgája a gyakorlati teológia szakkörébe képesítette. Két év múlva azonban – 1919-ben – bezárták az eperjesi teológiát. Őt átirányították Pozsonyba, ahol viszont szlovákul kellett előadnia. Ezzel is megbírkózott,

de érezte, hogy nincs a helyén. Szeliben már olyan magyar lelkiséget szívott magába, hogy elhagyta a pozsonyi szlovák nyelvű szolgálatot.

1920-ban apósához Puszta-Löbre költözött. Méhészetet és asztalosságot tanult, ám ez is alig egy évig tartott. A Bethánia alkalmazásába lépett, fogházlelkészként. 1924-ben már Budapestre költözött, ahol a Bethánia szervező és igehirdető szolgálatát végezte. Egyidejűleg az evangélikus egyház beosztotta a Deák téri német gyülekezethez, ahol az öreg Broschkó bácsi mellett missziói lelkészként végezte munkáját.

Az egyházak mozgalmi szervezeteiben mostmár külföldi konferenciákon is részt vett: Hamburgban, Londonban, Svájcban, Hollandiában.

1928 őszén a soproni teológiai fakultásra került a vallástörténeti, bölcseleti és keresztyén neveléstudományi tanszékre. Igazi értékei itt bontakoztak ki. Előadásaira rendkívül pontosan és alaposan készült. Hallgatóival bensőséges lelkipásztori kapcsolatot tartott. Tudományában polihisztor volt. A teológia minden ágában járatosságra tett szert, s a „melléktudományokat", filozófiát neveléstudományt, s főleg a misszió tárgykörét rendkívül tájékozottan művelte. Nyelveket egyre buzgóbban tanult. Végül már 18 nyelven értett, olvasott beszélt. A Bibliát csak a szószéken használta magyarul. Napi áhitatainak és készüléseinek eszköze az eredeti szöveg, a héber és a görög volt.

Az állatokat Assisi Ferenc mértékéig szerette, szinte beszélgetett velük. Sanyarú fiatalsága korában festészettel is próbált foglalkozni. Ez professzorsága idején a művészetek szakszerű értéséig tágult. Volt egy képkerete, amelybe egymás mögé tett be művészi reprodukciókat, s havonta váltogatva gyönyörködött bennük.

Gyermekeit mélységes szeretettel nevelte. Nevelési módszereiben széles skálán mozgott. Mindent felhasznált benne, kivéve a vesszőt. Igazi fegyelmező eszköze a megbocsátás volt.

Soproni professzorsága idején bontakoztak ki északi kapcsolatai. Főleg a finnekkel, akik között Raffay püspök kíséretében 1924-ben járt először. Akkor már értett finnül. De a 18 ismert nyelv közé belefért a svéd, a dán, a norvég is.

Irodalmi működése rendkívül széleskörű volt. 15 éves korában írta első művét, ódát az önkényuralom ellen. Összefoglaló nagy műve nem maradt fenn. Mérhetetlen tudását és tájékozottságát szétszórta, mint magvető a magot. Finn énekfordításai éppúgy szintes értékek, mint novellái, regényei, fordításai, vagy teológiai tanulmányai. Életművét mint a széthullt kévét kellene összefogni. A mai 50–60–70 évesek áldva ápolják emlékét, s hatását mint rejtett életformáló kincset hordozzák magukban. A fiatalabb generációnak Teológiai Akadémiánk egyszer pályázatot írt ki „Podmaniczky Pál vallásos szépirodalmi munkássága" címen. Egyetlen pályamunka futott be (Reuss András). Érthetetlen, hogy ez a hallatlan horizontu életérték ennyire feledésbe merült volna. Ez az egyetlen pályamunka 23 oldalon 58 szépirodalmi termékét sorolja fel, taglalja és értékeli melegen átfogó szavakkal. Nevét és munkáját érett gyümölcsként őrzi a „Szelíd szemed Úr Jézus" fordításától a Parasztpróféta Ruotsalainen-életregényig számtalan apróbb-nagyobb munka.

Hallgatóit teljes emberekként kezelte, önmagával egyenértékűekként. Hatásának titka talán ebben rejlik. Fiatal, önérzetes teológusként beszélgettem egyszer vele, s megkockáztattam vele szemben a merész állítást: „Hivő szépirodalom nincs is. Az irodalmi kategóriák ilyet nem ismernek." Nem vitázott. Kissé elgondolkodott, majd így felelt: „De lehet hittel írni is, olvasni is." Belső megszégyenüléssel megláttam akkor igazi értékét ebben az igében: Minden lehetséges a hivőnek. Ő az írást és olvasást is hittel gyakorolta.

Ez a hányatott, de szívós, szelíden küzdő ember ilyen volt. Ezt élte meg. Hiábavaló percei nem voltak. A villamosmegállók rövid várakozásaiban is olvasott, s az előadásaira menet az utcán is evangélizált. Mélyen pietista volt. De nem elfogultan. Nem tévesztet-

te össze a missziót az agresszióval. Olyan szinten volt pietista, hogy ember legyen a talpán – és a fejben, de a szívben is – aki vitába merne szállani vele a teológiai irányzódásban. Tágszívű imádkozó volt. „Imanaptárában" mind ott voltunk. Isten országának nagykövete volt: ennek érdekében minden területen tudta, mi a tennivalója. Önmagával szemben is.

Halálos ágyán kérte szeretteit: ne azért imádkozzatok, hogy gyógyuljak meg, hanem hittel bírjam az utolsó küzdelmet.

Koren Emil

Dietrich Bonhoeffer

Ez évi naptárunk mottója: Ország. Bonhoefferre emlékezve ide kivánkozik egy 1932 őszén Potsdamban tartott előadása „Jöjjön el a Te országod" címmel.

Részletek az előadásból: A világnak hátat fordítók vagyunk, vagy szekularisták – vagyis *nem* hiszünk Isten országában. A föld, a világ (Bonhoeffernél ezek váltó fogalmak) ellenségei vagyunk, mert jobbak akarunk lenni nála, vagy Isten ellenségei vagyunk, mert földanyánk elrabolja Őt tőlünk. ...Isten országában csak az tud igazán hinni, aki a földet és Istent együtt szereti!

A világnak hátat fordítva pompásan lehet élni, ha nehézségek jelentkeznek, katapultál az ember... átugorja a jelent, megveti a földet. A világnak hátat fordító egyház játszva toborozza a gyávákat, fantasztákat, a föld hűtlen fiait. Nincs ez rendjén? A gyenge ember csak nem maradhat segítség nélkül!... vajjon ez összeegyeztethető Krisztus szellemével?... Krisztus erősíteni akar, Ő nem segíti a világból-menekülőket, hanem visszaadja őket a földnek, mint a föld hűséges fiait! (A földhöz való hűség kifejezést Bonhoeffer Nietsche-től vette át)

Avagy a világ gyermeke vagyok... beleeshetünk a szekularizmusba. Nem az ateizmusról van itt szó, hanem a keresztyén szekularizmusról! Ki ilyen beállítottságú? Kinek picinyke istenkéje van és nem tud Istenről, a föld, a mindenség Uráról! Ez esetben hatalom hatalommal szemben, harcba sodródik a világ az egyházzal, egyház a világgal... az egyház akciót indít a vallási, erkölcsi újjáépítés érdekében... mi akarjuk Isten ügyét képviselni... Isten Országáért nem tud imádkozni az, akinek ezer programmja és receptje van a világ gyógyítására. (Itt Bomhoeffer az angolszász Isten-országa koncepcióval perlekedik). ... Ebben a harcban a kiállni-tudókat, a kemény legényeket tudhatja az egyház a maga oldalán.

Aki Istent szereti Benne a föld Urát szereti... Aki a földet szereti egészen úgy szereti, mint *Isten* földjét ugyanakkor *Isten Országát a földön*... és pedig azért, mert az Ország Királya a föld teremtője és fenntartója, Ő megáldotta a földet s mi a földből, a porból vétettünk. (Az 1932/33 téli szemeszterben a „Teremtés és bűneset" című előadást hallgattam Bonhoeffernél, jegyzetemben ezt olvasom: az ember, akit Isten a maga képére teremtett a földből vétetett. Erőteljesebben erről sem Darwin, sem Feuerbach sem vallhatott. Egy darab földből származik az ember, a föld az anyja, annak öléből jön.)

Két lábbal a földön állva imádkozunk Isten Országának jöveteléért. Aki nem vállalja a maga és mások nyomorúságát, nem tud az Országért imádkozni... a csendes kamrák egyedüllétének van helye, de most többről van szó, aki ma Isten országáért imádkozik, szolidáris a világgal, annak ínségével, hűséges a földhöz, mely „valamennyiünk anyja" (Jézus Sirák 40, 1. v.)

Miután hazánk életének jelentős állomásáról is emlékezünk, a hűséget a földhöz szabad egészen konkrétan értenünk, a mi földünkre a mi bölcsőnkre is gondolunk, hisz „e népet és e kor meredekjeit / adta sorsomul a lét / ezt a néhány rövid tavaszt és hosszú telet / ezt a *földet* és ezt a levegőt / ... ezt a rendet és ezt a zűrzavart! / Ebben a földben kell meggyökereznem!" (Váci Mihály: Ezt! Itt! Most!) Ha ezt a magunk számára desifrirozzuk: Ezt a földet a föld Urától kaptuk – sáfárkodásra itt tanúskodva arról, hogy drága nekünk az Isten országa is, melyben nem lesz könny és fájdalom. „A földben meggyökereznünk" Igen! A földhöz kötődünk mondja Bonhoeffer 1932. é. Szentháromság u. 4. vasárnapi igehirdetésében ... ez a hely ahol állunk és elesünk – s bennünk ez így visszhangzik, ahol sors keze áldott és vert – ... majd így folytatja: ami a földön történik, arról számot kell adnunk, s jaj nekünk, ha a nemhivő hallja majd meg: jól vagyon jó és hű szolgám ... mert a földi feladatokat, melyek reád bizattak hűségesen teljesítetted ... Sok múlik tanúságtételünkön, hogy hitünk valóban nem ópium, mely megelégedetté tesz egy igazságtalan világgal ... Éppen azért, mert az odafentvalókkal törődünk, annál céltudatosabban protestálunk az ellen, ami az Ő akarata ellen van ... Vajon rendjén van e hogy a keresztyénség, mely egykor forradalmi módon kezdődött, minden időben konzervatív legyen? ... Új mozgalmak jönnek az egyház nélkül, s az egyház csak húsz év múlva kezdi érteni, hogy tulajdonképpen mi történik ... A haszontalan szolga nagy vétkére kell gondolnunk, aki a külső sötétségbe vettetett ... Így a prédikációban.

Bonhoeffer számára nem volt lényegtelen, hogy mi történik a világban. Protestált is. 1930-ban Kubában karácsonyi prédikációjában százmilliók szörnyű ínségéről szól, s felveti, a nyugtalanító kérdést: vajon bejutunk-e az igéret földjére. (nem is olyan magától értetődő ez a szemzibilitás egy arisztokratikus – polgári milliőből számrazó fiatal ember részéről ...) 1930 februárjában tiltakozik a Führer ellen, aki „verfüht", a vezér ellen aki félrevezet. Nagyon komolyan vette a keresztyénséget. A keresztyénség elvilágiságát vallomása szerint Luthertől tanulta. (Ne értsük félre, nem elvilágiasodásról van szó, hanem a keresztyénség megéléséről itt és most!) Ökumenikus ember volt, de nem öncélúan. Szenvedélyesen küzdött a népek barátságáért. Minden fórumon a béke ügyét helyezte hallgatói szívére. Személy szerint is hálás vagyok mindazért az indításért, melyet tőle kaptam, hisz mindez nehéz időkben nagyon segített az eligazodásban és állásfoglalásban.

A hitvalló egyház jelentős szolgálatot tett, de joggal figyelt fel Cserháti József püspök Bonhoeffer egy keserű kifakadására: az egyház, amikor benső fönnmaradásáért küzd, mintha képtelenné vált volna a megváltó igét kifelé sugározni. (Minden nap együtt az Úrral C év 146 o.) ... Pedig a dermesztő hidegben de nagy szükség volt a sugárzásra. Az egyház önmaga féltése helyett a világot féltve vett részt Bonhoeffer a Hitler elleni összeesküvésben, milliók életét féltő szeretettel ... Elég magányosan. A hitvalló egyház listáján neve nem szerepelt, érette nem imádkoztak. A haláltáborban mégis Ő ajándékozta meg az egyházat a legemberibb és legmélyebb imádságokkal és versekkel. (Korábbi énekeskönyvünkben 3 imádsága található, az újban csak egy, de név nélkül.)

Egy római katolikus író a tíz igaz közé számlálja. De az igazsághoz tartozik, hogy népe bűnét igazán vállalta." A múlt terhe szakadt reánk" Vallja, s itt már megfogalmazódik a Stuttgart-i bűnvallás- „nem volt elég forró a szeretetünk".) Bonhoeffer már 5 évvel Stuttgart előtt sokkal konkrétabb volt, a bűnvallásban, mint Stuttgart.

„Nem értem utadat, de Te tudsz utat számomra." – vallja a börtönben. S mégis utat mutatott sokak számára. Egy Hegel szemináriumban aláhúzta számunkra Hegel egy mondatát: a Tanító élete feleljen meg igazán a tanításnak, s akár pecsételje ezt meg halálával. Amit akkor a 26 éves kimondott, ahhoz tartotta megát a 39 éves is. A Ta-

nító ugyan a Mester, de a tanítvány az Ő közelében akart maradni, s életével is tanító akart lenni. Hiteles ez a tanítás, s ezért tisztelik őt az egész világon, felekezeti, sőt világnézeti különbség nélkül. Hitler parancsára 1945. április 9-én végezték ki. Szerette volna, ha temetése alkalmából az Óh jóságos Jézus című éneket énekelnék. Ének nélkül temették." Ő békén várta mindazt ami jő."

Mi békén – és mégis türelmetlenül – várjuk azt a szép világot hol Urunk „Téged dicsér minden gyermeked." / Énekeskönyv 355. ének. Egyébként az utolsó verse a haláltáborban.

Lehel Ferenc

Emlékezés id. Gáncs Aladárra

1891–1935

Ötven éve, 1935. december 11-én hunyt el 44 éves korában. Akkor a Kerepesi-úti temetőben a Főváros által adományozott díszsírhelyen temették el. Túróczy Zoltán, a későbbi püspök 2Kor 11, 28–29. alapján „mindenki papjának" jellemezete. Megadatott neki, hogy nem elkeseredetten készült korai halálára, hanem a reábízottakat elvégezve mondhatta halálos ágyán: „Befejezettséget érzek." Valóban Krisztus apostolaként végezte rövidreszabott életútját. A 30 éves sírhelybirtoklás lejáratakor, 1966-ban exhumált földi maradványait és a Magyarhoni Ev. Misszióegyesület által emelt síremlékét a nagytarcsai temetőbe szállítttatta özvegye.

Az idei évfordulón nem célunk életrajzi adatainak közlése. Ezt 1939-ben megírta Scholz László a Gáncs Aladár posthumus könyveként hálás és hiteles hűséggel szerkesztett „Serkenj föl, aki aluszol" jellemzőcímű művében. Inkább arra szorítkozunk, hogy néhány vonással a mai nemzedék elé idézzük munkásságát. Valóban Krisztus apostolaként töltötte be szolgálatát. Az emlékezés virágcsokrát helyezzük Isten iránti hálával nagytarcsai sírjára, ahol szűkebb családi köre minden év december 11-én hálaadó imádságra gyülekezeik. Vegyük sorra néhány szálát.

Az ébredés apostola. Levelezési, tanulmányai, igehirdetései állandó témája az ébredés és ébresztés. Talán ő használta először ilyen következetesen ezt a kifejezést a megtérés- és újonnanszületésre. Szelíd egyéniségének is jobban megfelelt. Ráébredni és ráébreszteni bűnösségünkre, Isten bűnbocsánatára.

A szeretet apostola. A legszebb szavak, teológiai gondolatok is elsikkadnak a szeretetlenség sivatagjában. A szeretetlenség is homokra épít. Akik ismerték Gáncs Aladárt, összes karizmái közül szeretetét emlegetik leginkább. Lehetetlen volt ellenállni szavainak, amikor egy konferencia szolgálatra kért.

Az ifjúság apostola. Különösen a teológusoké és fiatal segédlelkészeké. Sokan tehetnek arról bizonyságot, milyen hűséges pásztori szívvel vezette őket Jézushoz egész életüket és további szolgálatukat meghatározó szeretettel.

A teológia apostola. A helyes megtérésben nem a mi „ragadományunk" a teológiai tudomány, mint amelyet tetszés szerint csűrhetünk. Inkább „mi adatunk a *tudomány*nak" (Rm 6, 17), hogy formáljon bennünket. Igy maradt ébredésszolgálata helyes úton.

A helyes pietizmus apostola. Gáncs Aladár nem félt etekintetben is a bibliai és történelmi helye pietizmust vallani: a tiszta hit konzekvenciájaként alakuló keresztyén életfolytatást (2Tim 3, 12). Bármennyire is leterhelt volt időnként a pietizmusról való

felfogás az egyházban – és pedig gyakran méltán. Özvegye és idősebb gyermekei a bizonyságai annak, hogyan gyakorolta a „kegyesen" élni akarást. Ez őrizte meg teológiájának életességét.

A szolgálat apostola volt. Már gyermekeit arra nevelte, hogy tudjanak másokért lemondani. Talán ezt az egész magatartást jellemzően emlékeznek gyermekei egy epizódra. Nemigen volt szokás nálunk a „csokoládézás". Egyszer ajándékba érkezett mégis. Mikuláskor. „No gyermekek, ti már láthattátok. Most elküldjük a nyíregyházi árváknak, akik mégcsak nem is láttak ilyent."

A misszió apostola. Nemcsak „jószituált" emberek Jézushoz vezetését munkálta. A „lecsúszottakért" is különös felelősséget érzett: Ezért volt hűséges látogatója a börtönöknek és a hit útján visszaesőknek. Magam is találkoztam boldog életekkel, amelyeket a bűn és börtön sötétségéből az új élet csodálatos világosságára segített. És a kórházak betegeit. A külmisszióért munkálkodó szívének bizonyossága a Kunst Irén kínai misszionáriusnő munkáját segíteni hivatott könyve, melynek utolsó korrektúráját közvetelen halála előtt vitte a nyomdába. A Missziói lapok szerkesztője, a Missziói Gyermekszövetség szervezője volt.

Az egyháziasság apostola. Megjárta az „egyesült keresztyénség" változatos útjait. Így alakult ki az a meggyőződése, hogy Lutherral együtt térjen vissza eredeti céljához, az egyház egészének szolgálatához. Az ébredés teológusát látta Lutherban is. A teljes Szentírás ismeretét hirdette a komolyan vett eschatológiáig. Ezért indította el a Baráti Mozgalmat, mely az egyházi ébredést volt hivatva szolgálni.

Ugyanakkor az ökumenizmus apostola. Irt az árpádházi szentek igaz keresztyénségéről. Méltatta a Skót Misszió és az Alliance szolgálatát. Méltán tisztelte meg parókiáját Székesfehérváron az evangéliumi lelkületű Prohászka Ottokár. Először írt tanulmányt arról, hogy „Mit tanulhatunk Barth Károlytól?" Iróasztali széke aljára felírta a benne hellyel kínáltak nevét, akiket Krisztusban testvérként fogadott. Még egy a teljesség igénye nélkül:

Az imádság apostola volt. Utolsó írását is egy imakönyv számára mondotta tollba halálos ágyán, utolsó szava is ez volt haldoklásakor: „Több imádságot!" Mintha ezt a küldetést, apostolságot adta volna tovább éppen 50 éve özvegyének, aki egy híján 40 éve legidősebb leányánál él és csodálatos lelki frisseségben a bibliai Annaként szüntelen imádságos szolgálatban tölti 83. életévét szemeinek meghomályosodottsága mellett is lelki világosságban.

id. Győri János

Elhallgattatva, de nem felejtve

HÚSZ ÉVE HALT MEG BOHÁR LÁSZLÓ

1965. május 6-án nagyon emlékezetes temetésen voltunk az óbudai temetőben. A gászolók népes seregében tekintélyes sárszentlőrinci küldöttség is szorongott. Negyvenhat éve elveszített lelkészüket kísérték utolsó útjára. A gyász-szertartás után a temetői alkalmazott azt javasolta az idős özvegynek, üljön autóba nehogy túl fárasztó legyen a gyászmenet. A nagytiszteletű asszony tudva, hogy közel van a kiváltott sírhely a gyalogmenetet választotta. Előbb szitáló, majd erősödő esőben egy óra hosszat keringtünk a temető útjain vezető irányításával és meg-megállításával, mialatt küldönc

kerekezett a temető irodája és a gyászoló család között kérdéseket, válaszokat közvetítve, igazolásokat, nyugtákat továbbítva, mire kiderült, hogy a már öt napja megrendelt és kifizetett sírhely nincs kiásva (április 30-án volt a haláleset). Így szakadó esőben, a koporsót idegen sírra helyezve búcsúzhattak el a lőrinciek szeretett lelkészüktől, ott mondtunk rá áldást, és helyeztük koporsójára a hazulról hozott virágokat. A koporsót visszavitték a halottasházba, mi pedig siettünk a vasútállomásra.

Nagyon emlékezetes maradt a temetése, amennyire emlékezetes volt Bohár László lelkészi szolgálata is.

Nyolc évig volt sárszentlőrinci lelkész (1911–1919), amelyhez három segédlelkészi évet adva ki is kerekedik Bohár László tényleges szolgálati ideje. Bár haláláig (81 évesen) lelkésznek vallotta magát, koporsójára is azt iratta, és holttestét is Lutherkabátba öltöztette, szolgálatát nem gyakorolhatta. Az 1919-es ellenforradalmi bíróság egy akkori húsvéti újságcikke miatt börtönre, állásvesztésre ítélte, aminek hatálya alól csak későn, nyugdíjas korban mentesült. Személyének, munkásságának, a Tanácsköztársaság alatti szerepének a megítéléséhez hívjuk most segítségül legjobb ismerőit, a sárszentlőrinci gyülekezetet, amelynek körében vitatott szolgálatát teljesítette.

Bohár László letartóztatásakor összefutott a falu népe. „Ez alkalommal már nyílt ellenségeskedés tört ki – írja az egyházközségi felügyelő a püspöknek – amennyiben a hívek követelték a jegyzőtől egy olyan bizonyítvány kiállítását, hogy Bohár megbízható. A jegyző ezt megtagadta, s csupán egy katonai osztag közbelépése hárította el a tettleges összeütközést."

A szekszárdi törvényszéki tárgyalásokra elmentek a sárszentlőrinci hívek tanúskodni papjuk mellett. Így dőltek meg rendre az ellene támasztott vádak. Az ítélet kimondása után pedig megmozdult az egész község, és szinte kivétel nélkül mindenki aláírta a kormányzóhoz felterjesztendő kegyelmi kérvényt, „ amely az ügyészség felterjesztésében ment a kabinetirodába. Itt érte utól a községi főjegyző kezdeményezésére a csendőrség távirata, amely az aláírásokat hamisaknak deklarálta. A kabinetiroda a kérvényt az aláírások megvizsgálására visszaküldte a csendőrségnek, amely összedoboltatta a falu népét és felhívta aláírása igazolására. És a csendőrség fenyegetésére sem akadt egyetlen ember sem, aki a kommunistának kikiáltott Bohár László védelmét, névaláírása valódiságát megtagadta volna."

Az egyházi főhatóság sürgette a lelkészi állás betöltését. Dr. Pesthy Pál felügyelő minden politikai taktikájának érvényesítésével, órákig tartó rábeszéléssel – amelyben legfőbb érv az volt, hogy ezzel könnyíteni tudják Bohár helyzetét – tudta csak eredményre vinni a jelölő gyűlést 1919. december 1-én, s ezután is több mint fél év telik el, mire a kellően előkészített lelkészválasztó közgyűlés megtartására 1920. július 18-án kiszáll a főesperes és az egyházmegyei ügyész.

Az aratásideji nyári vasárnapon zsúfolásig megtelt a templom. A hivatalos tárgysorozati pontok lepergetését is ismételten megakasztja a hívek közbeszólása. Mikor végre a választásra kerül a sor „egyik egyháztag részéről elhangzik az indítvány, mondja ki a közgyűlés, hogy a gyülekezet választani nem akar, csak Bohár Lászlót óhajtja lelkészének, mire szenvedélyesen zajos tetszésnyilvánítás tör ki, miközben a rendes egyháztagok közül néhányan csendesn eltávoznak. Az elnök a törvényes úton való megmaradásra intvén a közgyűlést, erős zajongás közben kijelenti, hogy az elnökség kénytelen feltenni a kérdést: akarja-e egyáltalán a közgyűlés a választás megejtését, vagy se? Ellentétes nyilatkozatok hangzása következtében az elnökség névszerinti szavazást rendel el. A szavazást azonban 2–3, még pedig „nem"-mel hangzó szavazat kivevése után a legcsillapíthatatlan zajongás miatt be kellett szüntetni. A közgyűlés oszladozni kezdett, az elnökség elhagyta székét." (Jkv-ből)

Mindjárt a meghiúsult választógyűlést követő napon, 1920. július 19-én, a sárszentlőrinci egyháztagok levelet írnak a püspöknek, amelyben kifejezik: „hogy az egyházközség nagy, lehet mondani 80 %-os többsége ragaszkodik régi lelkészéhez: Bohár Lászlóhoz. Tudjuk, hogy Bohár László el van ítélve egy, a kommunizmus alatt írt cikke miatt. Ennek ellenére nem tudunk beletörődni abba, hogy elveszítsük őt azért, mert kezébe vette a tollat, és leírt olyasmit, amit előtte már százan és százan leírtak, és büntetlenül tömegeknek hírdettek. Mi, akiknek körében ez az ember annyi éven át működött, lelkünknek egész melegével vonzódunk hozzá. Lelkipásztorunk volt a szó legszorosabb értelmében. Minden ügyünket-bajunkat a szívén viselte, s nyugodtan állíthatjuk, hogy együtt sírt a sírókkal, szenvedett a szenvedőkkel. A világi törvényszék ítéletének megváltoztatása nincsen módunkban. Minden reménységünk az egyházi törvényszékben van. Az a remény táplál bennünket, hogy az egyházi törvényszék figyelembe veszi azt a nagy ragaszkodást, szeretetet, amely egyházközségünkben Bohár László személye iránt él, és kegyelmes bíró lesz. Lehetővé teszi, hogy Bohár László még egyszer élhessen lelkészi hivatásának . . ."

Sajnos a sárszentlőrinciek reménye nem teljesült, az egyházi bíróság minden fokon állásvesztésre és hivatalvesztésre ítélte Bohár Lászlót, elhallgattatta, de híveivel elfelejtetni nem tudta.

Csepregi Béla

Így készültünk az LVSZ Nagygyűlésére

Teológiai tanulmányi hozzájárulásunk

Egyházunk megalakulásától, 1947-től kedve tagja az evangélikus egyházak világszervezetének, Tagságunkat nemcsak jognak, hanem szolgálatnak is éreztük. Az egyik fontos terület, ahol ezt a szolgálatot végezni próbáltuk, a közös teológiai munka volt az egyház, a világ, a keresztyén ember legfontosabb mai kérdéseiben. Küldötteink 1947 óta aktívan részt vettek a Lutheránus Világszövetség teológiai munkájában felszólaltak és állást foglaltak – sokszor nem egyszerű körülmények között – a nemzetközi konferenciákon; dolgoztak a különféle bizottságokban és munkacsoportokban; bekapcsolódtak a hatvanas évek végétől a genfi központ munkájába; és jelen voltak aktív módon mind a hat világgyűlésen. Ez a sokszínű, három és fél évtizedes magyar részvétel beleépült a LVSZ teológiai irányvonalának, mai teológiai arculatának a kialakításába.

Megelőző hozzájárulásaink

Lényeges része volt ennek a szolgálatnak a legutóbbi három világgyűlésre készült magyar teológiai dokumentum, melyek angol és német nyelven eljutottak a világ evangélikus egyházaihoz és a nagygyűlések minden résztvevőjéhez. *Helsinki 1963:* a hit által való megigazulás és a szolgáló keresztyén szeretet összefüggései állnak a magyar irat előterében. *Evian 1970:* a mai világban való keresztyén küldetés, annak ökumenikus és szociáletikai kérdései, az egyházak, a társadalom és a mai világ életében való keresztyén részvétel a magyar teológiai irat főtémája. *Dar-es Salaam 1977:* a Jézus Krisztus által létrejött új közösség – a gyülekezet és az egyház közössége és a többi emberi, világi közösségek – közötti viszony a magyar hozzájárulás központi témája, kapcsolódva a világgyűlések főtémáihoz.

Két fontos vonásuk volt: tartalmilag az, hogy erőteljesen érvényesült bennük és hatott rajtuk keresztül egyházunknak az új történelmi helyzetben kialakult diakóniai teológiája, a Krisztus-hit és a szeretet egysége; formailag az, hogy szinte a mi magyar egyházunk volt az egyetlen a világ evangélikus egyházai között, amely közös munkával ilyen alapos, írásbeli teológiai állásfoglalásokat dolgozott ki a világgyűlésekre.

Magyar Teológiai Előkészítő Bizottság

Úgy éreztük, ha az előző világgyűlésekre alaposan felkészültünk, akkor még fokozottabb erőfeszítést kell tennünk arra a VII. Nagygyűlésre, amelynek Budapest, hazai egyházunk a vendéglátója. Hiszen ha valamikor, akkor most igazán az egész evangélikus világ figyelme kereszttüzében áll teológiánk, hitünk és egyházi életünk.

A LVSZ döntése 1980 nyarán történt: a következő világgyűlésnek Budapest lesz a színhelye. Alig pár hónap múlva, 1981 tavaszán, *dr. Káldy Zoltán* püspök-elnök vezetésével megalakult az ötventagú Magyar Előkészítő Bizottság.

Ezen a nagy bizottságon belül még 1981 őszén megkezdte munkáját egyházunk *Teológiai Előkészítő Bizottsága,* hármas feladattal: 1. dolgozzon ki javaslatokat a budapesti világgyűlés főtémájára, altémáira és munkacsoport-témáira a genfi LVSZ – központnak (erre egyébként minden tagegyházat fölszólítottak); 2. munkáljon ki egy olyan teológiai dokumentumot, amely híven tükrözi egyházunk teológiai alapjait és nézeteit a megvitatandó kérdésekben; 3. segítsen lelkészeink és gyülekezeteink teológiai felkészítésében a nagygyűlésre.

Teológiai Bizottságunk tizenhét tagja – fokozatosan kiegészülve teológiai tanárainkon kívül budapesti és vidéki lelkészekkel, akik között a női lelkészek és fiatal lelkészeink is képviselve voltak – átlag negyedévenként találkozott. Közben kisebb munkacsoportok is dolgoztak a közösen kijelölt kérdésekben.

Részvételünk a Nagygyűlés témáinak kialakításában

A munka első szakaszában a *főtémára* tettünk részletes javaslatot. A mi javaslatunk ez volt: „Krisztusban felelősség a világért". A LVSZ nagy vita után ennek a javaslatnak egy módosított változatát fogadta el: „Krisztusban reménység a világért". Ezt követően az *altémákra* és a *munkacsoportok témáira* dolgoztunk ki javaslatokat. A magyar javaslatok itt is jelentős szerepet játszottak: a teremtés, a megváltás, az egyház, az új élet és örökélet kerültek előtérbe, a keresztyén reménység fő nézőpontja alatt.

Magyar teológiai dokumentum

Munkánk harmadik és legnagyobb szakaszát teológiai állásfoglalásunk kidolgozása vette igénybe. Másfél éven keresztül teljes üléseken és munkacsoportokban vitattuk meg a főtémát, a három altémát és a tizenhárom munkacsoport-témát, egyházunk diakóniai-teológiai alapállásából és mai látása alapján. Nincs módunk részletesen szólni ennek az iratnak a *tartalmáról:* kézbe kell venni és áttanulmányozni az izgalmas, időszerű kérdéseket, amelyekben kidolgoztuk állásfoglalásunkat, az ökumenizmustól a békéért végzett keresztyén szolgálatig.

Nem hagyhatjuk azonban említés nélkül, hogy ennek a munkának fontos része volt *külföldi evangélikus egyházakkal* és a *LVSZ genfi vezetőségével* való testvéri együttműködésünk is. Közös tanácskozást tartottunk Budapesten az NDK Lutheránus Nemzeti Bizottsága delegációjával. Ismételten találkoztunk – közös munkaüléseken és személyesen is – a LVSZ genfi vezetőivel, valamint Günter Krusche professzorral, a Tanulmányi Bizottság elnökével. A testvéri kapcsolatok jele volt, hogy 1983 őszétől teológiai hozzájárulásunk elkészítésébe bekapcsolódott a Szlovákiai Evangélikus Egyház.

Végül is – feszített munkával és több mint harminc részlettanulmányból összeállítva – elkészült *„Krisztusban – reménység a világért"* címmel a magyar teológiai hozzájárulás. Magyar, angol és német nyelvű kiadása a gyulai Kner Nyomda szép és gondos munkáját dícséri.

Az a reménységünk, hogy ez a 130 oldal terjedelmű, mai teológiai meggyőződésünket tükröző teológiai dokumentum fontos része volt egyházunk felkészülésének a Nagygyűlésre, és jó szolgálatot végzett a világ evangélikus egyházainak nagy családjában.

Nagy Gyula

Megőrzött reménység

Ezt a címet kapta egyházunknak az a „rendhagyó" kiadványa, amely múltunk és jelenünk főbb eseményeit és sajátságait kívánta bemutatni a világ evangélikussága Budapesten egybegyűlt képviselőinek.

Rendhagyó e csaknem száz képpel illusztrált kötet elsősorban azért, mert elsőnek a nyugatnémet Martin-Luther-Bund kötötte le és vállalta kiadását. Amikor 1983 elején Káldy Zoltán püspök vezetésével egyházunk delegációja Schleswig-Holsteinben járt, a Hamburghoz közeli Bad Segeberg tanulmányi központjában jött létre a megegyezés: e világméretű segélyszerv támogatásával, sőt nyomdai kapacitásának biztosításával jött létre a könyv. Megírására e sorok írója kapott felkérést.

Nem Sajtóosztályunk kiadványa, mégis sajátunk e kötet, amelynek másik sajátsága az, hogy nem magyarul, hanem német és angol nyelven jelent meg. Az utóbbit előzékeny gyorsasággal – alig három hónap alatt – a Szabványügyi Hivatal budapesti nyomdaüzeme készítette el.

Miről szól e nagy várakozással fogadott történelmi képeskönyv? A magyar evangélikusság múltjáról és jelenéről: a küzdelmes múltról és az ígéretes jelenről. Valóban, ezek az alcímek olvashatók a kötetben, amelynek német és angol címe is – Bewährte Hoffnung, Hope Preserved – azt akarja kifejezésre juttatni, hogy a történelem folyamán elszenvedett megpróbáltatásaink után meg-megújuló reménységünket féltve, vigyázva kellett megőriznünk, mint szélben a gyertyalángot.

Már középkori őseink is Kelet és Nyugat határán őrizték a hit lángját. Római vagy bizánci papság, latin vagy görög írás között kellett választaniok. Volt sok szentünk és még több eretnekünk. Amikor a reformáció tanai – meglepő gyorsasággal – tért hódítottak, szószólói a magyar kulturális életben is élenjárók lettek. Utóbb ismét választani kellett orthodoxia és pietizmus, liberalizmus és a belmissziói mozgalmak állásfoglalásai között. Saját nemzedékünkben a visszahúzó és haladó erők határán kellett egyházunknak új, jövőt meghatározó döntéseket hoznia.

A Lutheránus Világszövetség 7. budapesti nagygyűlésére készült, és a delegátusok, tanácsadók részére ajándékként kiosztott könyv az egyes generációk során újra meg újra meghozott felelős döntések szemszögéből vizsgálja tehát az egymásnak feszülő eseményeket. Sok nehéz évtized, sok megaláztatás egyfelől, bátor harcok során megújuló reménység másfelől. Ez jellemezte 450 éves reformátori múltunkat, amikor Wittenberg nagy eszméje után a katolikus restauráció vonzásába került a XVII. század elején még nagy protestáns többségű hazai lakosságunk. Ettől kezdve a vallási és politikai előjelű türelmetlenség állandó küzdelmet vívott a felvilágosodást és jogegyenlőséget képviselő toleranciával. Az utóbbi türelmes képviselői között egyaránt voltak az „igaz keresztyénség" hirdetői, a műveltség hordozói, az evangélium hírnökei és a szabadság harcosai. Bukásaikról és megaláztatásaikról sok korabeli írásos és képes dokumentum tanúskodik.

Az I. világháború után egyre inkább szórványegyházzá vált hazai evangélikusságunk sok próbatétel és kísértés között találta meg a helyét 1945 után. Erről szól könyvünk második része. Isten iránti hálával állapíthattuk meg, hogy országunk mintegy 2000 helységében, közelebbről kb. 250 anyagyülekezetben és azok szórványaiban eleven lelki élet folyik. Évente 50 000 istentiszteletet tartunk, ebből több, mint 2 200 szlovák és mintegy 770 német nyelvű. Évente átlag 12 000 bibliaórát és 11 500 gyermekbibliakört tartunk.

Ugyanígy anyagi vonatkozásban is kiegyensúlyozott az egyházi élet: az önkéntes felajánlásokból, az offertóriumokból és a külön adományokból a legutóbbi hároméves időszakban 93 millió forint folyt be gyülekezeteink pénztáraiba. Csak a Teológus Otthon céljaira egy évben több, mint 1 millió forint önkéntes adományt adtak híveink.

Az egész evangélikus világ betekinthetett tehát könyvünk lapjain keresztül a megújult egyházi élet, a lelkészképzés, a gyülekezeti munkatársak, a kántorképzés, a presbiteri konferenciák és az ifjúsági konferenciák sok képpel illusztrált világába. Országos munkaágaink közül pedig kiemeltük a teológiai továbbképzésnek, a szeretetintézményeknek, az egyházi sajtónak, a gyűjteményi ágaknak – országos könyvtár, levéltár- és múzeumügyünk – munkáját és külügyi szolgálatunk széles skáláját.

Bízunk abban, hogy mind a budapesti világgyűlés, mind a résztvevők által hazavitt német és angol nyelvű képes dokumentumgyűjtemény hozzájárult Kelet és Nyugat feszültségeinek csökkentéséhez és az emberiség annyira szükséges békéjének megszilárdításához.

Fabiny Tibor

Luther születése 500. évfordulójának ünnepe a Deák téri templomban

Szokolay Sándor Kossuth-díjas vezényli a Luther Kantátát

A Luther-Kantáta és a Confessio Augustana Lemezfelvételéről

A Lutheránus Világszövetség 1984. július 22.– augusztus 5. között Budapesten megrendezett impozáns világgyűlése idejére és tiszteletére a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat megjelentette önálló lemezen a Luther-Kantátámat és a Confessio Augustana című művemet. Káldy püspök szorgalmazására a Magyarországi Evangélikus Egyház, a Lutheránus Világszövetség és a Magyar Hanglemezgyár közös elgondolása példás gondossággal és gyorsasággal vált valóra! Felvételüket a legmagasabb fokú művészi igényesség jellemezte, – az akusztikai tökéletesség mellett a programfüzet és a hanglemezborító ízlésességét a legnagyobb dicséret illeti. A Luther-év után, a világgyűlés gondolatának elmélyítését, – az időszerű igaz gondolatok összecsendülésének tökéletes időzítését külön köszönet illeti. Mindkét művet hitvalló szándék sugallta, – ezért örömöm a zeneszerző örömét messzemenően túlszárnyalja, – bárcsak ez a hanglemez az Ágostai Hitvallásból és Luther Márton mélységes hitéből csak egy árnyalatnyit is felerősíthetne a lélek-kapuján: a fülön keresztül! Mindezt betetőzte, hogy az általam oly nagyra becsült és szeretett Weltler Jenő vezette nagy hírű Lutheránia Ének és Zenekara csodálatos előadásában tolmácsolhattuk e műveket. A kiváló minősítést nyert felvétel – azt hiszem nem túlzás, ha azt mondom, – a zenekedvelők nagy táborán túlmenően: azt hiszem az evangélikus hivőknek jelenthet a legtöbbet, s ezt a szolgáló célt földi pályafutásom alatt sohasem szeretném elfelejteni. E két művet csak mint evangélikus írhattam meg igaz átéléssel! Köszönöm, hogy az Ágostai Hitvallást és Luther tanításait a zene nyelvén is átélhettem, s mindezzel együtt azt is, hogy ezek a tanítások újra átzúghattak rajtam, – s mindezekkel együtt, hogy evangélikusnak születhettem és neveltettem!

1970 óta fokozatosan és egyre sűrűbben átszövi alkotói érdeklődésemet a szakráliszene írásának vágya és öröme! Előzménye a 60-as években a liturgikus szövegekre írt „Két Motetta" című latin nyelvű vegyes kari művem, a zongoraversennyel ötvözött kórus-zenekari concerto da requiem „Deploration" címmel, – és a bibliai „Apokalipszis" című kantátám János Jelenések Könyvének szövegére. Azóta hét kórus-zenekari művet írtam a Lutheránia Ének és Zenekarának. Weltler Jenő inspirált, aki évtizedek óta építi egyedülálló Bach-kultuszát a Deák téri evangélikus templom egyház-zenei áhitatain! (Bach passiói, kantátái, h-moll Miséje, Karácsonyi Oratóriuma, Magnificatja repertoárjuk fundamentuma.) 1970-ben mutatták be első művemet: a Karácsonyi Pasztorált, 1981-ben lemezfelvétel is készült belőle a „Magyar Karácsony" részeként. Kérésükre írtam később a „Pünkösdi Ének"-et, a „Locarnói-Motetta"-t, a „Gyályarab-Kantáta"-t, a „Libellus Ungaricus" című Bornemisza-kantátát, majd a „Confessio Augustana"-t, és a „Luther-Kantáta"-t. Nagyszerű szólistára is akadtam közben: Berczelly István öt kantátámban vállalt jelentős feladatot. Operaházunk kitűnő baritonistája a biblia tárgyú „Sámson" című operám címszerepét öt éven át énekelte az Operaház színpadán. Fenti lemez felvétele bizonyítja megdöbbentő erejű próficia-hangját. (Készülő „Ecce homo" című passió-operámban is kiemelt szerepet szánok neki!) – Nyilvánvaló az is, hogy a Lutherániával töltött másfél évtized élményei sodortak vissza az operához, a rég áhított passió-formához!

Ezek után talán a két kantátáról is illene szólnom. A „Confessio Augustana" 1980 tavaszán készült az Ágostai Hitvallás 450. évfordulójára. Bemutatásra került az augsburgi világünnepség keretében, majd több turnén játszottuk a Lutheránia előadásában Bajorországban, majd Frankfurtban és környékén. A „hitvalló-hangot" az „értelmi" – és „ érzelmi-hatás" közös igényével kerestem a csendes áhitattól a végítélet drámaiságáig. A kantáta 10 tételéből a pillérszerű csúcspontokat emelném ki: a második tételt záró „Atya, Fiú, Szentlélek" mint „mennyei-csúcspont" emelkedik ki, mellyel szemben a nyolcadik tétel végítéletének apokaliptikus zárása a „pokoli-mélypont" kap nyomatékot! A zárótétel hitvalló-himnikus emelkedettséget summáz: „Egyedül Krisztus, egyedül a Szentírás, egyedül a Kegyelem Hit által!" Ezeknek kontrasztjaként a harmadik tétel férfi-bűnbánó „mea culpa"-ja, s a hetedik tétel keresztséget megjelenítő kíséret-nélküli női kara szólal meg. Ami viszont a legbensőségesebb elnémító áhitatra inspirált, azt az Úrvacsora befeléforduló csendje jelentette... Írás közben éreztem, hogy új és új confessiókra szorul életünk. A latin nyelvet az univerzalitás jegyében választottam: – mintegy – „mise a Megújulásért!"

A „Luther-Kantáta"-t Luther Márton születésének 500. évfordulójára reformátorunk szövegeire írtam. Az eredeti német nyelvű szövegeket válogatta és összeállította Weltler Ödön. A kantáta kronológikus zömében, de mégsem az önéletrajz-szerűség a célja. A Luther életéből kiemelt negyedszázad négy fontos periódusának konzekvenciáit szeretné átélni, kísérletet téve a felületeken túl a mélységek érzékeltetésére is! Az Ige tisztaságáért küzdő Luthert, aki nem akart vallásalapító lenni, azt választottam a bariton szólista személyében rendkívüli komolyságú, saját hitét szünet nélkül kereső hősömmé. A tételek talán önmagukért beszélnek: a „Kereső", a „Harcos", a „Hitvalló" és az „Őrző". Helyileg a három „dupla-W-s" város: Wittenberg, Worms és Wartburg a történetek közelebbi színhelye. A Kereső szinte a „tévelygő", aki az Igében rátalál az ingyen, kegyelemből való megigazulásra. Az első tétel zárórésze: – a 12-szólamú torlasztott kánon „tódulás"-kifejezésével azt szeretné kifejezni, hogy „a paradicsom kapuja mindenki előtt nyitva áll!" A második tétel a wormsi birodalmi gyűlés jelenete, melyben Luther szerint: „bátorrá csak Isten tehet!" Ezzel cseng egybe az „itt állok, másként nem tehetek" hitvallása, Luther-himnuszává vált hatalmas korállal, az „Erős várunk"-kal... A „hitvalló" című harmadik tételt imádságként kell hallgatni. A záró tétel az ördög hiába való próbálkozásait idézi fel drasztikus rémisztéssel, hogy „meg kell halnod". Luther hitének válasza: „nem halok meg, hanem hirdetem a Krisztus evangéliumát" Itt Luther saját halálát is felidéztem: a „bizony koldusok vagyunk" vallomásával. Ezt nem monumentális Finálé követi, hanem valami földön-túli mennyei-élet „csend-illúziója", a végtelenség, az örökkévalóság békéjét keresve – mely egy hegedű-szóló magas hangjával „egy-szál mennyei-hangba" vész el!

Bárcsak e művekben csak egy hallgató is saját hitét érezné meg, akkor nem született e prédikálni-vágyó zenei vallomás hiába.

Szokolay Sándor

Énekkarok

A nagygyűlésre való felkészülés egyházunk egészét megmozgatta. Ezt mi természetes dolognak vettük, mert azt tartottuk, hogy a világ evangélikusságának képviselői előtt bizonyságot kell tennünk nem csupán a bennünk levő reménységről, de munkánkról, életünkről, gyülekezeti közösségünkről, a gyülekezetekben folyó minden munkánkról. Ezért az előkészítő bizottság jó előre felmérte, hogy a gyülekezeti élet milyen területeit kell különösképpen aktívvá tenni, hogy szolgálatukkal a nagygyűlés idején hozzájáruljanak eredményességéhez és élményekben gazdagítsák azokat, akik eljönnek hozzánk. Az előkészítő tanulmányi munka, a gyülekezetek anyagi tehervállalása, a technikai kérdések minél zökkenőmentesebb megoldása vagy a gyülekezetek asszonyainak kézimunka-ajándék készítése mellé így került oda a gyülekezeti énekkarok felkészítésének, foglalkoztatásának feladata is.

Eddig is tudtuk, hogy számos kisebb és nagyobb gyülekezetünkben van folyamatosan szolgáló énekkar, néhányan pedig alkalmanként állnak össze páran, hogy kórusban énekeljenek. Ezeket az énekkarokat is lázba hozta a felkészülés. Elsősorban arra kaptak biztatást ezek az énekkarok, hogy abban a 110–120 gyülekezetben tegyék szolgálatukkal ünnepélyesebbé és gazdagabbá az istentiszteleti alkalmakat, ahová július 29-én a nagygyűlés delegátusai kimennek látogatásra. Volt idő, hogy ezekre a szolgálatokra jól felkészüljenek énekkaraink. Hírt kaptunk arról is, hogy most szerveződtek kis énekkarok külön erre a szolgálatra. Reméljük, hogy a gyülekezetekben éppen e felkészülés eredményeképpen lesz majd állandó kórus. Több gyülekezetben az ifjúság készül arra, hogy gitárkísérettel énekeljenek azokból az énekekből, melyeket ők szeretnek énekelni összejöveteleiken.

A nagygyűlés programjának voltak kiemelkedő alkalmai, melyeken legjobb énekkaraink szolgálatát kellett biztosítanunk. Ilyen alkalmak voltak a nyitó és az záró istentisztelet valamint az az este, amikor egyházunk bemutatkozott a világ evangélikusságának képviselői előtt. A nyitó istentiszteleten 200 tagú egyesített kórus énekelt. Tagjai a Lutherániából, a Bécsi-kapu téri, hegyvidéki, kelenföldi, oroszlányi és a nagytarcsai ifjúsági kórus tagjaiból verbuválódtak. Ez az egyesített kórus az előkészítő bizottság döntése alapján magyar kórusművekkel szolgált. Úgy láttuk jónak, hogy ezen az istentiszteleten, – melyet a TV szinte az egész világra közvetített, – mai magyar szerzőink művei hirdessék azt, hogy egyházunkban milyen magas szintű a kóruskultúra. Ezért kerültek ennek az istentiszteletnek rendjébe Gárdonyi: Énekeljetek az Úrnak!, Sulyok: Reménység Krisztusban, Szokolay: Buzgón kérjük, és Kodály: Szép könyörgés című műve.

Külön kell szólnunk itt a már országhatárokon túl is ismert és elismert énekkarunkról, a Lutherániáról. A megnyitón kívül ők szolgáltak a „bemutatkozó-est"- en is. Nem kisebb művel, mint Szokolay Sándor Luther-kantátájával. Ugyancsak a nagygyűlésért végzett munkájukhoz tartozik az is, hogy fáradságos munkával és kitartással elkészülhetett előadásukban a két Szokolay-kantáta hanglemez felvétele. Az Ágostai Hitvallás-kantátáját és a Luther-kantátát egy lemezen jelentették meg és ezt minden vendégünk ajándékképpen vihette magával emlékként a nagygyűlésről. A Sportcsarnokba végzett programszerinti szolgálatokon kívül a Lutheránia otthonában a Deák téri templomban is több zenei programot terveztek a nagygyűlés ideje alatt, melyen gazdag repertoárjukból adtak ízelítőt.

Talán a legizgalmasabb esemény az énekkarok felkészülése terén az a március 30-i kórustalálkozó volt, melyet a Bp-kelenföldi templomban tartottunk meg. Itt 14 kórus és egy fúvósegyüttes találkozott, hogy bemutassa műsorát és e szereplés alapján válasz-

tottuk ki azt a nyolc kórust, melyek a hétköznap esti áhítatokon szolgáltak. Öröm volt hallgatni az ország különböző tájairól érkezett falusi és városi énekkarok éneklését. Hálá Istennek, sok jó énekkarunk van! Bár a nagygyűlési szolgálatra csak nyolcan kaphattak meghívást, azért ennek a találkozónak mégsem volt vesztese. Volt olyan kórus, mely eddig a gyülekezete határain túl nem szerepelt, most a fővárosban énekeltek. Hallgatták egymást, tanultak, irányítást, útmutatást kaptak szakemberektől, hogy ezentúl jobban végezhessék szolgálatukat. Ez nyereség volt mindnyájuk számára. Reméljük, hogy ilyen találkozók a jövőben is lesznek!

A nagygyűlést megelőzően ifjúsági találkozó is volt. Ezen egy „különleges" énekkar látta el a szolgálatot. A fóti Kántorképző Szolgálat növendékei úgy tartották nyári tanfolyamukat, hogy éppen ez időben legyenek együtt. A tanfolyam hallgatóiból alakult énekkar keretezte szolgálatával és emelte a megnyitó istentisztelet áhítatát.

Sokoldalú erőpróbára hívtuk a nagygyűléssel kapcsolatosan énekkarainkat. A felkészülés ideje erősen belenyúlt a nyárba, le kellett küzdeni olyan nehézségeket, mint a szokatlan hely, ismeretlen hangzási viszonyok, utazás és elszállásolás a fővárosban. Mégis örömmel vállalták a többlet próbákat, a gyakorlást. Nem riadtak vissza a nehézségektől, lelkiismeretesen készültek. Az a reménységünk, hogy szolgálatukkal örömet szereztek a nagygyűlés vendégeinek is, de ugyanakkor maguk is nagy élményben részesültek, hogy egy világtalálkozó gyülekezetében szolgálhattak. Egyházunk köszöni énekkaraink áldozatvállalását, szorgalmát és jó munkáját.

Tóth-Szöllős Mihály

Kézimunkák

1982 nyarán kezdődött. Amikor tudomásunkra jutott, hogy a Lutheránus Világszövetség nagygyűlése nálunk, Magyarországon lesz, arra gondoltunk, hogy mi evangélikus asszonyok, leányok valamivel kedveskedünk vendégeinknek. És mi mit tudnánk mást, szebbet adni, mint népművészetünk egy-egy szép darabját. Kicsi ország vagyunk, népművészetünk azonban igen gazdag. Azt tudtuk, hogy a küldöldiek szinte rajonganak a magyar kézimunkákért. Hát így kezdődött. Ezt a gondolatot a lelkészfeleségek magukévá tették, és megszervezték gyülekezeteikben a munkát.

Hosszú hónapokon keresztül, szívünket, szeretetünket, magyarságunkat hímeztük az anyagra. Minden öltésünk alkalmával arra gondoltunk, hogy ajándékunkkal minden vendégünk otthonába becsempészünk kicsike magyar levegőt.

Az ország minden gyülekezete megmozdult, a szórványokban élők is. Népművészetünk legszebb mintáit készítették asszonyaink, leányaink. Szinte az egész ország népművészete került a Lutheránus Világszövetség nagygyűlése elé: Dunántúltól Erdélyig, a Felvidéktől a déli országrészig. Jelen volt Kalocsa színpompájával, Rábaköz jellegzetes mintáival, Matyóföld ősi motívumaival, Sárköz finom árnyalataival, Drávaköz, Szigetvár csodálatos fehér hímzéseivel, Vásárhely gyapjúval hímzett terítőivel, Felső-Tiszavidék szép keresztszemeseivel, Békés igen finom színeivel és mintáival. Erdélyből: Kalotaszeg, Szék, Torockó, Mezőség piros, kék, fekete, fehér fonallal készített terítőivel, párnáival. Az ősagárdi és felsőpetényi gyülekezet asszonyai eredeti ruháik eredeti mintáit vették le, és varrták rá ajándékaikra. Nemzetiségeink művészete sem hiányzott: szlovákok, németek, sokácok jellegzetes motívumaival, élénk színeivel is találkozhattunk. A szép mintákkal, színekkel népünk érzésvilága jut kifejezésre. Minden motívum-

nak van tartalma, üzenete. A színeknek pedig külön jelentősége. Például a szív a szeretetet, boldogságot, a madár a szabadságot, az életfa az élet folyamatosságát fejezi ki. A sok szín az örömöt, a fekete a gyászt jelképezi. Felsorolni nehéz, csak látni, gyönyörködni, csodálni lehetett azt az 1000 darab kézimunkát, népviseletbe öltöztetett babákat, Petőfi Sándor és Radnóti Miklós német nyelvre fordított verseskötetei, Barabás Miklós és Munkácsi Mihály festészetét bemutató értékes albumot, a magyar fafaragást bemutató könyvet, Kodály Zoltán Psalmus Hungaricus lemezét, melyeket csodálatos hímzéssel díszített borítók takartak, valamint a magyar fafaragás néhány értékes darabját.

Több egyházmegye kiállítást rendezett a készített darabokból sokak gyönyörűségére. Az elkészített darabokat a váci parókián gyűjtötték össze. Csodálatos élményt jelentett számomra egy-egy csomag felbontása. Azokban a napokban, hetekben valóságos népművészeti múzeum volt a váci lelkészlakás. Itt is nagyon sokan tekintették meg a gyűjteményt.

Azután mind az 1000 darabot becsomagolva eljuttattuk a Lutheránus Világszövetség nagygyűlésére, odahelyeztük a vendégek asztalára, akik – úgy gondolom – olyan örömmel és szeretettel fogadták, mint amilyen örömmel és szeretettel készítették evangélikus asszonyaink és leányaink.

A nagygyűlés előtt tartott Ifjúsági Nagygyűlés résztvevőinek 250 db vállra akasztós táskát készítettek a békéscsabai szeretetotthon lakói nagyon szép békési hímzéssel díszítve.

Azt hiszem, jól gondolom, hogy amikor vendégeink hazatértek otthonaikba, ezekre az ajándékokra tekintve eszükbe jut a mi szép országunk, annak evangélikus asszonyai és leányai.

Bachát Istvánné

Krónika

1983. JÚLIUS – 1984. JÚNIUS

1983

LUTHER VÉGRENDELETE NÉMET FÖLDÖN

Luther Márton eredeti végrendelete, amely 180 éve egyházunk tulajdona és Országos Egyházi Levéltárunkban van elhelyezve, az NDK és az NSZK hatóságainak kérésére június 14-től 19-ig a berlini Német Nemzeti Múzeum Luther kiállításán, június 21-től július 30-ig a nürnbergi Germán Nemzeti Múzeum Luther kiállításán volt kiállítva.

DR. MUNTAG ANDOR 60 ÉVES

Dr. Muntag Andor teológiai tanár, az ószövetségi tanszék professzora június 27-én töltötte be 60. évét. Az évforduló alkalmával dr. Káldy Zoltán püspök-elnök és a Teológiai Akadémia tanári kara köszöntötte a jubilánst.

LELKÉSZKONFERENCIÁK GYENESDIÁSON

A háromévenként sorra kerülő lelkészkonferenciákat egyházunk vezetősége 1983. nyarán és őszén úgy rendezte meg Gyenesdiáson, hogy először a fiatal lelkészeket, majd az egyházi vezetésben résztvevő, végül a sajtóban dolgozó lelkészeket gyűjtötte össze. A konferenciák célja elsősorban a diakóniai teológia elmélyítése, vagy amint dr. Káldy Zoltán püspök-elnök mondta, „medresítése", valamint a Lutheránus Világszövetség budapesti nagygyűlésére való előkészület volt.

DIAKÓNIAI MUNKÁSUNK KITÜNTETÉSE

Filippinyi Jánosnét, a Budai Evangélikus Szeretetotthonok főnővérét a „Semmelweiss nap" alkalmából „Kiváló munkáért" kitüntetésben részesítették. A kitüntetést dr. Szondy Mária főigazgató főorvos adta át.

A NAGYGYŰLÉS BIZOTTSÁG ÜLÉSE BUDAPESTEN

A Lutheránus Világszövetség nagygyűlés bizottsága július 4-től 6-ig Budapesten, a Stadion Szállóban tartotta ülését. Az ülésen Bodil Sölling asszony elnökölt, s a bizottság hét választott tagján kívül – akik között van dr. Káldy Zoltán püspök-elnök – részt vett a Lutheránus Világszövetség genfi irodájának stábja is dr. Carl H. Mau főtitkár vezetésével. A bizottság beszámolókat hallgatott

meg a nagygyűlés előkészületeiről és találkozott a magyar előkészítő bizottság tagjainak egy csoportjával is.

ELSŐ INFORMÁCIÓS LEVÉL A NAGYGYŰLÉSRŐL

A Lutheránus Világszövetség főtitkársága július elején megküldte a tagegyházaknak a budapesti nagygyűléssel kapcsolatos első információs levelét. Ez a levél továbbította dr. Josiah Kibira püspök, az LVSZ elnöke, dr. Carl H. Mau főtitkár és dr. Káldy Zoltán, a vendéglátó egyház püspök-elnökének köszöntését a tagegyházakhoz és közölte a legfontosabb tájékoztató anyagot a nagygyűlésről.

A LUTHERÁNIA A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁGBAN

A Luther év alkalmából július 2-től 12-ig a Lutheránia ének- és zenekar a Német Demokratikus Köztársaság öt városában szolgált hangversennyel a különböző evangélikus gyülekezetekben. Műsorukon elsősorban Szokolay Sándor Lutherkantátája szerepelt, de előadtak más egyházi és világi darabokat is. Szolgálatuknak igen nagy sikere volt.

TEOLÓGUSOK A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁGBAN

Július 4-től 28-ig tíz teológiai hallgatónk diakóniai gyakorlatot végzett a Német Demokratikus Köztársaság különböző evangélikus szeretetintézményeiben. A hallgatók az utolsó héten dr. Selmeczi Jánosnak, a Teológus Otthon igazgatójának vezetésével a Luther városokat látogatták meg.

ELHUNYT DR. RAJNAI KÁROLY A BÁCS-KISKUN EGYHÁZMEGYE FELÜGYELŐJE

Július 20-án elhunyt dr. Rajnai Károly, a bajai gyülekezet felügyelője, aki 32 esztendőn át a Bács-Kiskun Egyházmegye felügyelői tisztét is betöltötte. Temetésén Dedinszky Tamás bajai lelkész és Tóth-Szöllős Mihály esperes szolgált.

EVANGELIZÁTOROK VILÁGKONFERENCIÁJA

Az evangelizátorok nemzetközi világkonferenciáját július 12-től 22-ig tartották Amszterdamban. A konferencián az „utazó" evangelizátorok szolgálatának kérdéseit beszélték meg. A főelőadást Billy Graham világhírű amerikai evangélista tartotta. A konferencián egyházunk részéről D. Dr. Prőhle Károly teológiai tanár, tanulmányi főigazgató vett részt.

ESZPERANTÓ ISTENTISZTELET

1983. nyarán Budapesten tartotta világtalálkozóját az Egyetemes Eszperantó Szövetség. A konferencia megnyitásának napján, július 31-én a budapesti bazilikában eszperantó ökuménikus istentisztelet volt. A világtalálkozó alkalmából a Protestáns Eszperantó Világszövetség Esztergom-Kertvárosban ülésezett.

EGYHÁZI ÚJSÁGÍRÓK ÜZEMLÁTOGATÁSA

A Magyar Újságírók Országos Szövetsége és az Állami Egyházügyi Hivatal szervezésében július 26-án a hazai egyházi sajtó munkatársai meglátogatták az Óbuda Mezőgazdasági Termelőszövetkezetet. Előadást hallgattak meg a neves szövetkezet munkájáról és megtekintették a termelőszövetkezet Pünkösdfürdő-i virágtermelő üzemét.

AZ EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA HATODIK NAGYGYŰLÉSE

Az Egyházak Világtanácsa hatodik nagygyűlését július 24-től augusztus 10-ig tartotta a kanadai Vancouverben. A főtéma „Jézus Krisztus a világ élete" volt. A nagygyűlésen egyházunkat dr. Káldy Zoltán püspök-elnök, dr. Nagy Gyula püspök, és Fabiny Tamás segédlelkész képviselték. A nagygyűlésen a 145 tagú Központi Bizottságba – egyházunk elnökségének javaslatára – beválasztották dr. Nagy Gyula püspököt.

ORSZÁGOS IFJÚSÁGI KONFERENCIÁK

1983. nyarán öt országos ifjúsági konferencia volt Gyenesdiáson. A konferenciákon résztvevő közel 300 fiatal igehirdetések és hitmélyítő előadások mellett előadásokat és beszámolókat hallgatott meg a Luther évről, a Lutheránus Világszövetség készülő nagygyűléséről, az Egyházak Világtanácsa vancouveri nagygyűléséről és a Teológiai Akadémia szolgálatáról.

KONFERENCIÁK LUTHERRŐL

A Luther-kutatók nemzetközi konferenciáját augusztus 14–20 között tartották Erfurtban. Ezt követően augusztus 21–26 között a sonderhauseni Luther-Akadémia rendezett ülést Lutherről Naumburgban. Egyházunkat mindkét konferencián dr. Muntag Andor teológiai tanár képviselte.

VILÁGI LAP AZ EGYHÁZAK SZERETETSZOLGÁLATÁRÓL

A Heti Világgazdaság augusztusi száma „Elesett forintok" címen cikket közöl a tanácsok szociális munkájáról. A cikk ismerteti az egyházak, közöttük evangélikus egyházunk szeretetszolgálatát és megállapítja, hogy az egyházak szeretetszolgálata nagy segítséget jelent a tanácsok szociális gondozásában.

Elbúcsúztunk Mihály Dezsőtől az Északi Egyházkerület felügyelőjétől

NEMZETKÖZI BÉKEKUTATÓ KONGRESSZUS

A Nemzetközi Békekutató Társaság Győrben tartotta kongresszusát augusztus 29. és szeptember 2. között. A kongresszuson, amelyen 250 szaktudós vett részt, jelen volt és felszólalt dr. Nagy Gyula püspök is.

A SOPRONI EVANGÉLIKUS TANÍTÓKÉPZŐ JUBILEUMA

A soproni volt evangélikus tanítóképző intézet alapításának 125 éves évfordulóján augusztus 20–21-én ünnepséget rendeztek Sopronban. A tanítóképző volt növendékei hálával emlékeztek meg a nagyhírű iskola történetéről és szolgálatáról.

AZ LVSZ EURÓPAI KONFERENCIÁJA OLASZORSZÁGBAN

A Lutheránus Világszövetség európai tagegyházainak szokásos konferenciáját szeptember 5–11 között tartották meg Vico Equenseben (Olaszország, Nápoly mellett). A konferencia témája „A keresztyén Európa más földrészek szemszögéből" volt. Egyházunkat a konferencián dr. Nagy Gyula püspök, Keveházi László esperes, Reuss András külügyi titkár és ifj. Szabó Lajos másodlelkész képviselték.

NÉMET NYELVTANFOLYAM LELKÉSZEKNEK

A Német Szövetségi Köztársaságban működő Luther Márton Szövetség meghívására szeptember 1-től 29-ig tíz lelkész és dr. Káldy Zoltánné német nyelvtanfolyamon vett részt.

A NEMZETKÖZI BELMISSZIÓI ÉS DIAKÓNIAI SZÖVETSÉG ÜLÉSE

A Nemzetközi Belmissziói és Diakóniai Szövetség szeptember 12-től 17-ig Eisenachban tartotta ülését. Az ülésen Blázy Lajos, a Diakóniai Osztály ügyvivő lelkésze és Muncz Frigyes a Budai Szeretetotthonok igazgatója képviselte egyházunkat.

NÉMET NYELVI TANULMÁNYÚT

Dr. Nagy István, a fejér–komáromi egyházmegye esperese, a Lelkipásztor szerkesztője és felesége augusztus 31-től október 25-ig az LVSZ NSZK-beli Nemzeti Bizottságának ösztöndíjával Murnauban, a Goethe Intézet nyelvtanfolyamán vett részt.

TANÉVNYITÓ A TEOLÓGIAI AKADÉMIÁN

A Teológiai Akadémia szeptember 12-én tartotta tanévnyitó ünnepi ülését. Az istentisztelet szolgálatát dr. Nagy Gyula püspök végezte. Az új tanévben 35 résztvevővel megindul a levelező teológiai tanfolyam második csoportjának oktatása.

TANSZÉKVÁLTOZTATÁS ÉS ÚJ PROFESSZOR A TEOLÓGIAI AKADÉMIÁN

Az Országos Presbitérium úgy határozott, hogy dr. Prőhle Károly az újszövetségi teológia professzora a megüresedett rendszeres teológiai tanszék vezetését vegye át. Az így megüresedett újszövetségi tanszékre pedig dr. Cserháti Sándor szegedi lelkészt választotta meg professzorrá az Országos Presbitérium. Dr. Cserháti Sándor ünnepélyes beiktatása október 14-én volt.

PINTÉR JÁNOS A NYUGAT-BÉKÉSI EGYHÁZMEGYE ESPERESE

A nyugat-békési egyházmegye Pintér János orosházi lelkészt választotta esperesévé, dr. Tömböly János orosházi másodfelügyelőt pedig egyházmegyei felügyelővé. Az új egyházmegyei elnökség beiktatását dr. Káldy Zoltán püspök-elnök végezte szeptember 11-én.

FELHÍVÁS A MEGEGYEZÉSRE

A Lutheránus Világszövetség tisztségviselői levelet intéztek Jurij Andropovhoz, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának főtitkárához, valamint Ronald Reaganhez, az Amerikai Egyesült Államok elnökéhez. A levélben felhívják a figyelmet, milyen veszélyekkel jár az SS rakéták telepítése, valamint a Pershing–2 és Cruise-rakéták

telepítési terve. Kérik a két elnököt, hogy „tegyenek kölcsönös engedményeket a genfi tárgyalásokon és ezzel akadályozzák meg a nukleáris fegyverkezési verseny további fokozását." A levelet dr. Josiah Kibira, az LVSZ elnöke, D. Dr. Johannes Hanselmann, dr. Andrew Hsiao és dr. David Preuss alelnökök és Carl Gustaf von Ehrenheim kincstárnok írta alá.

LUTHER-KIÁLLÍTÁS PANNONHALMÁN

A Szent Benedekről elnevezett római katolikus szerzetesrend pannonhalmi központjában a Luther jubileum alkalmából Luther-kiállítást rendeztek. A kiállítás bemutatja Luther életét és munkásságát és szemelvényeket mutat be Luther műveiből.

AZ AGENDA ÚJ KIADÁSÁNAK ELŐKÉSZÍTÉSE

Az Agenda készülő új kiadásával kapcsolatban dr. Prőhle Károly teológiai tanár, tanulmányi főigazgató felhívást intézett a lelkészekhez, hogy írásban küldjék el az Agendával kapcsolatos észrevételeiket és az általuk javasolt új imádságok szövegét.

TRAJTLER GÁBOR KONCERTÚTJA

Trajtler Gábor orgonaművész, egyházunk országos zeneigazgatója szeptember hónapban hangverseny körutat tett a Német Szövetségi Köztársaságban és részt vett a Frankfurti Orgonanapokon.

KOMMUNIKÁCIÓS KONFERENCIA

Az Európai Kisebbségi Evangélikus Egyházak Kommunikációs Bizottsága szeptember 15. és 21. között tartotta soron következő ülését Ljubljanában és megtárgyalta a kisebbségi egyházak sajtószolgálatának problémáit. Az ülésen egyházunkat Mezősi György csepeli lelkész, az Evangélikus Élet szerkesztője és Lehel László dunaharaszti lelkész képviselte.

MIKLÓS IMRE ÁLLAMTITKÁR AZ NSZK-BAN

Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke az Észak-Rajna-Westfalia tartományi kormánya kultuszminiszterének meghívására szeptember 18. és 24. között látogatást tett a Német Szövetségi Köztársaságban. Látogatása során találkozott Gerhard Brandttal, a rajnai evangélikus egyház elnökével és tisztségviselőivel is.

A LUTHER-EMLÉKBIZOTTSÁG ÜLÉSE

Szeptember 15-én tartotta harmadik plenáris ülését az 1982. márciusában életre hívott Luther-Emlékbizottság. Az ülésen megbeszélték a Luther-év még hátra levő eseményeit.

ALKOHOLIZMUS ELLENI KONFERENCIA

Az Alkoholizmus Elleni Evangélikus Szolgálat szeptember 19. és 23. között tartotta első konferenciáját a fóti Mandák Intézetben. A konferencián tizenöt olyan testvérünk vett részt, aki szabadulni kíván az alkoholizmus rabságából.

DR. NAGY GYULA PÜSPÖK 65 ÉVES

A 65 éves dr. Nagy Gyula püspököt szeptember 22-én köszöntötte kedves ünnepség keretében egyházunk elnöksége nevében dr. Káldy Zoltán püspök-elnök. Az

Állami Egyházügyi Hivatalban tartott fogadáson Kovács András főosztályvezető-helyettes köszöntötte a püspököt és átnyújtotta Miklós Imre államtitkár üdvözlő sorait.

KONFERENCIA A HALLÁSSÉRÜLTEK GONDOZÁSÁRÓL

A Hallássérültek Lelkigondozásának Nemzetközi Szövetsége szeptember 23. és 29. között Bécsben konferenciát tartott. A konferencián egyházunkat Baranyai Tamás domonyi lelkész képviselte.

INFORMÁCIÓS ÜLÉS

Az Európai Ökumenikus Információs Munkaközösség október 3. és 7. között tartotta ülését Moszkvában. Az ülésen egyházunkat Mezősi György lelkész, az Evangélikus Élet szerkesztője képviselte.

LUTHER ÜNNEPSÉGEK ORSZÁGSZERTE

Luther Márton születésének 500 éves évfordulója alkalmából országszerte megemlékeztek a nagy reformátor életéről és munkásságáról. Minden egyházmegyében volt Luther-emlékünnepély, emellett minden gyülekezetünk külön is megemlékezett a nagy évfordulóról. A Budapest–Deák téri gyülekezet például egy hetes előadás-, és hangverseny-sorozattal ünnepelte reformátorunkat.

IFJÚSÁGI NAGYGYŰLÉS

Az Európai Ökumenikus Ifjúsági Tanács október 11. és 15. között tartotta nagygyűlését Groesbeek-ben (Hollandia). A nagygyűlés főtémája „Igazi részesedés felé" volt. A nagygyűlésen egyházunkat Balicza Iván salgótarjáni lelkész képviselte.

DR. NAGY GYULA PÜSPÖK LÁTOGATÁSAI

Dr. Nagy Gyula püspök meglátogatta a Szabolcs-Szatmár megyei Tanács és a Hajdú-Bihar megyei Tanács elnökeit és megbeszéléseket folytatott a két megyében szolgáló gyülekezetek problémáiról.

ORSZÁGOS LUTHER-ÜNNEPSÉGEK

Október 31-én délután ünnepélyesen leplezték le Lux Eleknek a Teológiai Akadémia kertjében elhelyezett Luther szobrát. A felavató igehirdetést dr. Káldy Zoltán püspök-elnök tartotta, a szobor történetét pedig dr. Fabiny Tibor dékán ismertette. A Deák téri templomban ugyanaznap este tartott országos Luther-emlékünnepélyen igét hirdetett dr. Káldy Zoltán püspök-elnök, az ünnepi előadást pedig dr. Nagy Gyula püspök tartotta. Az ünnepély keretében osztották ki a Luther év alkalmából kiírt kórusmű-pályázat díjait.

ORSZÁGOS REFORMÁCIÓI EMLÉKÜNNEPÉLY

A Magyarországi Egyházak Ökuménikus Tanácsának rendezésében október 30-án a Budapest–Gorkij fasori református templomban volt az országos reformációi emlékünnepély, amelyen az igehirdetés szolgálatát dr. Kocsis Elemér református teológiai tanár, az ünnepi előadást pedig Keveházi László evangélikus esperes tartotta.

EGYHÁZMEGYEI KÖZGYŰLÉSEK

A három évenként sorra kerülő egyházmegyei közgyűléseket szeptember és október hónap folyamán tartották meg egyházmegyéink. Több egyházmegyében a mandátumok lejárása miatt sor került az esperesek és egyházmegyei felügyelők újra választására, illetve tisztségükben való megerősítésre.

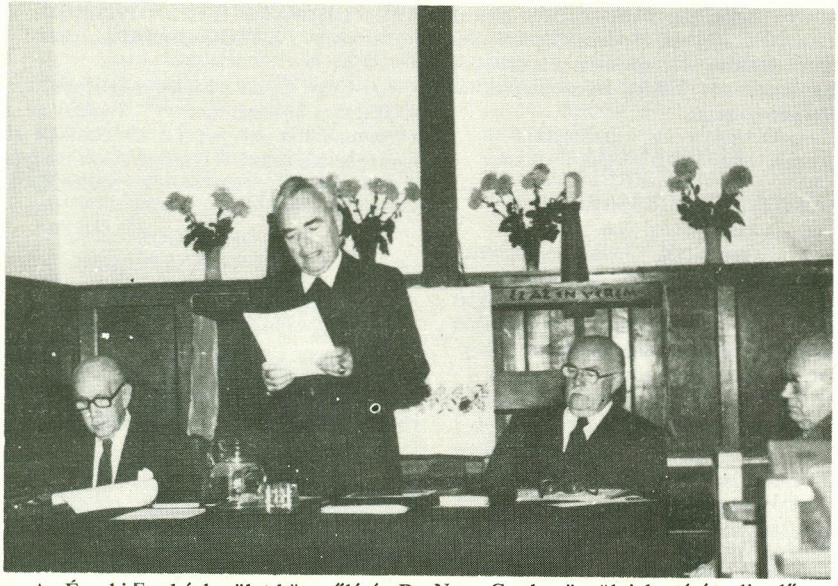

Az Északi Egyházkerület közgyűlésén Dr. Nagy Gyula püspök jelentését adja elő

EGYHÁZKERÜLETI KÖZGYŰLÉSEK

Az északi egyházkerület október 18-án, a déli egyházkerület pedig október 19-én tartotta a háromévenként sorra kerülő közgyűlését. A déli egyházkerület közgyűlése lelkészi főjegyzővé (püspökhelyettessé) választotta Sólyom Károly paksi lelkészt, a tolna–baranyai egyházmegye esperesét.

SZLOVÁK VENDÉGEK BUDAPESTEN

Október 26-án és 27-én egyházunk vendége volt dr. Ján Michalko, a Szlovák Evangélikus Egyház vezető püspöke és dr. Karol Gábris, a pozsonyi Teológiai Fakultás dékánja. Szlovák vendégeink részt vettek a magyar előkészítő bizottság teológiai albizottságának ülésén és megtárgyalták, hogyan kapcsolódhatnak be a szlovák evangélikus teológusok a Lutheránus Világszövetség nagygyűlési tanulmányi anyagának munkájába.

HUSZONÖT ÉVES A KERESZTYÉN BÉKEKONFERENCIA

Prágában ünnepségek keretében emlékeztek meg arról, hogy huszonöt évvel ezelőtt alakult meg a Keresztyén Békekonferencia. Az ünnepségeken dr. Káldy Zoltán püspök-elnök megbízásából egyházunkat dr. Ottlyk Ernő ny. püspök, ökumenikus főtitkár képviselte.

DR. GÖRÖG TIBOR KITÜNTETÉSE

Pimen pátriarka, az Orosz Ortodox Egyház vezetője október 21-én a Szent Vlagyimir érdemrenddel tüntette ki dr. Görög Tibor evangélikus lelkészt, a Keresztyén Békekonferencia prágai irodájának igazgatóját.

DEDINSZKY GYULA KITÜNTETÉSE

A múzeumi hónap alkalmából id. Dedinszky Gyula ny. evangélikus lelkész magyar és szlovák nyelvű tanulmányaiért „miniszteri dicséretben" részesült.

PROTESTÁNS–MARXISTA DIALÓGUS SOPRONBAN

A protestáns–marxista dialógus október 24–25-én tartotta második konzultációját Sopronban. A konzultáció témája Luther keresztyén és marxista értékelése volt. Egyházunk részéről a konzultáción dr. Káldy Zoltán püspök-elnök, dr. Nagy Gyula püspök, dr. Prőhle Károly és dr. Fabiny Tibor teológiai tanárok vettek részt.

LUTHER KIÁLLÍTÁS SOPRONBAN ÉS KŐSZEGEN

A soproni és a kőszegi gyülekezet Luther Márton születésének 500 éves évfordulója alkalmából kiállítást rendezett. A kiállításon a gyülekezetek tulajdonában levő Luther művek szerepeltek.

MAGYAR RÉSZVÉTEL KÜLFÖLDI LUTHER ÜNNEPSÉGEKEN

A Német Demokratikus Köztársaság evangélikus egyházainak a Luther évet lezáró Luther ünnepségein dr. Káldy Zoltán püspök-elnök, a Német Szövetségi Köztársaságban pedig a wormsi záró ünnepségen dr. Prőhle Károly teológiai tanár képviselte egyházunkat.

DR. KÁLDY ZOLTÁN 25 ÉVES PÜSPÖKI JUBILEUMA

Dr. Káldy Zoltán püspök-elnököt 25 éves püspöki jubileuma alkalmából november 4-én, az országos közgyűlésen köszöntötte egyházunk népe. Magyarországi Evangélikus Egyházunk nevében dr. Nagy Gyula püspök mondott üdvözlő szavakat. Az Állami Egyházügyi Hivatal részéről Miklós Imre államtitkár, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa részéről dr. Bartha Tibor református püspök, a Teológiai Akadémia részéről dr. Fabiny Tibor dékán, a gyülekezetek és lelkészek nevében pedig Sólyom Károly esperes köszöntötte a jubiláló püspököt.

MEGBESZÉLÉSEK AZ LVSZ IFJÚSÁGI GYŰLÉSÉRŐL

November 13. és 16. között látogatást tett Budapesten Alf Idland, a Lutheránus Világszövetség ifjúsági irodájának vezetője és Joan Löfgren, az ifjúsági gyűlés koordinátora. Vendégeink részt vettek az ifjúsági gyűlést előkészítő magyar bizottság ülésén.

MEGBESZÉLÉSEK A TESTVÉRGYÜLEKEZETEKRŐL

Dr. Koren Emil budavári esperes november 7. és 30. között Finnországban járt és megbeszéléseket folytatott a finn–magyar testvérgyülekezetek további közös munkájáról és a testvérkapcsolatok fejlesztéséről.

SZOVJET VÁLASZ AZ LVSZ TISZTSÉGVISELŐINEK LEVELÉRE

Jurij Andropov, a Szovjetunió Kommunista Pártjának főtitkára, a Legfelsőbb Tanács Elnökségének elnöke válaszolt a Lutheránus Világszövetség tisztségviselőinek a szovjet és amerikai vezetőkhöz intézett levelére. A válaszlevél arról szól, hogy a Szovjetunió nagyra értékeli az egyházaknak a békéért és a népek közötti megbékélésért folytatott fáradozását, s ígéri, hogy a Szovjetunió rugalmasságot és építő hozzáállást kíván tanúsítani a genfi tárgyalásokon.

MEGNYÍLT AZ LVSZ VILÁGGYŰLÉSÉNEK BUDAPESTI IRODÁJA

A Lutheránus Világszövetség nagygyűlésének előkészítő irodája Budapesten a Deák téri parókia épületében megkezdte működését. Az iroda vezetője Reuss András külügyi titkár, munkatársa Jákó Piroska titkárnő.

BÁRÁNY GYULA ESPERES KITÜNTETÉSE

Bárány Gyula győri lelkész, a győr-soproni egyházmegye esperese a Magyar Népköztársaság Munkaérdemrendje ezüst fokozatában részesült.

HERMANN PITTERS VENDÉGELŐADÁSA

Dr. Hermann Pitters professzor a romániai szász evangélikus egyház teológiájának tanára (Nagyszeben) november 17–18-án az Evangélikus Teológiai Akadémián vendégelőadást tartott Luther és az erdélyi evangélikusság kapcsolatairól.

DR. RÉDEY PÁL 60 ÉVES

November 24-én dr. Káldy Zoltán püspök-elnök az Evangélikus Élet rovatvezetőinek ülésén köszöntötte a 60 éves dr. Rédey Pál budapest–ferencvárosi lelkészt, az Evangélikus Élet munkatársát. Az Állami Egyházügyi Hivatalban Bai László főosztályvezető üdvözölte a jubilánst.

DEDINSZKY TAMÁS KITÜNTETÉSE

Dedinszky Tamás bajai lelkésznek, a Hazafias Népfront bajai Városi Bizottsága az „Érdemes Társadalmi Munkás" kitüntető jelvényt adományozta.

ÚJ EVANGÉLIKUS PÜSPÖK JUGOSZLÁVIÁBAN

A jugoszláviai Szlovák Evangélikus Egyházban dr. Juro Struharik utódaként Petrovič Andrej Beredit választották püspökké.

KIS KÁTÉ A SZOVJETUNIÓ NÉMET GYÜLEKEZETEINEK

A Lutheránus Világszövetség újból lehetőséget kapott arra, hogy a Szovjetunióban élő német nyelvű független gyülekezeteknek Bibliákat és énekeskönyveket küldjön. Ez alkalommal első ízben küldte el Luther Kis Kátéját kétezer, és az istentiszteleti rendet ötszáz példányban.

A MAGYAR KATOLIKUS PÜSPÖKI KAR NYILATKOZATA

Luther Márton születésének 500 éves évfordulója alkalmából a Magyar Katolikus Püspöki Kar nyilatkozatot adott ki, amelyben kifejezi, hogy együttérzéssel kíván részt venni a világ evangélikusainak és a Magyarországi Evangélikus Egyháznak ünneplésében a Luther évforduló alkalmából.

LUTHER KIÁLLÍTÁS A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

December 6-án Luther kiállítás nyílt a Szépművészeti Múzeum Márvány termében. A kiállítást, amelyet március közepéig látogathatott a közönség, dr. Kosáry Domokos professzor, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja nyitotta meg.

EGYHÁZKÖZI BÉKEBIZOTTSÁG ALAKULT

December 7-én megalakult az Országos Béketanács Egyházközi Békebizottsága, amelynek tagjai a magyarországi protes-

Az Egyházközi Békebizottság megalakulása a Puskin utcában

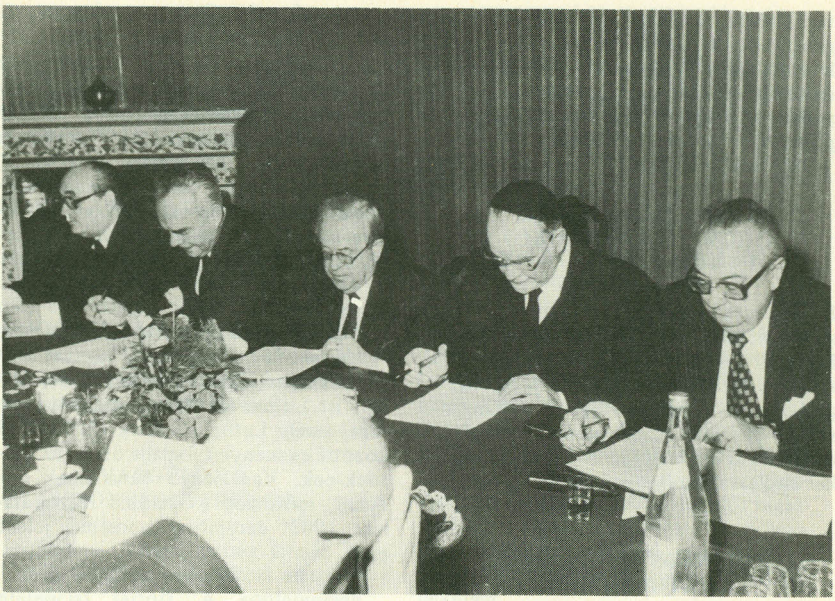

táns és ortodox egyházak, valamint a Magyarországi Izraeliták Országos Képviselete. A bizottság elnöke dr. Bartha Tibor református püspök, a hat alelnök egyike pedig dr. Káldy Zoltán evangélikus püspök-elnök.

A PÁPA LÁTOGATÁSA A RÓMAI EVANGÉLIKUS TEMPLOMBAN

II. János Pál pápa december 11-én látogatást tett a római német nyelvű evangélikus gyülekezetben és német nyelven köszöntötte a gyülekezetet. A pápa látogatása az evangélikus sajtó visszahangja szerint „új jele az ökuménikus közeledésnek", de nem csökkentette a bennünket elválasztó különbségeket.

TUDOMÁNYOS KONFERENCIA LUTHERRŐL

A Luther Emlékbizottság december 15-én egész napos tudományos konferenciát rendezett Luther Mártonról a Magyar Tudományos Akadémia kongresszusi termében. A konferenciának kettős témája volt: 1. Luther teológiája ökuménikus megközelítésben. 2. Reformáció–művelődés–művészet. Az első témáról a különböző egyházak teológusai, a másodikról pedig világi történészek tartottak előadást.

NAGYKÖVETI LÁTOGATÁS

Karl-Heinz Lugenheim, a Német Demokratikus Köztársaság újonnan kinevezett budapesti nagykövete december 22-én meglátogatta dr. Nagy Gyula püspököt. Látogatása során méltatta az NDK-beli Luther ünnepségeket és meghallgatta a püspök tájékoztatását a Lutheránus Világszövetség nagygyűlésének előkészületeiről.

KÁLDY PÜSPÖK CIKKE A MAGYAR NEMZETBEN

Dr. Káldy Zoltán egyházunk püspök-elnöke tollából cikket közölt a Magyar Nemzet karácsonyi száma. A cikkben a püspök-elnök „Az életért, a békéért, az igazságosságért" címen az egész emberiséget érintő kérdéseket elemezte és ismertette az egyházaknak az emberiségért végzett szolgálatát.

DRÁMA LUTHER MÁRTONRÓL

Garai Gábor költő és író két részes drámát írt Luther Mártonról. A dráma szövege, amely Luther életének 1520–1525 közötti eseményeit foglalja össze, az Életünk-nek, Vas Megye Tanácsának irodalmi, művészeti és kritikai folyóiratának 1983. decemberi számában jelent meg.

1984

ÚJÉVI KÖSZÖNTÉSEK EGYHÁZUNKBAN

Újév napján a pesti gyülekezetek nevében Szirmai Zoltán espereshelyettes köszöntötte dr. Káldy Zoltán püspök-elnököt, január 20-án pedig az országos egyház nevében dr. Nagy Gyula püspök mondott köszöntőt. Dr. Káldy Zoltán püspök-elnök pedig ismertette a pesti gyülekezetek, illetve országos egyházunk ezévi feladatait.

ÚJ ELNÖKHELYETTESEK AZ ÁLLAMI EGYHÁZÜGYI HIVATALBAN

A Minisztertanács 1984. január 1-i hatállyal Sarkadi Nagy Barnát és Bugár Pétert az Állami Egyházügyi Hivatal Elnökhelyetteseivé nevezte ki.

KARI KÁROLY KÖSZÖNTÉSE

Kari Károlyt, az északi egyházkerület felügyelő-helyettesét január 2-án köszöntötték az északi egyházkerület püspöki hivatalában 90. születésnapja alkalmából.

VILÁGI LAPOK EGYHÁZUNKRÓL

A Somogyi Néplap „A diakónia útján" címen interjút közölt dr. Káldy Zoltán püspök-elnökkel, a Világosság című folyóirat januári száma pedig közölte a Luther Márton születésének 500 éves évfordulóján Sopronban megtartott tudományos konferencia előadásait.

EVANGÉLIKUS ASSZONYKONFERENCIA

A Lutheránus Világszövetség január 2-től 10-ig Genfben nemzetközi asszonykonferenciát tartott. A konferencián egyházunkat Keveháziné Czégényi Klára pilisi lelkész képviselte.

VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGI ÜLÉS

A Lutheránus Világszövetség Dar-es-Salaamban választott végrehajtó bizottsága január 10. és 21. között tartotta utolsó ülését Genfben. Az ülésen magyar részről dr. Káldy Zoltán püspök-elnök és Reuss András külügyi titkár vett részt.

ÖKUMÉNIKUS IMAHÉT

Gyülekezeteink január 15. és 22. között tartották meg a szokásos ökuménikus imahetet az Ökuménikus Tanácsba tömörült tagegyházakkal közösen. Az imahét témája „Az Úr Jézus keresztje és a hivők egysége" volt.

BAJORORSZÁGI TANULMÁNYÚT

A Bajor Diakóniai Egyesület meghívására dr. Karner Ágoston országos főtitkár január 9-től február 26-ig a Német Szövetségi Köztársaságban tanulmányúton vett részt és az ottani diakóniai intézmények munkáját tanulmányozta.

TÁVIRAT A STOCKHOLMI KONFERENCIÁHOZ

A Lutheránus Világszövetség Végrehajtó Bizottsága táviratot küldött a stockholmi európai biztonsági, bizalomépítő és leszerelési konferencia résztvevőihez. A távirat hangsúlyozza, hogy a Lutheránus Világszövetség tagegyházait mély fájdalom tölti el a fegyverkezési hajsza felelevenedése miatt. Az LVSZ vezetői biztosították a konferenciát, hogy az evangélikus egyházak mindent megtesznek a népek közötti bizalom megteremtése érdekében.

REGIONÁLIS KONZULTÁCIÓK

A Lutheránus Világszövetség tagegyházai kontinensenként tartották meg előzetes konzultációikat a budapesti nagygyűlés előkészítésére. A latin-amerikai evangélikus egyházak küldöttei Porto Allegrében, az ázsiai evangélikus egyházak küldöttei pedig Indonéziában Samosir szigetén gyülekeztek össze a nagygyűléssel kapcsolatos teendők megbeszélésére.

KONZULTÁCIÓ A MISSZIÓRÓL ÉS AZ EVANGELIZÁCIÓRÓL

A Lutheránus Világszövetség egyik munkacsoportja Genfben január 25. és február 2. között megbeszélést tartott a misszióról és az evangelizációról. Az ülésen részt vett dr. Hefenscher Károly Budapest–Deák téri igazgató lelkész.

Ting kínai püspök Magyarországon. Hafenscher Károly lelkész tolmácsolja

IGAZGATÓHELYETTES A TEOLÓGUS OTTHONBAN

Szabóné Mátrai Mariannát az Országos Presbitérium a Teológus Otthon igazgatóhelyettesévé választotta. Ünnepélyes beiktatása dr. Káldy Zoltán püspökelnök szolgálatával február 4-én volt.

SZEMÉLYI VÁLTOZÁSOK A TEOLÓGIAI AKADÉMIÁN

Dr. Groó Gyula, a Teológiai Akadémia gyakorlati professzora február 1-én nyugalomba vonult. Az Országos Presbitérium január 25-én tartott ülésén a gyakorlati tanszék professzorává dr. Nagy István tatai lelkészt, a fejér–komáromi egyházmegye esperesét választotta meg. Az Országos Presbitérium ugyanezen ülésén dr. Hefenscher Károly Budapest, Deák téri igazgató lelkészt tiszteletbeli teológiai tanári címmel tüntette ki és reá bizta a Teológiai Akadémián a homiletika tanítását. Dr. Nagy István ünnepélyes beiktatása május 25-én volt.

DR. GROÓ GYULA KITÜNTETÉSE

Az Elnöki Tanács dr. Groó Gyula professzort nyugalomba vonulása alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki.

ÚJ TISZTELETBELI TEOLÓGIAI DOKTOROK

A Teológiai Akadémia tiszteletbeli doktori címmel tüntette ki Szabó József ny. püspököt és Weltler Jenő karnagyot, a Deák téri gyülekezet orgonistáját és kántorát. A tiszteletbeli doktori okleveleket ünnepélyes keretek között adták át Győrben, illetve az Országos Egyház Üllői úti székházában.

DIASOROZAT EGYHÁZUNKRÓL

Az Európai Kisebbségi Evangélikus Egyházak Kommunikációs Bizottsága tagegyházainak életéről a Lutheránus Világszövetség Információs Irodája számára dokumentum-gyűjtemény készül. Az egyházunkról szóló diasorozat elkészítésére Lehel László dunaharaszti lelkész kapott megbízást.

KOŠTIAL PÜSPÖK TISZTELETBELI DOKTORI CÍMET KAPOTT

A Szlovák Evangélikus Egyház Teológiai Fakultása tiszteletbeli doktori címmel tüntette ki Rudolf Koštial zólyomi lelkészt, a nyugati egyházkerület püspökét.

EVANGÉLIKUS LELKÉSZ A TELEVÍZIÓBAN

A Magyar Televízió „Memento mori" címen több részes sorozatot sugárzott a halál kérdéséről. A sorozat megbeszélésein részt vett Ribár János szegedi evangélikus lelkész.

KÁLDY PÜSPÖK KITÜNTETÉSE

A főváros felszabadulásának 39. évfordulója alkalmából dr. Káldy Zoltán püspök-elnök a főváros fejlődése érdekében, valamint a békemozgalomban kifejtett magas színvonalú tevékenységéért a Pro Urbe Budapest kitüntetésben részesült.

DR. NAGY GYULA A GYŐR-SOPRONI TANÁCSNÁL

Dr. Nagy Gyula, az északi egyházkerület püspöke Bárány Gyula esperes kíséretében részt vett a Győr-Sopron Megyei Tanács újévi fogadásán.

AZ LVSZ FŐTITKÁRHELYETTESE BUDAPESTEN

Február 9. és 12. között Budapesten tartózkodott és a nagygyűlés előkészületeiről megbeszéléseket folytatott dr. Anza A. Lema, a Lutheránus Világszövetség főtitkárhelyettese.

KONFERENCIA A KERESZTYÉN ETIKÁRÓL

A Lutheránus Világszövetség Tanulmányi Osztálya február 14. és 17. között az ausztriai Purkersdorfban konferenciát rendezett a keresztyén etikáról és a tulajdonról. A konferencián egyházunkat dr. Muntag Andor teológiai tanár képviselte.

EGYHÁZI VEZETŐK A HAZAFIAS NÉPFRONTNÁL

Február 3-án a Hazafias Népfront megbeszélésre hívta meg az egyházak vezetőit. A megbeszélésen arról volt szó, hogyan tudnak segíteni a különböző egyházak népünk és az emberiség égető kérdéseinek megoldásában.

VIRÁGH GYULA ESPERES NYUGDÍJBAN

Virágh Gyulát a pesti egyházmegye esperesét nyugalomba vonulása alkalmából fogadta az Állami Egyházi Hivatalban Bai László főosztályvezető és köszönetét fejezte ki Virágh Gyula több évtizedes szolgálatáért. A fogadáson jelen volt dr. Káldy Zoltán püspök-elnök.

FŐTITKÁRJELÖLŐ BIZOTTSÁG

Az Egyházak Világtanácsa 27 tagú Végrehajtó Bizottsága február 19. és 28. között Genfben ülésezett. Az ülés megválasztott egy bizottságot és megbízta dr. Philip Potter főtitkár utódának kijelölésével. A jelölő bizottság tagjainak sorába választották dr. Nagy Gyula püspököt.

LVSZ–VATIKÁNI DIALÓGUS

A Lutheránus Világszövetség és a Vatikán közös munkabizottsága február 27. és március 2. között tartotta utolsó ülését Rómában. Az ülésen a bizottság tagjaként részt vett dr. Hafenscher Károly Budapest–Deák téri igazgató lelkész.

NAGY GYULA PÜSPÖK A SZABADEGYHÁZAKNÁL

Dr. Nagy Gyula, az északi egyházkerület püspöke február 10-én hivatalos látoga-

A teológus ifjúság énakkara

tást tett a Magyarországi Szabadegyházak Tanácsánál és megbeszélést folytatott az egyházak mai ökuménikus szolgálatáról.

FELHÍVÁS GYERMEKRAJZ PÁLYÁZATRA

A Lutheránus Világszövetség nagygyűlésének magyar előkészítő bizottsága felhívta gyülekezeteink gyermekeit, hogy a nagygyűlés bibliai textusaihoz készítsenek rajzokat, amelyek közül a legsikerültebbeket ki fogják állítani a nagygyűlésen.

WELTLER JENŐ KITÜNTETÉSE

Dr. Köpeczi Béla művelődésügyi miniszter dr. Weltler Jenőnek, a Budapest, Deák téri gyülekezet karnagyának 75. születésnapja alkalmából a „Kiváló munkáért" kitüntetést adományozta.

KONFERENCIA A KERESZTSÉGRŐL

A Leuenbergi Konkordia egyik tanulmányi csoportja február 26. és 29. között az ausztriai Gallneukirchenben konferenciát tartott a keresztség kérdéseiről. A konferencián egyházunkat dr. Selmeczi János, a Teológus Otthon igazgatója képviselte.

AZ LVSZ IFJÚSÁGI GYŰLÉS ELŐKÉSZÍTÉSE

A Lutheránus Világszövetség budapesti ifjúsági gyűlését előkészítő bizottság

Weltler Jenő a Lutheránia karnagya a Teológiai Akadémia díszdoktora

március 1. és 8. között Berlinben ülésezett. Az ülésen részt vett Reuss András külügyi titkár és Fabiny Tamás siófoki segédlelkész.

SAJTÓTÁJÉKOZTATÓ A NAGYGYŰLÉSRŐL

Dr. Káldy Zoltán püspök-elnök március 1-én a Magyar Ujságírók Országos Szövetségének székházában egyházi és világi újságírók számára sajtótájékoztatót tartott a Lutheránus Világszövetség nagygyűléséről.

ÁLLAMI ÉS EGYHÁZI VEZETŐK TALÁLKOZÓJA SZEGEDEN

A Csongrád Megyei Tanács meghívására március 22-én Szegeden egyházi és állami vezetők megbeszélésére került sor. Egyházunk képviseletében dr. Káldy Zoltán püspök-elnök és Fodor Ottmár esperes vett részt a megbeszélésen. A találkozón az egyházak és a tanácsi szervek szorosabb együtt munkálkodásának kérdéseit beszélték meg.

KÁLDY PÜSPÖK 65 ÉVES

Március 29-én bensőséges ünnepség keretében köszöntötte egyházunk vezetősége dr. Káldy Zoltán püspök-elnököt 65. születésnapja alkalmából. A köszöntő szavakat dr. Nagy Gyula püspök mondta.

FELELŐSSÉGGEL A HAZÁÉRT ÉS AZ EMBERISÉGÉRT

Az Országos Béketanács Egyházközi Békebizottsága és a Katolikus Bizottsága március 29-én a parlament kongresszusi

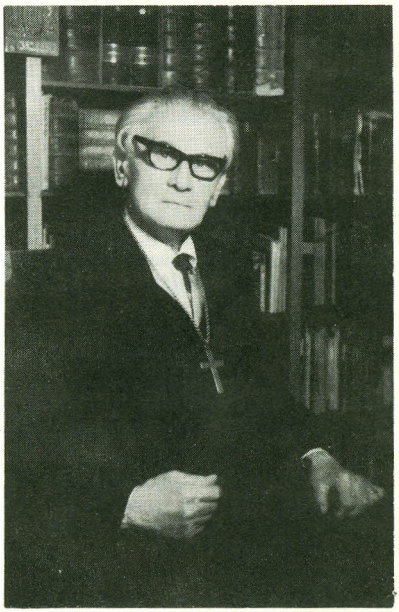

Szabó József ny. püspök a Teológiai Akadémia díszdoktora

termében 500 lelkész részvételével a fenti címen békegyűlést rendezett. A gyűlésen többek között dr. Káldy Zoltán püspök-elnök előadást tartott, Szabóné Mátrai Marianna, a Teológus Otthon igazgatóhelyettese pedig felszólalt.

MEZŐSI GYÖRGY 60 ÉVES

Mezősi György csepeli lelkészt, az Evangélikus Élet szerkesztőjét március 31-én fogadta és köszöntötte Bai László, az Állami Egyházügyi Hivatal főosztályvezetője. A köszöntésen jelen volt dr. Káldy Zoltán püspök-elnök.

SZIRMAI ZOLTÁN AZ ÚJ PESTI ESPERES

A Pesti Egyházmegye Szirmai Zoltán fasori lelkészt választotta esperesévé. Ünnepélyes beiktatása március 31-én volt dr. Káldy Zoltán püspök-elnök szolgálatával. Ugyanekkor erősítették meg az újra választott Husz Róbertet egyházmegyei felügyelői tisztségében.

VENDÉGEK A NAGYGYŰLÉSSEL KAPCSOLATBAN

A Lutheránus Világszövetség nagygyűlésének előkészítése céljából március hónap folyamán vendégünk volt Anza A. Lema LVSZ főtitkárhelyettes, Eva von Herzberg, a tanulmányi osztály női referense, Charls Day, LVSZ tanácsadó, a világgyűlés technikai referense, Alf Idland norvég lelkész és Joan Löfgren, az LVSZ ifjúsági titkárságának munkatársa.

NYÍLT NAPOK A TEOLÓGIAI AKADÉMIÁN

A Teológiai Akadémián április 2-án és 3-án a teológia iránt érdeklődő diákok részére nyilt napokat tartottak. Mintegy hetven érdeklődő vett részt a Teológiai Akadémia előadásain és kétnapi munkájában.

KONZULTÁCIÓ AZ EGYHÁZI INFORMÁCIÓRÓL

Az Európai Ökuménikus Információs Munkaközösség április 2–5 között tartotta ülését Herrnhutban. Az ülésen egyházunk képviseletében dr. Nagy István teológiai tanár és Mezősi György az Evangélikus Élet szerkesztője vett részt.

ÖKUMÉNIKUS BÉKESZEMINÁRIUM

A különböző egyházak teológusaiból alakult Ökuménikus Békeszeminárium elhatározta, hogy következő ülését szeptember 17. és 22. között Budapesten fogja tartani.

BÉL MÁTYÁS EMLÉKÜLÉS

A Magyar Tudományos Akadémia április 6-án tudományos emlékülést rendezett Bél Mátyás születésének 300. évfordulója alkalmából. Az ülésen dr. Fabiny Tibor dékán Bél Mátyás és az egyháztörténet címen tartott előadást.

TV-MŰSOR AZ ÁLLAM ÉS AZ EGYHÁZ VISZONYÁRÓL

A Hatvanhat című műsorsorozat április 26-i adásában az egyházak és az állam viszonyáról volt szó. A műsor vendége volt Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke. A műsorban elhangzottakat dr. Káldy Zoltán püspök-elnök az Evangélikus Élet június 17-i számában értékelte ki.

VENDÉGSZOLGÁLAT POZSONYBAN

A Szlovák Evangélikus Egyház Teológiai Fakultásának meghívására dr. Fabiny Tibor dékán április 3–5 között vendégelőadásokat tartott Pozsonyban.

MUNCZ FRIGYES 65 ÉVES

Muncz Frigyest, a Budai Szeretetotthonok igazgatóját április 5-én köszöntötték 65. születésnapja alkalmából a Budai Szeretetotthonok igazgató tanácsa és dolgozói. A meghitt ünnepségen részt vett dr. E. Petzold, az NDK-beli evangélikus egyházak diakóniai munkájának igazgatója is.

SZAKÁL ÁRPÁD KITÜNTETÉSE

Szakál Árpád kemeneshőgyészi lelkész hazánk felszabadulásának 39. évfordulóján a Hazafias Népfront Pápai Járási Bizottságától az „Érdemes Társadalmi Munkás" kitüntetést kapta.

MIKLÓS IMRE LÁTOGATÁSA GENFBEN

Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke április 10–12 között hivatalos látogatást tett Genfben a nemzetközi egyházi szervezetek központjában. Az államtitkárt genfi útjára elkísérte dr. Nagy Gyula püspök. Az államtitkár a nemzetközi egyházi szervezetek vezetőivel folytatott megbeszéléseket, a Lutheránus Világszövetség vezetőivel megtárgyalta a budapesti nagygyűléssel kapcsolatban felmerült problémákat.

NAGYKÖVETEK LÁTOGATÁSA KÁLDY PÜSPÖKNÉL

Április 5-én Karl-Heinz Lugenheim, a Német Demokratikus Köztársaság budapesti nagykövete, április 12-én pedig Nikolas Salgo, az Amerikai Egyesült Államok budapesti nagykövete látogatta meg dr. Káldy Zoltán püspök-elnököt. Mindkét nagykövettel a Lutheránus Világszövetség nagygyűléséről folytattak eszmecserét.

VEÖREÖS IMRE 70 ÉVES

Veöreös Imre kőbányai lelkész, a Diakónia című folyóirat szerkesztője április 16-án töltötte be 70. életévét. Ebből az alkalomból fogadta őt Bai László, az Állami Egyházügyi Hivatal főosztályvezetője. A köszöntésen jelen volt dr. Káldy Zoltán püspök-elnök.

NYITOTT UTAK

címen dokumentumfilmet készített Kis József Kossuth-díjas filmrendező a hazai egyházak életéről. A filmen megszólaltak az egyházak vezetői és képeket láthattunk a különböző egyházak ünnepeiről és hétköznapjairól. A filmet a Honvéd moziban április 19-én mutatták be. A fővárosi bemutató után sor került a vidéki bemutatókra is.

TELEVÍZIÓS FILM SZTEHLO GÁBORRÓL

A Magyar Televízió április 20-án dokumentum filmet vetített Sztehlo Gábor evangélikus lelkésznek a második világháború utolsó szakaszában végzett gyermekmentő munkájáról.

Dr. Cserháti Sándor a Teológiai Akadémia új tanára székfoglalót tart

DR. CARL MAU FŐTITKÁR BUDAPESTEN

A Lutheránus Világszövetség főtitkára, dr. Carl Mau és munkatársa dr. Sam Dahlgren Európa-titkár április 30. és május 3. között Budapesten tartózkodtak. Megbeszélést folytattak egyházunk vezetőivel a nagygyűlés előkészületeiről, nyolcvan budapesti és környékbeli lelkésznek tájékoztatást adtak, és a Magyar Újságírók Országos Szövetségének székházában sajtótájékoztatót tartottak a nagygyűlésről.

EMLÉK-ISTENTISZTELET

A magyarországi zsidóság deportálásának 40 éves évfordulója alkalmából a Magyar Izraeliták Országos Képviselete a Kozma utcai temetőben gyászistentiszteletet tartott. A gyászistentiszteleten felszólalt dr. Káldy Zoltán püspök-elnök.

NAGY GYULA PÜSPÖK HOLLANDIÁBAN

Május közepén a hollandiai Amersfoortban tanácskozott az Egyházak Világtanácsa főtitkárjelölő bizottsága. A bizottság ülésén részt vett dr. Nagy Gyula püspök.

IFJÚSÁGI VEZETŐK KONFERENCIÁJA

A Német Demokratikus Köztársaság evangélikus ifjúsági szervezete Hirschluchban május 25. és 30. között ifjúsági vezetők részére konferenciát rendezett. A konferencián egyházunk részéről Nagy László celldömölki segédlelkész vett részt.

SZTEHLÓ GÁBOR SÍRJÁNAK KOSZORÚZÁSA

Sztehlo Gábor lelkésznek és feleségének hamvait hazahozták Svájcból és a farkasréti temetőben helyezték el. A gyermekmentő sírját barátai és ismerősei május 27-én megkoszorúzták. Dr. Koren Emil esperes mondott beszédet. A koszorúzási ünnepségen részt vett dr. Káldy Zoltán egyházunk püspök-elnöke.

ORSZÁGOS ESPERESI ÉRTEKEZLET

Május 27-én Országos Esperesi Értekezlet volt, amellyel a nagygyűléssel kapcsolatban már a részletkérdéseket tárgyalták meg az esperesek.

LELKÉSZEK NEMZETKÖZI KONFERENCIÁKON

Május hónapban igen sok nemzetközi konferencián vettek részt lelkészeink. Dr. Nagy Gyula püspök Dieter Knall püspök meghívására Bécsbe látogatott, Gáncs Péter nagytarcsai lelkész a Lutheránus Világszövetség Világszolgálati Bizottságának ülésén Divonban (Svájc), Szentpétery Péter a Külügyi Szolgálat előadója a Lutheránus Világszövetség Együttműködési Bizottsága neuendettelsaui ülésén (NSZK), Blázy Lajos, a Diakóniai Osztály ügyvivő lelkésze, Muncz Frigyes, a Budai Szeretetotthonok igazgatója és dr. Faragó Sándor, a Budai Szeretetotthonok gyermekorvosa Béthelben (NSZK) egy tanulmányúton, Szabóné Mátrai Marianna, a Teológus Otthon igazgatóhelyettese Lendorfban (Ausztria), az Egyházak Világtanácsa által rendezett nevelési konferencián, dr. Groó Gyula ny. teológiai tanár a Lutheránus Világszövetség Tanulmányi Osztályának konferenciáján Liebfrauenbergben (NSZK), Szirmai Zoltán esperes Zeist-ben (Hollandia) az európai egyetemi-főiskolai lelkészek konferenciáján vett részt.

ÖKUMÉNIKUS TANULMÁNYI HÉT

A Bajorországi Evangélikus Egyház május 21. és 30. között ökuménikus tanulmányi hetet rendezett lelkészek és egyházi munkások számára Josestal-Schlierseeben (NSZK). A tanulmányi héten Roszik Mihály alberti lelkész és felesége vett részt.

ÖTVENÉVES A BARMENI NYILATKOZAT

A németországi Hitvalló Egyház zsinatát 1934. május 29–31. között tartották Barmenben. Itt fogadták el a Barmeni Nyilatkozatot a fasiszta ideológiát valló „Német Keresztyénekkel" szemben. Az évforduló alkalmából az NSZK evangélikus egyházai május 27. és június 2. között emlékünnepségeket rendeztek. Egyházunkat dr. Prőhle Károly teológiai tanár, tanulmányi főigazgató képviselte. Ugyanitt június 1. és 3. között az egyházak diákszervezete „Barmen 1984" címmel kongresszust rendezett. Ezen a kongresszuson egyházunk képviseletében Lehel László dunaharaszti lelkész vett részt.

INTENZÍV NYELVTANFOLYAM LELKÉSZEKNEK

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem nyelvi tanszéke az idén is intenzív német és angol nyelvi tanfolyamot rendezett lelkészeinknek. A tanfolyamon, amely május 21-től június 29-ig tartott harminc lelkész, illetve teológiai hallgató vett részt.

REUSS ANDRÁS A TEOLÓGIA DOKTORA

Reuss András külügyi titkár a Teológiai Akadémián újszövetségi teológiából doktori szigorlatot tett. „Pál apostol etikája a modern újszövetségi kutatásban" című

doktori értekezését sikeresen megvédte. A Teológiai Akadémia tanári kara június 6-i ünnepi ülésén summa cum laude minősítéssel doktorrá avatta.

TANÉVZÁRÓ A TEOLÓGIAI AKADÉMIÁN

Teológiai Akadémiánk június 6-án tartotta tanévzáró ünnepélyét. Az igehirdetés szolgálatát dr. Nagy Gyula püspök végezte. Dr. Fabiny Tibor dékáni jelentésében részletesen ismertette az elmúlt tanév eseményeit. A záró szigorlaton a nyolc evangélikus végzős hallgató mellett két szabadegyházi hallgató is végbizonyítványt szerzett.

NYOMDÁBA KERÜLT A VILÁGGYŰLÉS MAGYAR TEOLÓGIAI IRATA

Két évig tartó kitartó munkával elkészítette a magyar előkészítő bizottság teológiai albizottsága az LVSZ nagygyűlés teológiai iratát. A munkában részt vettek a szlovák testvéregyház teológusai is. A tanulmányi irat végleges megszövegezését dr. Nagy Gyula püspök végezte el. A tanulmányi irat magyar, német és angol nyelven jelenik meg. A dokumentum sajtó alá rendezését és kiadását a gyulai Kner Nyomda rövid határidőre vállalta.

ÚJ VEZETŐK A MAGYARORSZÁGI SZABADEGYHÁZAKNÁL

A Magyarországi Baptista Egyház közgyűlése Viczián János lelkészt, a Magyarországi Hetednapos Adventista Egyház pedig dr. Szigeti Jenőt, a Szabadegyházak Teológiai Intézetének dékánját választotta elnökévé.

Reuss András doktorrá avatása a Teológiai Akadémián

AJÁNDÉKOK A NAGYGYŰLÉS RÉSZTVEVŐINEK

Gyülekezeteink népművészeti terítők és abroszok hímzésével kívánnak meglepetést nyújtani és örömet szerezni a nagygyűlés résztvevőinek. Az ajándékok készítését Bachát Istvánné, a váci lelkész felesége, a népművészet kiváló ismerője szervezte meg. A mintegy ezer darab ajándék június elejére elkészült, és a váci parókián várja, hogy a nagygyűlés résztvevőinek életében elvégezze örömszerző szolgálatát.

TUDOMÁNYOS AKADÉMIAI ÜLÉS

A Magyar Tudományos Akadémia június 14-én „Magyarország 1944-ben" címen tudományos ülést tartott. Az ülésen elhangzott előadásokhoz hozzászólt dr. Káldy Zoltán püspök-elnök.

Összeállította:
Selmeczi János

Gyülekezeteink élete

Különös érzés arra gondolni, hogy mire naptárunk megjelenik, már „túl" leszünk a Lutheránus Világszövetség VII. budapesti nagygyűlésén. Most ugyanis, amikor ezt a szokásos összefoglalót készítem, abban – a magyar evangélikus egyház történelmének szokatlan, még soha nem volt időszakában élünk, hogy egy hónap múlva kezdődik a nagygyűlés nyitánya, a lutheránus fiatalok világgyűlése a budapesti Műszaki Egyetemen, s azzal szinte párhuzamosan ülésezik már – a Világszövetség végrehajtó bizottsága és 7 hét múlva gyülekezeteink tagjainak többezres részvételével a budapesti Sportcsarnokban az ünnepi nyitó istentisztelettel kezdetét veszi a világ evangélikusságának nagy testvéri találkozója.

Így ha gyülekezeteink életével kapcsolatban a pillanatnyi helyzetet jellemezni akarom, ezt csak egy mondattal lehet, s ez így hangzik: Készülünk a nagygyűlésre. A templomok és lelkészlakások körül szorgalmas kezek az utolsó simításokat végzik, hogy méltó körülmények között fogadjuk a világ négy tájáról hozzánk érkező testvéreinket. Vácott már csomagolják a gyülekezeteink szeretetét tanúsító ajándéknak szánt kézimunkákat. Templomaink kapujára, a lelkészi hivatalok falára felszegezik a nagygyűlés emblémáját ábrázoló plakátot. Fóton és sok gyülekezetünkben felemelik pálcájukat a karvezetők, hogy évszázados lutheri énekeink s modern egyházi kórusművek minél csiszoltabban csendüljenek fel majd a nagygyűlésen és a július 29.-i vendégfogadó istentiszteleteken énekkarosaink ajkán. Egymásután adom le a nyomdának az Evangélikus Életben megjelenő cikkeket, amelyek már pontos gyakorlati tanácsokat és útmutatásokat tartalmaznak a gyülekezetek részvételéről a nagygyűlésen, a vendégek szállításáról a gyülekezetekbe és vissza Budapestre stb. – Vasárnaponként az istentiszteleteken azokat az énekeket „énekelik össze" a nagygyűlésen résztvevő gyülekezeti tagok, amelyek sok nyelven, de egy szívvel csendülnek majd fel a megnyitó istentiszteleten több mint tízezer ember ajkán 1984. július 22-én a Budapesti Sportcsarnokban.

Majd az 1986. évi Evangélikus Naptár krónikásaira vár az a nagyon nehéz, de szép feladat, hogy megpróbálják összefoglalni a gyülekezetekben 1984. júliusától 1985. júniusáig történt eseményeket, amelyek javarésze közvetve vagy közvetlenül a Lutheránus Világszövetség budapesti VII. nagygyűléséhez kapcsolódott.

Most 1984. június közepénél tartunk. A beszámoló egy része 1983. nyaráig tekint vissza, amikor még gyülekezeteink életét nagymértékben határozta meg a Luther-év. Úgy látom jó iskola volt ez gyülekezeteink számára, hogy „lutheránus" hittel és öntudattal készüljenek fel magyarországi evangélikus egyházunk prófétai szolgálatot végző vezetőivel a szolgálatban összeforrva befogadni a világ különböző részein és különböző körülmények között a hit harcát vívó lutheránus család küldötteit először a szocialista társadalmi rendet építő világban.

Az ország neve, amelynek egész társadalma közösséget vállalt a vendéglátás szolgálatában: Magyarország. Történelmi kohójában egy nemzetté forrtak magyarok, németek, szlovákok, vendek. S köztük életükkel, vérükkel és hitükkel szolgálták lutheránusok is népünk javát, világunk előrehaladását és minden ember földi és mennyei boldogságát.

ABAÚJSZÁNTÓ

A 183 éves templom külső felújítását követő hálaünnepre eljöttek a patronáló Bács-Kiskun Egyházmegye küldöttei is. Az újraszentelés szolgálatát végző Szebik Imre esperes külön is kiemelte az ország észak-keleti sarkában szolgáló Tarjáni Gyula és Péter Jenő szórványlelkészek szolgálatát. Olyan területen szolgálnak, amelynek történelmi hátterén Kossuth Lajos neve és egyházához való hűsége ragyog.

BÉKÉSCSABA

Csak „leg"- ekkel lehet szólni az ország legnagyobb evangélikus templomának felújításáról, amelyet több évi munkával végeztek el Táborszky László lelkész-esperes irányításával. Magam is láttam a munka kezdetén íróasztalán az előkészítő és szervező munka kötetre terjedő dokumentációját. A szükséges anyagokat vagon számban kellett mérni, a faanyagot erdő méretben, a kivitelezőket vállalattá kellett szervezni. Dr. Káldy Zoltán püspök igehirdetése elején arról tett vallomást, hogy a templom szépségétől, de az azt betöltő emberek egyházhűségétől is csak megrendülten állhat meg a szolgálattevő a magasra helyezett szószéken.

A rendkívüli ünnepségen, amely szlovák nyelvű liturgiával kezdődött, részt vett Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke, Gyulavári Pál, a Békés megyei Tanács elnöke, Lóránt Vilmos, az Állami Egyházügyi Hivatal tanácsosa, Gregor György, Békés megye egyházügyi titkára, számosan a Hazafias Népfront és a különböző társadalmi szervek vezetői és tagjai közül és kb. négyezer hittestvérünk Békéscsabáról, a közeli gyülekezetekből és az ország különböző részéből.

A hívek adományai mellett rendkívüli nagyértékű támogatást nyújtott az Országos Műemlékfelügyelőség, a Városi Tanács, a Megyei Tanács, a Lutheránus Világszövetség és az Állami Biztosító. Mindezen szervek nevében Sasala János Békécsaba város Tanácsa VB elnöke köszöntötte az ünnepség résztvevőit, kiemelve, hogy az ünnepi eseményre Luther születésének 500. évfordulója évében került sor.

Az ünnepség délután egyházzenei hangversennyel folytatódott, amelynek keretében Szokolay Sándor szerző vezényletével a Lutheránia ének- és zenekara előadta négyrészes Luther-kantátáját, amelyet a Luther jubileumi ünnepségen együtt hallgathattunk meg a Deák téri templomban az ország különböző részéből összegyűlt evangélikusok.

ECSENY – SIÓFOK – KÖTCSE

A Balatontól délre eső dunántúli területen végeztek sorozatosan szolgálatokat dr. Selmeczi János, a Teológus Otthon igazgatójának vezetésével Teológiai Akadémiánk hallgatói teológusnapok keretében 1983 őszén. A tanév folyamán Akadémiánk tanárai és hallgatói sok gyülekezetünkben vállaltak szolgálatokat, előadásokat építve ezzel a gyülekezetek és egyházunk leendő szolgálattevői között a testvéri kapcsolatokat. A szolgá-

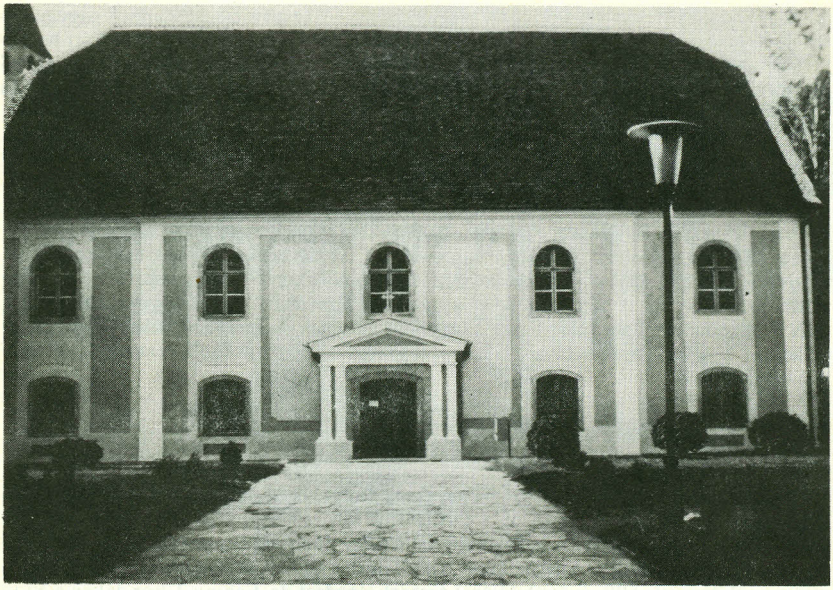

A 200 éves kőszegi templom

és új harangja

latok különösen is segíteni kívánták a Lutheránus Világszövetség budapesti nagygyűlésének előkészítését. – Az Akadémia professzorai és hallgatói az Evangélikus Élet hasábjain is az „Írok néktek, ifjak...", rovatban az LVSZ ifjúsági világgyűlése előkészítő anyagának és az LVSZ nagygyűlése csoporttémájának kidolgozásában rendkívül értékes szolgálatot vállaltak és végeztek.

NYÍREGYHÁZÁN

tartotta ünnepi közgyűlését a Hajdú–Szabolcsi Egyházmegye és nyíregyházi gyülekezet 1983. szeptember 18-án. A közgyűlésen, amelyen az igehirdetési szolgálatot dr. Nagy Gyula püspök végezte, az egyházmegyei közgyűlés megerősítette szolgálatában Szabó Gyula debreceni lelkész esperest és Karádi Pál egyházmegyei felügyelőt.

A Nagytemplomban tartott esti Luther-ünnepségen az egyházkerület püspökének előadását a gyülekezet énekkara, Sallay Józsefné és Fenyvesi Zsolt versmondó szolgálata ölelte körül.

OROSHÁZA

A finnországi härmäläi testvérgyülekezet énekkarának szolgálatával kezdődött 1983. áprilisában, és a Zenei Világnapon a Lutheránia szolgálatával végződött a 12 héten át tartó egyházzenei sorozat. A záróalkalmon Weltler Jenő vezényletével adta elő a Lutheránia Szokolay Sándor Luther kantátáját Trajtler Gábor orgonakíséretével. A reformátor születésének 500. évfordulójáról tartott előadást dr. Fabiny Tibor dékán a Nyugat-békési Egyházmegyéből összesereglett híveknek.

NAGYKANIZSA

A gyülekezet novemberi szeretetvendégségén Fabiny Tamás siófoki lelkész diaképek vetítésével számolt be az Egyházak Világtanácsa vancouveri nagygyűléséről.

GYŐR

Az Öregtemplomban tartott ádventi esten dr. Muntag Andor teológiai tanár tartott előadást „Kit várunk?" címen az ádventhez, karácsonyhoz és az eszhatológiához kapcsolódó hitbeli kérdésekről. A zene és ének eszközeivel segítette a szolgálatot Gáncs Aladár az 1791-ben épült Elgasz-orgonán előadott korálelőjátékokkal és Ferenczy Judit ének-szólókkal. Tekusné Szabó Izabella pedig Pilinszky János „Ádventi gondolatok" című írásából olvasott fel részleteket.

TÁPIÓSZENTMÁRTONBAN

többszörös jubileumi ünnepségen szolgált ünnepi igehirdetéssel dr. Káldy Zoltán püspök. 200 éve telepedtek le annak idején Pusztaszentmártonban a község és a gyülekezet alapítói. Nagy részt vállalt a jubiláló gyülekezet templomának felújításában az Országos Műemlékfelügyelőség, de a mai gyülekezet is nagy áldozattal bizonyította temploma

Nyári kántorképző tanfolyam Fóton

Kántorképző Intézet Fóton

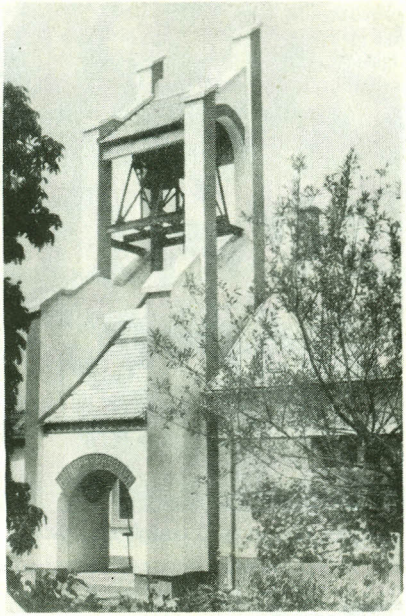

Nádasdi új torony

iránti szeretetét. Az egymillió forint körüli pénzadomány mellett nagy értékű közös önkéntes munkát is végeztek. Az építkezés motorja Pethő István lelkész volt. A püspök igehirdetésében arról szólt, hogy a gyülekezet – ha Urának fogadta el Krisztust – olyan szeretetközösséggé válik, amely készséggel szolgál az egyházban és a társadalomban egyaránt.

A Keveházi László esperes vezetésével jelenlevő szomszédos gyülekezetekből érkezett vendégek köszönettel fogadták a Csilló Mihály által vezényelt pilisi énekkar szolgálatát.

LUCFALVÁN

a templom felújításának ünnepén Széll Bulcsú lelkész arról vallott, hogy igazán a felújítási munka közben tanulta meg a gyülekezet a templomát értékelni. Különösen is akkor, amikor munka közben egy éjszaka tűz keletkezett, amely elpusztíthatta volna a templomot és hiábavalóvá tehetett volna minden addigi erőfeszítést. A Klavgyik János önfeláldozó szolgálatával megmentett és megújított templomban dr. Nagy Gyula püspök hirdette Isten igéjét arról, hogy vannak olyan dolgok amiket emberileg nem lehet megmagyarázni, de vitathatatlan jelei Isten szeretetének.

RÁKOSPALOTÁN

megújította a Nagytemplomot a gyülekezet. Az adományok mellett kétezer óra társadalmi munkát vállalt magára a budapesti külváros gyülekezete.

KELENFÖLD

A gyülekezet szokásos havi szeretetvendégségén Bánffy György kiváló művész szólaltatott meg egy csokorra valót a középkori magyar irodalom kincseiből. Az együttléten Faragó Laura énekelt. Az offertóriumot az épülő Nemzeti Színház javára ajánlotta fel a gyülekezet.

GYÓN

200 éves fennállását ünnepelte 1983. november 20-án a gyülekezet. Káldy Zoltán püspök ünnepi igehirdetésében arról szólt, hogy Krisztus gyülekezete csak a szeretet, a segítés és irgalmasság útján juthat el szolgálata és az üdvösség teljességéig. A gyülekezet hálával emlékezett két korábbi lelkésze: dr. Murányi György és Ruttkay-Miklián Géza szolgálatára. Az együttlétet gazdagította a Lutheránia kamarakórusa Weltler Jenő vezényletével, Trajtler Gábor orogonaművész, országos egyházzenei igazgató orgonakíséretével.

A BUDAPEST ZUGLÓI

gyülekezetben új lelkészt iktatott szolgálatába Virágh Gyula esperes. Ifjú Szabó Lajos beiktatása nemcsak egy budapesti kerület gyülekezetének kiemelkedő eseménye volt. A zuglói gyülekezet és temploma a Teológiai Akadémia és a lelkésznevelés munkájának legközvetlenebb háttere. Ezt hangsúlyozta dr. Káldy Zoltán püspök is, az ünnepi igehirdetés szolgálattevője – az üdvözléseket záró felszólalásában. – A pécsi gyülekezet küldöttei köszönettel emlékeztek meg a köszöntések során egykori esperesük és a szolgálatba álló lelkészházaspár köztük végzett szolgálatairól.

KESZTHELY

Deák Ferenc utca 20. – Ez a helyi templomunk címe. Itt keresnek lelki megerősödést testi pihenésük idején az ezen a környéken szabadságukat töltő hittestvéreink, de sok hazánkba látogató evangélikus is, élvezve a Balaton nyújtotta felüdülés ajándékait. A gyülekezet, fiatal lelkészével ifj. Hafenscher Károllyal ezt a szolgálatot azzal gondolta gazdagabbá tenni, hogy rendszeresen tartanak egyházzenei áhitatot neves művészek meghívásával. Ezzel egyúttal segítik a város törekvését is, hogy az idelátogatók kultúrigényükkel is megajándékozottan térhessenek vissza mindennapi munkájukhoz.

PESTÚJHELYEN

az esztendő első gyülekezeti szeretetvendégségén dr. Szigeti Jenő tartott előadást a Magyarországi Ádventista Egyház életéről.

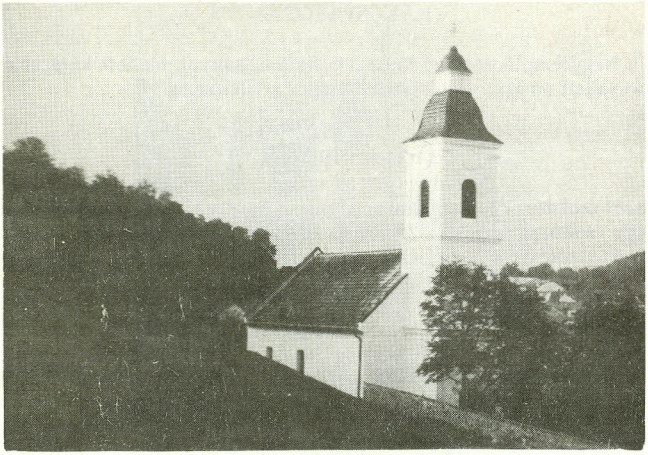

Az öcsi templom

SOPRON

A Luther-év befejező aktusaként a balfi temetőben facsemetéket ültettek el a gyülekezet tagjai. Ezzel akartak hitet tenni Luther szellemében arról, hogy az evangélium ereje holnap is képes gyülekezetet teremteni, és arról is hogy népünk és egyházunk mindent megtesz azért, hogy a fákkal együtt felnövekedhessenek az elkövetkező generációk is hazánkban és világunkban.

Dr. Carl Mau főtitkár ezt mondta Genfben a Lutheránus Világszövetség Végrehajtóbizottságának ülésén elmondott jelentésében: Luther szellemében elültetjük a nagygyűlés fáját. Kibira, tanzániai püspök, a világszövetség elnöke pedig ezt mondta: A béke lesz a mi főtémánk Budapesten.

BUDAVÁRI

templomunkban 1984. március 11-én az egyházzenei áhitaton a nagytarcsai gyülekezet énekkara és a gyülekezet Schütz-kórusa szolgált Bálint József és Csorba István vezényletével. Ez már amolyan előpróba is volt az énekkarok számára a nagygyűlésre való felkészülésben.

CSÖMÖR

Az ezévi ún. „Farsangi imahéten" a terített asztalok mellett Gerhát Sándor, Blatniczky Jenő, dr. Kósa Pál, Győri János nyugdíjas lelkészek és Túrmezei Erzsébet szolgáltak. A befejező ünnepi alkalmon Bánffy György „kiváló művész" mondta el Jónás könyvét.

NEMESKÉREN

1984. május 13-án újra megtartották a hagyományossá vált Nemeskéri Napot. A testvér osztrák evangélikus egyházból és az ország különböző részeiből érkező hívek a délutáni ünnepségen dr. Fabiny Tibor igehirdetését meghallgatva, akinek az úrvacsoraosztásban dr. Gustav Reingrabner burgenlandi szuperintendens segített – köszönettel vették Schultz Katalin szóló énekét, Ittzés Gábor orgonajátékát, dr. Schulek Tibor ny. lelkész előadását Bornemisza Péterről, a tőle vett idézeteket Ittzés Nórától és nagy érdeklődéssel hallgatták meg Rapcsányi László, a Magyar Rádió főmunkatársa előadását, amelyet „Jeruzsálem – három vallás, egy Isten" címen tartott.

KAPOSVÁR

Győri Gábor iharosberényi lelkész igehirdetésében a berényi és kaposvári fiatalok ének-zene és bizonyságtevő szolgálatában a keresztyén élet öröme csendült fel ifjaink ajkán 1984. nagyhetében.

A Világgyűlés nyitóistentiszteletének előkészítése a gyülekezetekben – címen közölte az 1984. július 22-én de. 10 órakor kezdődő istentisztelet rendjét az Evangélikus Élet. Az első ének új énekeskönyvünk 254. éneke: Erős vár a mi Istenünk. A befejező 57. ének így kezdődik: Áldjad én lelkem a dicsőség örök Királyát!

Összeállította:
Mezősi György

Vár a mennynek örök fénye...

(Megemlékezés halottainkról)

SZAKÁCS LÁSZLÓ (1915–1982). Orvoscsalád hivő közössége és a bonyhádi gimnázium mély evangéliumi szelleme irányította a lelkészi pályára. Szolgálatát Csepelen, Vácott kezdte, majd 4 évet töltött Komáromban. Rövid lévai beosztását tábori lelkészi szolgálat és hosszú hadifogság követte. Megrendült egészségének helyreállása után 1947 őszétől 1962 végéig a Komárom-megyei Szenden, majd 18 éven át Lajoskomáromban pásztorolta híveit. Magatartását komoly rendszeretet, pontosság és hűség jellemzi. Élete alkonyára tragikus esemény vet árnyékot. Gépkocsiszerencsétlenség következtében elveszíti mindkét gyermekét és kisunokáját. Hősiességnek is beillő hűséggel szolgált ezután. Korán megfáradt, de hűséges szolgáját a székesfehérvári temetőben pihentette meg az Ur. Hamvai szeretteivel egy sírban nyugosznak.

CSŐVÁRY DEZSŐ (1900–1983). Személyében nógrádi lelkészi karunk egyik régi veretű, jellegzetesen nógrádi hagyományokat képviselő tagja szállt sírba. Nógrádhoz kötötte származása, s az itteni kegyességi élet szép örökségét átvéve, ápolta és megtartotta azt. Édesapja is lelkész volt. Fancsal, Gyuró és Csákvár állomáshelyek után 1931-ben veszi át atyjától a kétbodonyi lelkészi hivatal vezetését. 40 év hűséges szolgálata köti falujához, népéhez. Élete utolsó éveit – övéi szeretetétől körülvéve – Budapesten töltötte. Hosszú szenvedés után halt meg. Portestét visszavitték a kétbodonyi temetőbe, korábban elveszített szerettei és volt hívei sírjai közé. Az apa és fia sírja – akik közel egy évszázadig hirdették itt az örök evangéliumot – beszédes bizonysága az Ur soha el nem fogyó hűségének és irgalmának.

MURÁNYI (MACZEK) ÁRPÁD (1905–1983). Rimakokován született és Cegléden hunyt el. Egyik lelkésztársának bizonysága szerint „csak közkatona volt sorainkban, de annak nagyszerű." Mindig meleg szívvel viszonyult hívihez és lelkésztársaihoz. Szolgálata jelentős részét a végtelen tanyavilágban, Páhiban töltötte.

RUSZNYÁK FERENC (1907–1983). Kős[illegible]gen született, ahol apja pékmester volt. 1926–30 közt elvégezve a Hittudományi Kar[illegible] Bonyhádon avatja lelkésszé Kapi Béla püspök. Egy évet Bázelben tanult. Ágfalván és Sopronban volt segédlelkész, majd a Tolna-megyei Bikácson 23 éven át, Sopronban pedig 21 éven át parókus. Mindenütt két nyelven: magyarul és németül szolgált és végezte egyéntől egyénig menően a lelkipásztorkodást. Sopronban hunyt el, miután néhány évi nyugdíjas kort csendes békességben eltöltött. Egykori híveinek kegyeletes imádságaitól kísérve pihent el a soproni temetőkertben.

KISZELY SÁNDOR (1928–1983). Rövid volt élete: alig 55 esztendő, lelkészi szolgálati ideje pedig csak 31 év. Már teológus korában gyenge az egészségi állapota, s igen megviseli a balatonszárszói szórványszolgálat. Fiatalon megszakadt lelkészi szolgálata.

3 évet szanatóriumban tölt, tüdejét kétszer kell operálni, de testi gyengeségei közepette mindig hittel keresi és találja meg azt az erőt, amelynek forrása Isten. Igy áldással szolgál a csővári és a penci gyülekezetben, templomtatarozásokat is végezve, új lelkészlakást is építve. Sokan mondhatták barátjuknak, de a teljesen ismeretlenek felé is mindig nyitott volt a szíve. Sírja alig tíz lépésnyire van a csővári templom falától s ez a közelség jelkép is. Olyan életútnak a jelképe, amelyben a rövidre szabott idő miatti fájdalmat legyőzte Jézusához való közelségének békessége és ereje.

DOMBI LÁSZLÓ (1911–1983). Ötgyermekes parasztcsalád gyermekeként a Sopron megyei Árpáson született. Az ősi magyar család evangéliumi kegyessége és a soproni Liceum dajkáló szeretete indította el az életúton. A pedagógiai pálya iránt ér tt vonzalmat, édesanyja azonban lelkésznek szánta. Isten elhívása bizonyult a legerősebbnek, szolgálatában pedig pedagógus és lelkész volt egyszerre. A soproni liceumi Diákotthonban nevelő lett. Szigorú, de melegszívű atyja a diákoknak. Később egy évig a hallei egyetemen tanult. Németországból hazatérve Pécsett, majd Pápán hitoktató: 10 esztendeig végez vallástanítást. Pápai szolgálata után a Győr megyei felpéci gyülekezet hívja meg lelkészének. A történelmi nehéz időkben az egyre fogyó, de nagy múltú gyülekezet összetartása, a tényői és a gyömörei kisebb közösségek gondozása, majd Kajárpécen helyettesítés köti le minden idejét. Szolgálata alatt szép, új paplak épült Felpécen és megújult a dombtetőn épült műemléktemplom. 47 évig volt aktív, de alig egy évet tölthetett nyugalomban. Egy őszi vasárnapon még szolgált, másnap rosszul lett, és a győri kórházban szinte észrevétlenül meghalt. Sok egykori hívének és lelkésztársainak áldásával kísérték síri pihenőhelyére, a Győr-szabadhegyi temetőben.

DR. MIHÁLY DEZSŐ (1912–1983. Hosszú és hűséges egyházi szolgálat után váratlanul távozott körünkből az Északi Egyházkerület felügyelője. Ugy tért haza mennyei Atyjához, ahogyan egész szolgálata alatt megismertük: csendben, szelíden, alázatosan, panasz nélkül viselte a fájdalmakat. Gazdag és sokoldalú egyházi tevékenysége során előbb a Veszprémi Egyházmegye világi főjegyzője, majd felügyelője, ezt követően egyházkerületi jogtanácsos, majd felügyelő volt. Jelentős szerepet töltött be az 1966. évi Zsinat előkészítésében és munkájában. Világi hivatásában hosszú ideig dolgozott egészségügyi jogi területen, és mint az Egészségügyi Minisztérium osztályvezetője vonult nyugalomba.

HAVASI DEZSŐ (1904–1983). Rimaszombati tisztviselő család gyermeke. A Teológiát Sopronban végzi, Szombathelyen avatják lelkésszé. Sok gyülekezetben szolgált. Volt kerületi segédlelkész, önálló hitoktató, intézeti nevelő, missziói gyülekezetszervező, Kölesden pedig parókus-lelkész. 1947-től Kaposszekcsőn végezte a pásztori munkát. Megrokkant derékkal, de erős lélekkel látja el a kitelepítés következtében lélekszámban megfogyatkozott kis közösség szolgálatát. 1979-ben szívinfarktus kényszerítette a reformációi istentisztelet félbeszakítására, kórházba, majd nyugdíjba. Szerettei, ragaszkodó hívei, barátainak és tisztelőinek hosszú sora kísérte sírjához a kaposszekcsői temetőben.

PETHŐ ISTVÁN (1924–1984). A templomba indult. Rosszul érezte magát, visszafordult és orvost hívott. A mentőautó a ceglédi kórházba vitte, de még aznap meghalt. Megdöbbentő gyorsasággal megszakadt életútja Dunaföldváron indult. Iskoláit Budapesten végezte, ahol két évig jogot is hallgatott. 1949–53 között volt teológus. Első szolgálati helye a Budavári gyülekezet, onnan Nagybánhegyesre kerül és 6 éven át szolgál. 1961-ben a tápiószentmártoni gyülekezet választja pásztorává. Amíg ereje engedi, erős fizikai munkát is végez, és renováltatja a parókiát és a templomot. Az ő irányításával alakították át a templomi sekrestyét fűthető gyülekezeti teremmé. Ez volt legutolsó munkája. Volt hívei és lelkésztársai a tápiószentmártoni templomban gyászistentiszteleten búcsúztatták, holttestét pedig Kiskőrösön temették el.

NÉMETH GÉZA (1910–1984). Porrogon született, tanítócsaládban. A lelkészi szolgálatba a székesfehérvári oltártól indult el. Fiatalon Győrött kezdte, majd Pécs és Szombathely voltak állomáshelyei. A csikvándi gyülekezet 1940-ben hívta meg lelkészének, és itt szolgált 1979. január 1-ig, – nyugalomba vonulásáig. Bár nyugdíjas ideje alatt eégszségesnek látszott, rendszeres orvosi kezelésre szorult. Az élet és a halál Ura hirtelen halállal szólította magához. Temetése a gyülekezet és szolgatársai nagy részvéte mellett Csikvándon volt.

„A halál nem befejezés, hanem átmenet, álom, amelyből van felébredés; kapu, amelyen átlépve új élet tárul elénk", – hirdette egyik most elhunyt lelkésztársunk utolsó igehirdetésében. Mi pedig, akik még egy ideig tovább szolgálhatunk, Istenhozzádot intünk utánuk, s hittel énekeljük: „Vár a mennynek örök fénye, Beteljesül szívünk reménye, Többé nem megy le szép napunk. Mind megadja ott az Isten, Ami után epedtünk itten, Nem kínoz földi bánatunk. Megszűnik siralom, Eltűnik fájdalom, Halleluja! Sír és halál Meggyőzve már, Ránk boldogság és béke vár." (517. sz. ének 3. v.)

Pásztor Pál

ELBESZÉLÉSEK, VERSEK

Bozóky Éva

Mint hópihék a sáros földre

Aznap reggel Mari néni postabontáskor toppant be a parókiára. Tejet hozott, mint máskor is, átöntötte a konyhaasztalon álló fazékba, magához vette a kikészített pénzt, mindent „önkiszolgáló" módon intézett – mert a tisztelendőasszony a korai vonattal járt be városi munkahelyére –, de eközben megfigyelte, hogy a tisztelendő úrral madarat lehetne fogatni. Megfigyelésének eredményét nyomban szét is kürtölte a faluban, már csak az otthonlevők között persze, mert a kis- és nagymamákon, apró gyerekeken, öregembereken és néhány betegen kívül nemigen tartózkodott munkaidőben odahaza senki, de ezeknek gondosan tudtul adta, hogy fontos levél érkezett, jó hírt tartalmazó.

Azt persze nem sejthette, hogy kinek volt jó a hír, s kinek nem, mert ritkán esik meg, hogy egyazon dolog minden szívben örömet fakasszon, s ha ismeri a levél tartalmát, lelkendezés helyett bizonyára hangos lamentálással szól róla. Hiszen annyira megszerették fiatal papjukat, mit sem tudván arról, hogy ő bizony elkívánkozik innét, a levél pedig éppen arról adott hírt, hogy megnyílt számára az út a megye székvárosába.

Mari néni nem tévedett, valóban madarat lehetett volna fogatni vele, és mivel örömét feleségével nem oszthatta meg, egyszerre szűkké vált számára a ház, nyomasztották a falak, sétára indult, hogy legalább a mozgás és az esőillatú friss tavaszi levegő oldja izgalmát, feszültségét.

Elindult a Fő tér nyíló akácligetében. Jobbról az első ház kertjében menyecske kapálgatta a veteményest. Zsuzsika – így hívták – félénken nézett föl, majd odalépett a kerítéshez, hogy köszöntse papját, s pár barátságos szót váltson vele, hiszen annyira egyedül volt.

Pár hónapja csupán, hogy maga maradt a tágas portán, azóta sem fért a fejébe, hogyan és miként. Görög sorstragédiákról bizonyára nem hallott, s ha hallott volna is, aligha hiszi el, hogy beleférnek egy falusi ház keretei közé. Zsuzsika legkisebb lánya volt a szüleinek, nővérei már férjhez mentek, és amikor az a derék, mosolygós legény hozzájuk kezdett járni, azt hitte, hihette, hogy ővégette jön. Hitte még a lakodalmán is, hogy szereti a férje, nem kételkedett akkor sem, amikor rábeszélte, dolgozna inkább mindig délutáni műszakban. Belement, az üzletben sem bánták, akkor nagyobb a forgalom, s azt úgysem szívesen vállalják. Később már furcsállotta a dolgokat, amikor az apja elhagyta őket, szégyellte is igen, hiszen ilyen öreg házaspárok még nem váltak ebben a faluban soha; de gyanút csak akkor fogott, amikor az ura is továbbállt; bizonyosságot meg csak akkor szerzett, amikor bekövetkezett a tragédia. A legény az anyját szerette, őmiatta jött a házhoz, és amikor ráunt öregedő kedvesére, továbbállt. Per-

metlevet ivott a boldogtalan asszony, Zsuzsika pedig szál-egyedül, kábán, elveszetten téblábolt az üres házban; a lelkészházaspár fogta pártját, tartotta benne a lelket.

– Mi lesz vele, ha elmegyek?! – sóhajtott fel pártfogója, de most nem akarta más gondjával örömét apasztani, továbblépett hát.

Amott meg Zsófi néni ült a padon, levelet lobogtatva, újságolva, hogy jön ám a fia, most már igazán jön. Több, mint negyedszázad telt el azóta, hogy messze idegenbe távozott a fiú, az utóbbi időben ígérgeti buzgón a látogatását, de ki tudja, meddig lesi, várja még az anyja? És ha mégis sor kerül rá, akad-e még közös gondolatuk? Ugyan kinek mondja majd tollba Zsófi néni a válaszleveleit, ha ő elmegy?

A harmadik házból süldőlányka futott elébe.

– Miért nem mentél iskolába, Erzsike?

– Nem mehettem, tisztelendő bácsi, beteg az öcsi! Tessék már beszólni az orvosi rendelőbe, hogy jöjjön ki a doktor bácsi, mert lázas, bevinni se tudom, magára hagyni se!

Erzsike meg az öccse teljesen árvák. Esztendeje halt meg az apjuk, kerékpáron jött a kövesúton, elkapta a teherautó, az anyjuk meg rákban, pár hétre rá. Ittmaradt a gimnazista kislány a kisiskolás testvérével nénje gyámságára, de valójában ez a kamaszlány neveli a kicsit, fésüli, mosdatja, leckéjét átnézi, viszi minden vasárnap pontosan a gyermekbibliaórára, tanítja zsoltárra, imára. Látva a kislány riadt tekintetét, a lelkész belépett a házba, odasietett a kis beteghez, aki a rekedtségtől szólni sem tudván, csak integetésével hívta, amikor pedig ágyához ért, köszönésképpen kezére hajtotta forró arcát.

Megsimogatta a fiú fejét, érezte mozdulatában az apakeresést, a védelem kérését.

– Mindjárt küldöm a doktort, ne félj! Kapsz orvosságot, meggyógyulsz hamar. Dóra néni is benéz este, hoz madártejet, azt szereted, ugye?

A gyerek bólogatott, de azért görcsösen kapaszkodott belé, alig akarta elengedni. Erzsike csak állt mellettük, olyan szívszakasztóan koravén, felnőtt tekintettel, amilyennel azok a gyerekek néznek a világba, akikre nagyon korán szakadt mázsás súlyokkal az élet.

Feledve a tervbevett sétát, most már sietős léptekkel igyekezett az orvosi rendelő felé. A kertajtóban szinte beleütközött az orvosba.

– Hozzád indultam éppen. Édesanyám igen gyönge, úrvacsorát szeretne venni...

Az öregasszony – korábban a leghűségesebb presbiterek egyike – végnapjait élte. Kilencvenedik születésnapja óta hamarosan fogyott az ereje.

– Sietek a szent jegyekért, pár perc, és itt vagyok megint. Te addig nézd meg, légy szíves, a kis Kovács Zolikát, magas a láza!

A két férfi kezet szorított, és iramodtak egyszerre, hogy minél előbb visszaérjenek.

A lelkész volt ott előbb, s miután részesítette az élettől búcsúzót a szent vacsorában, még sokáig ült az ágya mellett. Nyugodt, derűs, kisimult arccal feküdt a távozó, megbékélve készült a nagy útra. Pillantása simogatóan siklott végig a fián s a papon: – köszönök mindent gyermekeim...

A lelkész nehéz szívvel tartott haza felé. Nyoma sem volt már a könnyűléptű reggeli örömnek, amikor madarat lehetett volna fogatni vele. Valószínűtlenné, idegenné vált a levél, de még a saját sorsa is, gondolatait azok kötötték le, akik élet és halál mezsgyéjén olyan bizalommal kapaszkodtak belé.

Delet is elharangoztak már, gondolta, gyorsan megebédel – Dóra mindig este főzött, s a hűtőben hagyta az ételt – aztán visszamegy kicsit a Kovács testvérekhez, de ahogy a sarkon befordult, a kerítés mellett fölvillant Teri néni fekete kendője.

– Erős várunk! – Láttam az ablakból, hogy jönni tetszik, csak azt szeretném mondani, hogy az a külföldi gyógyszer, amit a tisztelendő úr hozatott, olyan nagyon jót tett, de fogytán van igen...

– Hozatok megint, Teri néni, meglesz, ne féljen!

Három özvegy egy udvaron. Két sógorasszony, meg az egyiknek az idős, érelmeszesedéses öccse. Segítik, támasztják egymást, amíg lehet. Gyermekeik voltak, vannak, kié a temetőben, kié a városban. Olyan a három öreg, mint a recsegő ágú, száraz fák a viharban. De mi van ma, hogy mindenkinek egyszerre akad valami baja, kívánsága, bánata? A parókia kertjében megáll, és keservesen felsóhajt: Uramisten, ne hagyd el őket!

És felel rá hangos szívverése, felel valahonnan mélyről, belülről egy tiszta, világosan szóló, félreérthetetlen hang:

– Én nem hagyom el őket. De te, akit pásztornak küldtelek közéjük, te el akarod őket hagyni!

Bement, leült a konyhaasztal mellé, de nem evett. Kezébe temette arcát, és figyelt, sokáig figyelt arra a belső hangra. Aztán határozott mozdulattal a reggel jött levélért nyúlt, és apró darabokra tépte. Foszlányai úgy hullottak a fáskosárba, mint hópihék a sáros földre.

Túrmezei Erzsébet versei

Életed és bilincsed

1945-ben írtam egy idegenbe készülő magyarnak

Ha sorsod, hogy magyar vagy,
büntetlen el nem vetheted.
Ne gondold magadat vándormadárnak!
Fa vagy, s az Isten ideültetett.

A fák nem kelnek útra,
ha esőtlen a nyár, vagy zord a tél.
Kiállják. Várnak esőt és tavaszt.
Életük és bilincsük a gyökér.

Fa vagy te is. Inség tépázza lombod.
Nagy a világ, könnyebb lesz másutt! – mondod,
és nem sejted, mi van a mélybe' lenn.

Indulsz, és titkos gyökerek szakadnak.
Csak arra felelj, ne nekem, magadnak:
mi vár a fára, ha gyökértelen?!

„Szent magyar föld!”

Finn parókia... csupa fény, virág...
háromszínű zászló az asztalon.
A házigazda magyarul beszél.
Milyen jól esik szép Suomiban
anyanyelvem zenéjét hallanom!

Egy kis üvegedényt mutat nekem,
s amíg fürkészem és nézegetem,
„Szent magyar föld!” – suttogja meghatottan.
„Magammal hoztam.”

„Szent magyar föld!” Megdobban a szívem.
Távoli szép hazámból egy darab!
Ezt az emléket magammal viszem,
s úgy őrizem,
mint simogató, meleg sugarat.

Te Isten-adta, áldott magyar föld,
ne ölelne át a szeretetünk?!
Ha távoli testvérnek ilyen szent
és drága vagy,
ne lennél ezerszer drágább nekünk?!

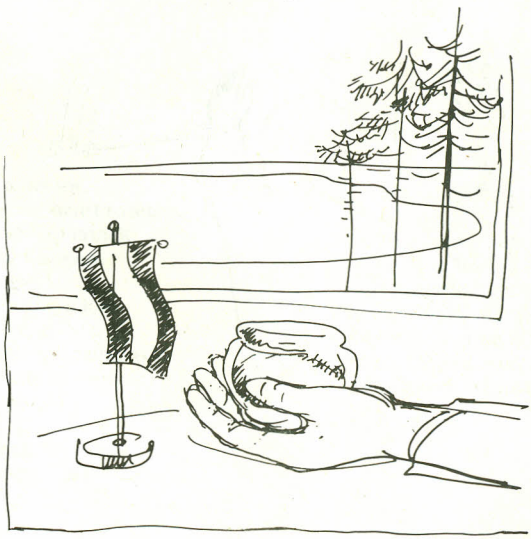

Jézus új terve

Rámnéz a múltból kedves gyermekarcod,
míg olvasom keserű leveled.
Csalódások, veszteségek, kudarcok...
s hol a megoldás, hol a felelet?

„Életem nem sikerült... Most mér mindegy!
Elvesztem... remélni már nem lehet!"
Megint egy fájó sóhajtás... megint egy...
Szeretném most megfogni kezedet!

Szeretnélek csendesen átölelni,
hívni: Ne sírj! Nincs vége! Jöjj velem!
Jöjj új kezdetre, új örömre lelni!
Jézusnál most is vár a kegyelem!

Ha nem figyelünk az isteni tervre,
ha nem vezethet, ha eltévedünk,
és mintha már mindennek vége lenne,
ne félj, neki még van terve velünk!

Új, drága terve, ha bűnbánó szívvel
messze földről megérkezünk haza.
Egünkön ragyogó szivárvány ível,
s vár az új élet boldog tavasza.

Előtted újra kinyílik a holnap.
A könnyes tegnap elmúlt, vége lett.
Szívedben újra remények dalolnak.
Jézus Krisztusnak terve van veled!

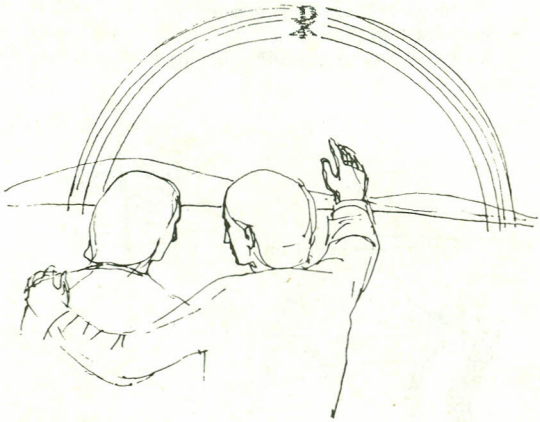

Névsorok

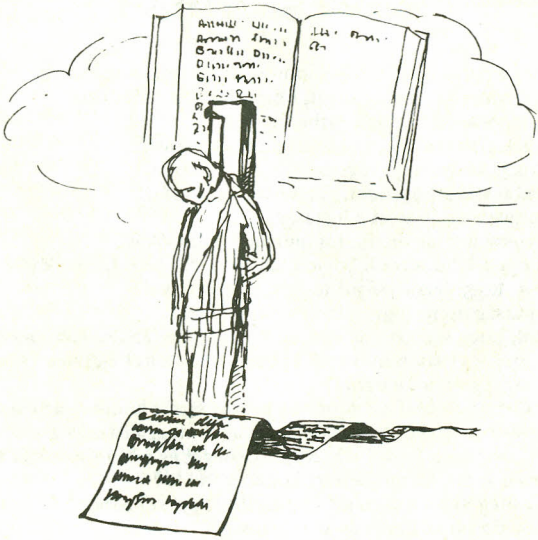

Dietrich Bonhoeffer emlékének

Fekete volt az a névsor.
Foglyok neve sorakozott sötéten.
Azoké, akik nem kaphatnak
kegyelmet semmiképpen.
Utolsókat vonaglott
a hirhedt hitleri Birodalom,
és napok múlva vége lett.
Számodra mégse volt menekvés,
mert abba a fekete névsorba
feljegyezték a nevedet.

Egekig ért a kín, a borzalom...
s kioltották gazdag, ígéretes
ifjú életedet
gyilkosaid
egy sötét áprilisi hajnalon.

De látok egy ragyogó névsort!
Azok neve világít rajta,
akik ha meghaltak is, élnek,
mint Ábel, holtuk után is beszélnek,
utat mutatnak, intenek...
áldott, drága nevek.
Olyanok, mint a sötét égen
tündöklő csillagok...
s a te neved is közöttük ragyog.

Gyarmathy Irén írásai

Mutasd meg magad!

Igazság Istene, adj erőt, hogy mindig az igazságot keressem.
Add lelkembe az igazság tüzét, hogy elvessem mindazt,
ami az emberi méltóságot sárba tapossa,
a gyengék elnyomását, az igaztalanság győzelmét.
Add, hogy az igazság győzedelmén fáradozzam,
az igazabb világot építsem. Adj ehhez erős hitet.
Bénít a félelem, álmosít a lustaság,
közönyössé tesz az önzés, tompulttá a megszokás.
Add, hogy a lélek tüze lobogjon bennem. Ne engedj ellankadni!
Adj erőt, hogy bizonyságot tegyek az igazságról–,
de az igazságom ne legyen kegyetlen igazság,
óvj attól, hogy szeretve az igazságot gyűlöljem az igaztalanságot.
Uram, magányosan bolyongok ebben a világban. Félelmek és szorongások között.
Mikor ragyog fel a Te orcád?
Mindenütt az emberi nyomorúság gyengeségeit látom – az esendő embert.
Szép, mézes szavakat hallok de a szavakat meggyalázzák a tettek.
Az igék visszájára fordulnak. Kicsinyességet és tehetetlenséget látok,
érdemes-e vetni, ha mindenütt konkoly kel ki?
Lehet-e még hinni a szeretet igazságában, győzelmében?
amikor erősebb az önzés és az erőszak.
Hol késik a megoldás, a világot megújító pünkösdi Szentlélek,
miből látom jelenlétedet a világban?
Uram, mutasd meg magad, adj nekünk új hitet, új reményt
hogy újra megtaláljuk magunkat tebenned és Téged a világban.

Szükségünk van egymásra

– Köszönöm, doktor úr – mondta elcsukló hangon – tudom, hogy mindent megtett.

– Ne vonjon meg magától semmit, táplálkozzék jól, legyen sokat a szabad levegőn – válaszolta az orvos – és négy hét múlva jelentkezzék kontrollra.

A férfi elindult hazafelé. Óvatosan ment le a kórházi lépcsőn. Ötheti bentlét után minden olyan szokatlan volt... Nem lakott messze, úgy döntött, gyalog megy haza, meglepi a feleségét. Miért terhelné még a hazavitellel is, van neki baja elég.

Amikor kilépett az utcára, kicsit megszédült. Megcsapta az utca forgalma, a lárma, a rohanás, az élet felgyorsult üteme. Idegennek érezte magát ebben a rohanó világban. Elszokott tőle. Egy kicsit már nem is érdekelte annyira, mint régen.

– Ne vonjon meg magától semmit – jutott az eszébe az orvos búcsútanácsa. Hát olyan kevés lenne már az ideje, hogy a jövőre már nem is kell gondolnia? Nem kell takarékoskodnia, élhet kénye-kedve szerint. De meddig? Tudta, hogy menthetetlen, hogy minden hiába. Mennyi lehet még hátra? Évek, hónapok, napok, percek? Ki kell őket használni, de már ezt sem teheti teljes gondtalansággal. Beszélni kell az asszonnyal, elmondani neki mindent őszintén és egyszerűen végetvetni az életnek. Mindent jól eltervezett. Nem lehet örök rettegésben élni, másoknak terhére lenni.

– Nem tud vigyázni! – kiáltott rá egy járókelő – csak megy ész nélkül, neki a másiknak!

– Bocsánat – dadogta – nem akartam, igazán nem akartam, én éppen most... a méltatlankodó már messze járt, hangja már nem ért el hozzá.

Hát ilyen ez a világ! Ilyen érthetetlen. Nem tudhatják persze, hogy ő, Garami Zoltán, most búcsúzik az élettől, amit mától kezdve ízlelgethetne kénye-kedvére, de neki nem kell ez a kínálat, nem él vele. Inkább választja a halált.

* * *

– Nem, semmi ok a kétségbeesésre – mondta a fiatal orvos az asszonynak – az egész csak egy kis apróság, kioperáljuk és már túl van rajta. Ma már az ilyen bajokat gyógyítani tudjuk. Jó eredményeink vannak. Holnap jelentkezzen felvételre. Jobb ezen minél előbb túlesni. Akkor holnap reggel várom!

– Köszönöm, doktor úr – mondta az asszony, a könny ott remegett a szeme szögletén, vigyázott, hogy ki ne csorduljon.

Az asszony elindult. Végigment a hosszú kórházi folyosón. A nyitott betegszobákból megsápadt arcok néztek rá és ezeken az arcokon furcsa tűzben égtek a szemek, nagy titkokat rejtve valahol a lélek mélységében. Nővérek siettek el mellette. Melyik kíséri majd holnap a műtőbe? Istenem, minden gyógyítás atyja, légy velem! Mi lesz a férjemmel, ha nekem kell előbb elmenni? Kegyetlen az élet. Összegubancolja a dolgainkat. Hogy elterveztünk mindent és most mindennek vége!

Mire jó így az élet? Titkolni egymás előtt azt a félelmet, amely állandóan foglalkoztatja az embert. Legjobb volna megfutamodni, elmenni és itt hagyni mindent. Az életet semmibe venni, ez a legjobb megoldás.

Beszélni kell róla mégis! Nem lehet a másikat csak úgy ott hagyni. Igen, beszélni fog férjével. Ugyis be akar még ma hozzá futni a kórházba. Jó, hogy mindent már összekészített, meg a kórház is közel van.

* * *

Hiába dugta be a lakáskulcsot a zárba, mert az belülről volt bezárva. Csengetett. Férje nyitott ajtót.

– Zoltán! – ölelte magához – haza engedtek?

– Haza. Ehetek, tehetek, amit csak akarok!

Az asszony felkapta a fejét.

– Így mondta az orvos?

– Így. A gyógyultnak mindent szabad.

– Zoltán, engem meg behívtak holnapra műtétre. Csak egy kis apróság az egész, szóra sem érdemes, de jobb túlesni rajta.

– Jobb!

Csend ereszkedett közéjük. A férfi leült a pamlagra. Kinyújtotta a kezét és magához vonta az asszonyt.

– Jó lenne mindent itt hagyni együtt. Egymást átölelni és kilépni az életből.

Az asszony a férfi vállára borult. Behunyta a szemét. Fekete gyászmadarak vitték a nagy ismeretlenség felé. Férjével együtt.

Rövid időbe került és máris megegyeztek. Végrendeletet írtak, búcsúleveleket a barátoknak, gyermeküknek, aki nemrégen költözött el tőlük, a rendőrségnek. Kikészítették az okmányokat, a temetkezési költségeket. Nem gondoltak a betegségükre. Nem gondoltak a holnapra, hisz már azt tehetik, amit akarnak. És ők a halált akarták.

– Elfáradtam – mondta az asszony.

– Pihenjünk, az éjszaka még hosszú. Egymáshoz bújtak, mint két beteg, halni készülő madár. Csend volt a házban, mintha az élők messze járnának és nem lenne semmi más, csak remegő szívdobogásuk.

Fél tizenkettő volt. A csendbe belehasított a csengő. Egymásra néztek. Ki csengethet ilyen későn? Az asszony nyitott ajtót. Egyetlen gyermekük állt a küszöbön.

– Csak nincs valami baj, hogy ilyen későn jössz?

– Nincs, hála Isten, csak erre jártam, láttam, hogy ég nálatok a villany, gondoltam felugrom. Sándornál voltam. Búcsúztunk. Sándor külföldre megy, ösztöndíjat kapott. Sándornak nem élnek már a szülei, nincsen egyetlen rokona sem. Arra gondoltam,

milyen szerencsés vagyok, hogy nekem vannak még szüleim, minden bajommal hozzátok jöhetek. Bármi ér, nem félnék, amíg benneteket magam mellett tudlak. Rátok mindig számíthatok. Ti nem hagytok el soha.

– Mi, soha! – mondta az apa – már soha!

– Tudjátok, ez a Sándor nagyon komoly fiú. Mindig eminens tanuló volt. Neki a családja ez az egész ország. Igy mondta egyszer. És bele is betegedne, ha nem tudna hazajönni. Apa, mi olyan vonzó itt, hogy mindenki visszavágyik?

– Minden – szólt az apa–. Minden, ami körülvesz. Fák, virágok, a megtérő madarak, kicsi, eldugott falvak, karcsútornyú templomok, István első királyunk és őseink sírja, szülőfalunk, a ház, amelyben születtünk, a barátaink, a nyelvünk, a dalaink, egyszóval a hazánk.

– Milyen jó, hogy vagytok. Annyira szükségem van rátok.

– Nekünk is rád, kedvesem, talán még jobban. És mindketten mélyen lehajtották a fejüket. Csak ők tudták, miért.

Odakünn lassan világosodott. A fiú ott aludt a pamlagon nyugodt lélegzettel. Aztán a nap kilépett a keleti látóhatárra. Elűzte a sötétséget. Két ember szívében az élet diadalmaskodott a halálon.

H. Németh István

Osztályon felüli utazás

Az átszállás remekül sikerült. Emlékszel? Nem is volt sok utas Cellben, legfeljebb háromszázan vártuk a csatlakozást Fehérvárnak. Aztán az állomásfőnök nagy csodálkozására bekocogott egy személyvonat közel félezer utassal. Helyjegyünk nem volt, nem baj, úgysem volt ülőhely.

Fegyelmezetten megrohamoztuk veled, Kari, a vonatot. Velünk egyirányban rohant még háromszáz utasjelölt. Uticéljuk a mienkkel egyezett, emiatt a tolakodás elkerülhetetlenné vált. A bentiek keményen tartották állásaikat, hangot adtak nemtetszésüknek, de az élcsapatok már betörtek a vagonokba, helyet fúrtak maguknak a bent szorongó tömegben. Azonmód csatlakoztak a benti kórushoz.

– Nincs már hely, tele vagyunk!!

Bódultan ingáztunk a tömeggel egyik kocsitól a másikig. Közben előttünk szemfüles új csapatok nyomakodtak be. Őket is elnyelték a vagonok, amikre szép ékes betűkkel ráfestették egykor, hogy „hat ló, vagy negyven ember"...

Te Kari, ne titkolózzunk tovább. 1945-öt írtunk, marhavagonokból állt a személyvonat. Mindössze másfél hónapja szakítottuk le az elsötétítő papírosokat a soproni Teológia ablakairól, mert hivatalosan is véget ért a háború. Talán mi voltunk az egyetlen egyetemi fakultás, ahol zavartalanul folytak az előadások, felszabadulásunk a húsvéti tavaszi szünetre esett, utána megint a padokba ültünk.

Azon a június végi estén tehát két gyámoltalan elsőéves teológus állt a celi állomáson, és nézte, nézte a vonat-ostromot. Már-már visszavonultunk volna evangéliumi emberekhez illően, amikor mentőötletem támadt. Fölnéztem a magasba, fölkaptam a kuffert és hátizsákot.

Előreloholtam. Fölmutattam egy vagon tetejére. Utólag kielemeztük, prófétai mozdulat volt ez. Ott az ígéret földje, bádogból, ott kell kikötnünk. Elkészítette helyünket a Gazdánk, kerekeken gurulhatunk hazafelé.

Diktum-faktum, felkúsztam a vonat oldalán zsoké termetemmel, szemrevételeztem a terepet. A vagon közepén nagy luk volt a tetőn, bomba-emlék. A túloldalon embereket és batyúkat láttam, de innen nem volt senki sem.

Leintettem Neked, jöhetsz. Azonmód felnyomtad az első csomagot. Fölhúztam, de a másikat nem értem már el. Fölnyújtottad hát atyád esernyőjét, amit háromnegyed éve még úgy bíztak rád, hogy vigyázz rá, mint a szemed világára. Az esernyő fogantyúján érkezett a böröND. Lekiáltottam.

– Kari vigyázz!

Az utasok közül már valaki próbálgatta a harmadik kuffert, elbírja-e? Kihúztad öles termetedet, ránéztél helytelenítőleg, mire az önkritikusan elszelelt.

A csomagok fennvoltak, Te még lent. Sípolt a mozdony, ez valami indulásfélét jelenthetett. Kapaszkodtál, visszacsúsztál, hiába, nem gyakoroltad eddig a tetőre mászást. A papa esernyője mentette meg a helyzetet, igaz, hogy roppant egyet, de Te lehuppantál mellém.

A vonat elindult. Elrendezkedtünk. Két csomag jobbról, kettő balról. Mi pedig középen. Fekvőhelyünk volt, osztályon felüli. A vállam alatt nyomott valami. Egy bombaszilánk. Kihúztam, félredobtam. Háborús szemét...

Ugye emlékszel, hosszú volt ez az éjszaka. A kanyarban kifeszültünk, a megállóknál előre csúsztunk. Összekötöztük a csomagokat, betakaróztunk a kabátjainkkal. Összekaroltunk a vagon tetőn, hogy le ne csússzunk.

– Most Te aludj – mondtam, és meresztgettem szememet a csillagokra. Pillanatok alatt elaludtál. Fáradtak voltunk.

Háromnegyed éves fáradtság jött ki most rajtunk. Bombázások, halottak ezreivel. Kőhidai kivégzések híre, Bajcsy-Zsilinszky Endréé is, nagypénteki rövid géppisztolyropogások, a szomszédos falu kivégző árkai felől. Láttam megőrült ezredest, aki letépte a csillagait és kiabált. Láttam a szolgálata közben meghalt diakonisszát. Láttam embereket kifordulni önmagukból, akik az ország másik feléből menekültek oda, de rájöttek, hogy nincs tovább.

Most kerekeken gurult az ország. Autón kevesen, gyalog többen, vonaton a legtöbben. Mindenki igyekezett haza.

Felébredtél. – Most te aludj – mondtad.

Elaludtam. Arról kellett volna álmodnom, hogy mind a ketten utazunk még repülőn is, puha ringású autón és száz kilométer feletti sebességgel száguldó vonaton. De álomtalanul aludtam.

Hirtelen megragadtál. Hajnalodott. A vonat sivítva megállt a nyílt pályán. Csúsztunk, kapaszkodtunk.

– Ketten leestek a tetőről – mondtad.

– Mi is lehettünk volna – válaszoltam.

A vonat kis idő után nehézkesen megindult. Közel ezer szempár nézte fentről a csomagoló papírral letakart két embert. Mellettük egy asszony sírt, kiabált néhány csomag között. Ki tudja, honnan jöttek? Talán messzi lágerekből, de haza már nem érhettek. Hiába várják őket.

Elcsendesedtünk, csak úgy magunkban. Hegyek között, erdők mellett robogott velünk a vonat a reggeli napsütésben. Az emberek ellepték a szerelvényt lépcsőktől a tetőkig. Mintha egy nagy hangyabolyt cipelt volna magával egy hosszú piros hernyó.

Közben a tető benépesült. Kimásztak a lukon néhányan, ismerkedtek egymással. A legtöbb szó, amit hallottunk: láger, hazafelé... otthon... föld... aratás.

A hat szem sült krumpliból négyet megettünk, hozzáértettük falatonként a kis szilke avas zsírhoz, megittunk rá egy kulacs vizet. Holnap már minden jó lesz. Otthon.

Emlékszel, édes íze volt ennek a szónak. Tavaly ősszel láttuk utoljára édes szüleinket. Közben front volt közöttünk, nemegyszer egy hajszálon múlt az életünk. Most hazamegyünk, hazasegít Isten. A kerekek hazagurítanak.

Fehérváron megöleltük egymást. Leszálltam. Te tovább mentél északnak, én meg délnek. Majdnem két napot tartott az út. Igaz, vonattetőn, fékező fülkében, lépcsőn. Fázva és éhesen. De ilyen jót azóta sem utaztunk.

Június volt és béke. Életünk egyik legszebb napján vittek a kerekek hazáig.

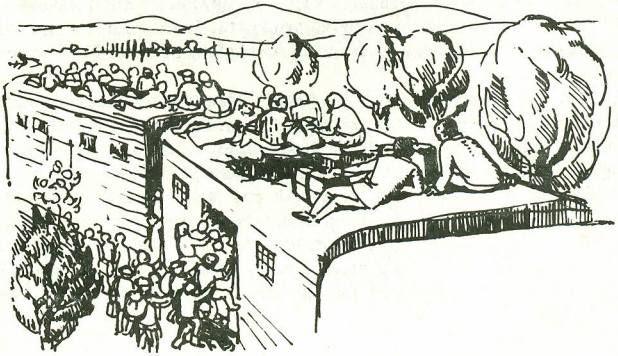

Mátis István

„Bolond vagy te...!”

Negyven éve, amikor elbúcsúztak, megfogadták egymásnak, hogy örökké tartják a kapcsolatot. Miért is ne fogadták volna? Éppen olyan bolondos júniusi este volt akkor is, és illatos szellő lengette a friss lombokat. Ugy érezték, hogy a park fái csak azért öltötték fel új lombruhájukat, hogy együtt örüljenek felejthetetlen ünnepüknek. Boldogság és elszántság feszítette mellüket. Most már jöhet a nagy és szabad élet, az ígéretes jövendő!

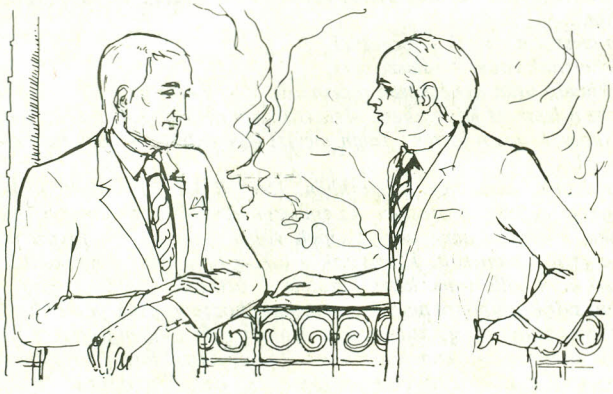

Kékesi Zoltán és Okos Barna egy padban ültek a gimnáziumban, és együtt álmodták jövendőjüket. Terveiket mindig elmondták egymásnak. Most, az érettségi találkozón azzal az izgalommal osontak el a bankett zajából, hogy kikérdezhetik egymást, ki mennyit valósított meg álmaiból. Okos Barna matematikus akart lenni. Kékesi azt tervezte, hogy a „családi kaptafára” pedagógus lesz, de úgy, hogy kilép a szürke „nemzetnapszámosok” sorából. A tudományos pálya vonzotta. Látni akarta a múltat, hogy az ott talált értékekkel tovább lépjen a jövő felé. Történelemtudósként az egyetemi katedráról oktatta a fiatalokat.

Okos Barna nem lett matematikus, mert neki is kezeügyébe akadt a „családi kaptafa”; a számok és a mennyiségek iránti lelkesedésből annyit hasznosított, amennyi elég egy kereskedőnek a meggazdagodáshoz. De nem maradt az ősök pultja mögött. Szerencsés kézzel nagy üzleteket kötött, és a kis családi vállalkozás Amerikában nagy export–import vállalattá nőtt. A szülőföld, a haza csak egy kis piaccá zsugorodott számára.

Mindezt hamarosan elsorolták, és megállapították, hogy minden másképpen lett mint ahogy álmodták, de mindketten célba értek. Hiába, a valóság mindig más, mint az álom – mondották. E nagy bölcsesség megállapítása után elhallgattak. Mindketten arra gondoltak, hogy már nincs mit mondani egymásnak. A csendet Okos törte meg.

– No és a család? Megnősültél?

– Igen – felelte mosolyogva Kékesi. – De nem az lett a feleségem, akiről annak idején ábrándoztam.

– Hát persze, gondoltam mindjárt! A régi álomvilágból kiragadott bennünket az élet, és be kellett látnunk, hogy nem „csak egy kislány van a világon!" Gyerekek?

– Hárman vannak! – felelte élénken Kékesi. – Van két fiam és egy lányom. És te?

– Én elég korán megnősültem, a családi hagyomány szerint. Amint tudod, nálunk az az íratlan családi törvény, hogy nem az érzelmekre, hanem az észre hallgatva kell nősülni. A kereskedőnek pénzre van szüksége. Mit mondjak? Jól nősültem, és annyiban szerencsésen is, hogy a feleségemet meg is szerettem, és bátran mondhatom, ő is engem. Van egy fiam meg egy lányom. A lányom – ő az idősebb – megszerezte az orvosi diplomát, de nem praktizál, mert egy bankár felesége lett. A vőm nem akarja, hogy a felesége dolgozzék. Most a jómódú amerikai nők életét éli. A fiam matematikát tanult, és űrkutatással foglalkozik, mert ezt tartja a legmodernebb tudománynak.

– Az én lányom is férjhez ment – vette át a szót Kékesi –, de a mesterségét is folytatja mint régész. A férje is az, és nagy lelkesedéssel túrják a hazai földet, így vallatják a Kárpát-medence múltját. Az idősebb fiam mérnök, a szakmájának megbecsült embere. A kisebbik fiam most végzi a Teológiát.

Pillanatnyi csend lett. Arra gondoltak mindketten, hogy a felsorolt tények mögött mi is lehet a valóságos élet, a hétköznapok realitása? Aztán Okos Barna meglepetten felkapta a fejét.

– Mit mondtál? Teológiát végez a fiad? – kérdezte meglepetten. – Nem technológiát?

– Nem! Nem! – tiltakozott hirtelen és nyomatékkal Kékesi. – Jól hallottad, teológiát, azaz hittudományt! Az utolsó vizsgáit most teszi le, és nem is akármilyen eredménnyel. Hamarosan lelkész lesz!

– Ugyan már?! Csak nem mondod komolyan? – kérdezte Okos megbotránkozó csodálkozással. – Hát van még, aki a mai világban ezt a pályát választja? És te mint apa ebbe beleegyeztél?

– Hát persze, hogy beleegyeztem! Ha az őseimnek jó volt ez a hivatás, neki is jó lesz, ha hittel és lelkesedéssel csinálja. Érdekes a megbotránkozásod, de nem vagy egyedül vele, mert még a közeli atyafiságban is akad, aki hasonlóan vélekedik.

– No de itt, Európának ezen a részén? Hát nem veszitek észre, hogy süllyedő hajóra száll?!

– Sem az édesanyjának, se nekem eszünkbe sem jutott, hogy lebeszéljük szándékáról. Nézd, Barna, én történész vagyok, de ha nem az lennék, biztos, hogy Teológiát végeztem volna. Az utóbbi időben sokat foglalkozom egyháztörténettel. Nézetem szerint ez az egyik legizgalmasabb terület a történettudományban, és meggyőződéssel mondhatom neked, hogy ez a hajó – hogy az általad használt képnél maradjunk – lassan már kétezer éve süllyed, de még nem sikerült neki elsüllyednie!

– Ezt hogy érted?

– Kedves barátom! Te többnyire számokban, mennyiségekben és százalékokban gondolkodsz. Csináljunk csak egy százalékszámítást. Mondd csak, az 1 a 12-nek hány százaléka? Ugy 8,33 százaléka. Jézusnak volt 12 tanítványa, aki közül 1, Judás elárulta őt. Ez az egy ember a 12 tanítvány 8,33 százaléka. Egy másik, Péter, a válságos pillanatban tagadta meg, ez ismét 8,33 százalék. Amikor Jézust elfogták, és a tanítványok látták, hogy élete veszedelemben van, kilencen elfutottak tőle: ez a tanítványainak 75 százaléka. Csak egyetlen, a szelíd János maradt mellette haláláig: az összes tanítványnak csak 8,33 százaléka. A hajó-hasonlatnál maradva: a hajón levők 92 százaléka elhagyta a hajót, és a „kapitány" haldokolva egyedül maradt, egyetlen „matróz-

zal" a fedélzeten. Nos, így indult el az a hajó, amit te süllyedőnek látsz, és így hányódott át a történelem viharain, mind a mai napig. Sokan elárulták, sokan megtagadták, és még többen elmenekültek még a közeléből is, azonban mindig volt legalább 8 százalék hűséges. Ehhez még hozzáteszem, hogy ma, akik ebbe a hajóba szállnak, nagyon jól tudják, hogy benne van Jézus Krisztus! Ugy, mint annak idején, amikor a Tiberástengeren viharba került a hajójuk.

– Hát – szólalt meg ámuldozva Okos –, hallod, Zoltán, nem is tudom, mit mondjak.

– Azt hiszem, hogy legszívesebben azt mondanám: „Bolond vagy te...!" – Okos Barna nevetve rábólintott. – De tudod, hogy ez sem újság? Mert amikor Pál apostol Porcius Festus római helytartó előtt elmondta, hogyan és miért lett Jézus Krisztus apostolává, Festus ezt válaszolta neki: „Bolond vagy te, Pál!" Nos, én is vállalom ezt a bolondságot! Hol van Festus, és hol van a római birodalom, melynek tisztviselője volt? Ha Pál apostollal nem találkozik, a neve sem marad fenn!

– Legalább megmagyaráztad a fiadnak, hogy milyen nehéz a lelkészi pálya?

– Nem kellett azt magyarázni, mert eleget volt a nagyapjánál meg a nagybátyja házánál, és látta életünket, tehát nem valami ismeretlennek vágott neki.

Azután szótlanul ültek egy darabig egymás mellett, majd Kékesi felállt, és azt mondta:

– Gyere, pajtás, menjünk a többiek közé, mert talán keresnek bennünket.

Szótlanul elindultak, és elnyelte őket a dohányfüstös különterem zaja, ahol a többiek mesélték egymásnak elmúlt negyven évük eseményeit.

felelmünkben batorics meg:
az Christusnak erdemeert.
Jövel terünk ob Szent Lélek,
adgyad nekünk biveidnek,
tekedves ajandékodot. Az Christ.
Jövel rontsd meg miközötünk,
az atkozot gyölölleget,
es tegy minket egyessekké Az Chris.
Dicsöret neked Attyának,
es te Fiadnak Christusnak,
az Szent Lélek Vr Jstennek
Az Christusnak erdemeert. Vég lege

Antiphona
Veni sancte spiritus.

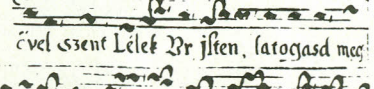

Jövel szent Lélek Vr Jsten, latogasd meg

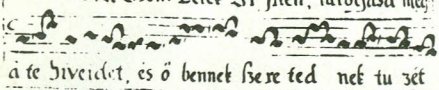

a te biveidet, es ö bennek szere ted nek tu zét

gerjezd fel, ti az egy igaz hitnek tekelletes va

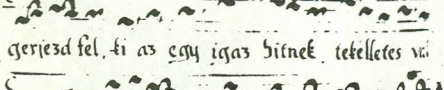

lasara, külembözö nyelven szo lo nepeket gyüites

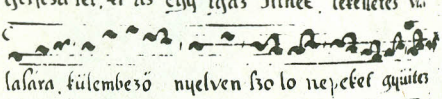

Dicsöret tenczed áldot Jsten. Vei Attya atta atta atta

Evangélikus Országos Könyvtár

25,–Ft